

ថ្ងៃខ្មែរ

ទីក្រុងបន្ទាន់ | Décembre | December 2013

MARCHÉ **ADONIS**

Un univers de fraîcheur

Visitez notre nouvelle succursale au Centre-ville
2173 Ste-Catherine Ouest

Sauvé • Laval • DIX30 • Dollard-des-Ormeaux • Place Vertu • Mississauga

www.groupeadonis.ca

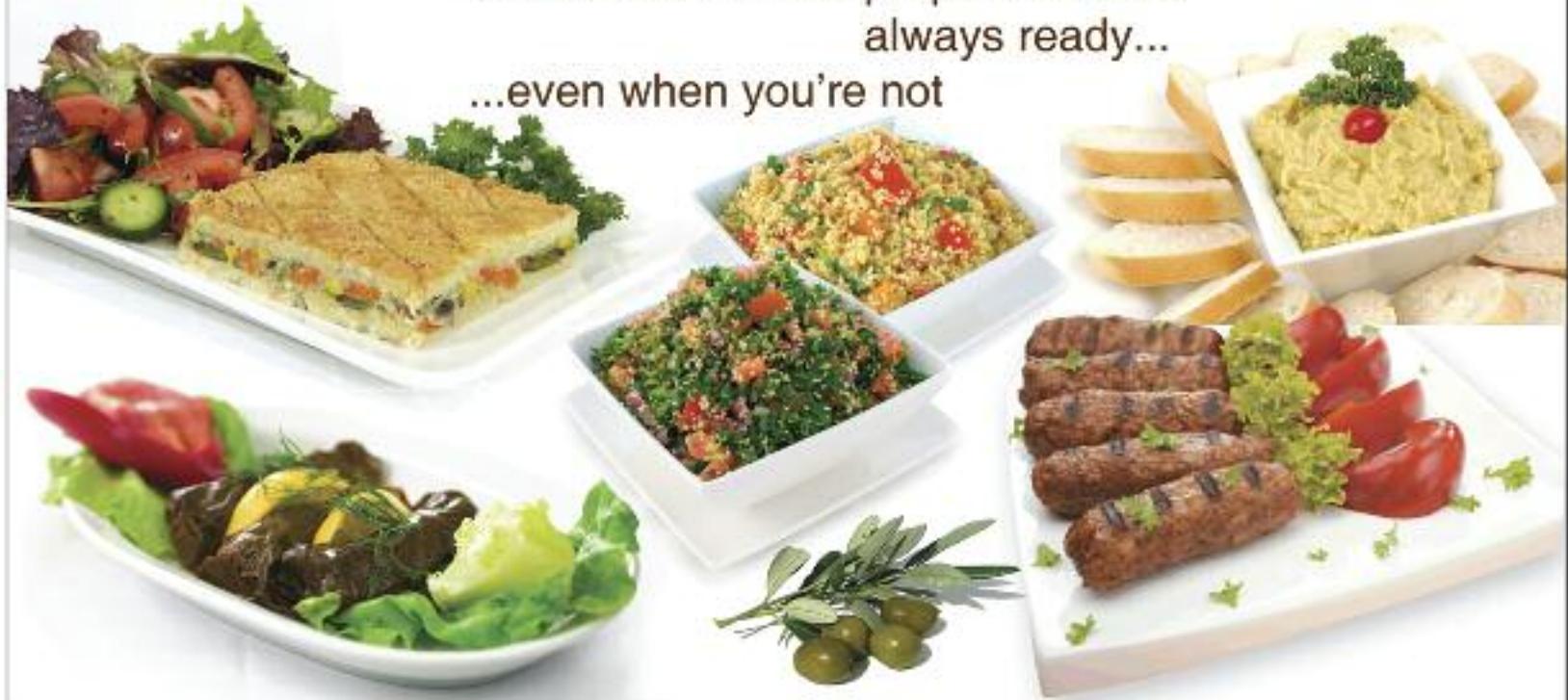

the essence of
mediterranean
gourmet

tel: 416 755 5084
www.arzfinefoods.com
1909 Lawrence Avenue East
Scarborough, ON. M1R 2Y6

fine mediterranean prepared foods
always ready...

...even when you're not

visit our store to pick-up our
famous pastries,
always fresh,
always delicious.

Lara's Restaurant

CALL 416-493-2020 OR MAKE ONLINE RESERVATION

155 Consumers Rd. Toronto, ON M2J 0A3
www.larasrestaurant.com

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«Հորիզոն»ի ամանորի բացառիկներու շարքը, այս հրատարակութեամբ կը համալրուի իր 13-րդ թիւով, որ դարձեալ ընթերցողին կը ներկայանայ գունաւոր եւ նիւթերու այլազանութեանը:

Բացառիկի կողքը կը ներկայացնէ հայուհին, ազգագրական տոհմիկ տարագով:

Հայերէն հատուածի էջերով ընթերցողին ուշադրութեան կը յանձնուի Հարաւային Կովկասի քաղաքական իրավիճակն ու աշխարհաքաղաքական ապագայ զարգացումներու լոյսին տակ՝ Հայաստանի կացութիւնը:

Հայերէն բաժինով կը ներկայացնենք քաղաքական յօդուածներու եւ հարցազրոյցներու շարք մը, որոնց շարքին՝ Արցախի ազատագրուած տարածքներու եւ վե-

րաբնակեցման անյետաձգելի առաքելութեան մասին շահեկան հարցազրոյցը:

Յատուկ հատուածով կը ներկայացնենք հայրենի արուեստի եւ մշակոյթի գործիչներու հետ կայացած հարցազրոյցներ։ Առողջապահական բաժինով դարձեալ նորութիւններ եւ գիտելիքներ կը փոխանցուին ընթերցողին։

Անգլերէն հատուածին մէջ կը ներկայացնենք Հայ Դատի յանձնախումբի գործունէութեան մասին հարցազրոյց մը եւ Հայկական Ցեղասպանութեան մասին բրիտանական մամուլին մէջ արձանագրուած փաստերուն մասին նոր հրատարակութիւնը։

Հետաքրքրական տեղեկութիւններ պարփակող յօդուած մը կ'անդրադառնայ մեր «իսլամ» հայրենակիցներուն մասին, արաբացած հայերու մասին։

ԲԱՅԱՌԻԿԻ ԱՅՍ ԹԻՒՐՎ

**ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՀԱՐԻՄԱՆԱԿԻՆ, Էջ 4
Խաչիկ Տէր Ղուկասեան**

Հարցազրոյց ՀՀ Սփիւռքի նախարար Հրանոյշ Յակոբեանի հետ, էջ 16
Խայիրի Մկրտիչեան-Տաղլեան

Հարցազրոյց ՀՅԴ Բիւրոյի անդամ Յակոբ Տէր Խաչատրութեանի հետ, էջ 20
Վահագն Գարագաշեան

Կարաչինար – Նոր Կարաչինար, էջ 28
Բելլա Լալայեան

Հարցազրոյց քանդակագործ Արտուշ Պապոյեանի հետ
էջ 33
Խայիրի Մկրտիչեան-Տաղլեան

Հարցազրոյց լ. ՀՀ փոխ վարչապետ Արթուր Աղաբէկ-
եանի հետ էջ 36
Բելլա Լալայեան

Հարցազրոյց ՀՅԴ Գանատայի Կեդրոնական Կոմիտէի
ներկայացուցիչ Ռաֆֆի Տօնապետեանի հետ էջ 40

Հայեցի դաստիարակութիւնը եւ մեր կառոյցներու
առաքելութիւնը, էջ 42
Վիգէն Թիւֆէնքնեան

Հարցազրոյց «Կարին» պարի համոյթի հիմնադիր Գա-
գիկ Կինոսեանի հետ, էջ 46
Նայիրի Մկրտիչեան-Տաղլեան

Հարցազրոյց բեմադրիչ Զիւան Աւետիսեանի հետ, էջ
54
Նայիրի Մկրտիչեան-Տաղլեան

Եռլիա Գրիգորեանցի ոսպնեակով, էջ 69

Interview with ANCA Chairman, Ken Hachikian,
page 72
By Tina Soulahian

Interview with Katia Peltekian author of 'The Times
of the Armenian Genocide: Reports in the British Press
(1914-192)' page 74
By Vahagn Karakachian

The Armenian Islamic Tribe in Syria, page 78
By Kevork George Apelian, Translated and abridged by
Vahé H. Apelian

Just One Word, page 82
By Tamar Kabassakalian-Gosdanian

Cover photo by Matthew Karanian, www.armeniatravelguide.com,
reprinted with permission.

Միա էջը կը հովանաւորին Մելբուռն-ի «Գոյամարդ»ի Զայնը

ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՄԱՇԱՐՀԱՅԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՀԱՐԻԿԱՄԵԱԿԻՆ

2014-ին համայն մարդկութիւնը պիտի նշէ Մեծ Պատերազմի հարիւրամեակը:

1914-էն 1918, չորս տարիներու ընթացքին, եւրոպական ցամաքամասի եւ Մերձաւոր Արեւելքի տարածքին Դաշնակիցները՝ Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա եւ ցարական Ռուսիա մէկ կողմէ եւ Գերմանիա եւ Օսմանեան կայսրութիւն միւս կողմէ, իրարու գէմ մղեցին իր վայրագութեամբ եւ տարողութեամբ ամբողջ գար մը նախընթաց չունեցող պատերազմը:

Պատմութիւնը, անշուշտ, հետագային ցոյց պիտի տար, որ այն առաջինն էր միայն երկու համաշխարհային պատերազմներու, որոնց արդիւնքով եւրոպական մեծ պետութիւնները պիտի դադրին միջազգային ուժային հաւասարակշռութեան որոշչները ըլլալէ: Բայց պատմաբաններուն համար 1914-ն էր, որ վերջ պիտի տար այն, ինչ Գարլ Փողանյի բնութագրած էր «19-րդ դարու եւրոպական քաղաքակրթութիւնը»: Ամբողջ հարիւր տարիներու ընթացքին, կը հաստատէ 1944-ին գրուած իր «Մեծ փոփոխութիւնը» աշխատափրութեան թեզը, ուժերու հաւասարակշռութեան մեքանիզմի, լիբերալ պետութեան, ազատ չուկայի եւ բարձր ֆինանսներու չորս հիմնախուներու վրայ հաստատուած աշխարհակարգ մը աննախընթաց խաղաղութեան եւ տնտեսական զարգացման պատմական ժամանակաշրջան մը ապահոված էր մարդկութեան: Դրամատիբական զարգացման այս հանդրուանը, սակայն, իր ներքին հակասութիւններու տրամադրանութեամբ անխուսափելիօրէն առաջացուցած էր հասարակական ցնցումներ, դիմարութիւն եւ մասսայական հակազդեցութիւն յանգելով ի վերջոյ համընդհանուր բախումի որուն մասշտապն ու խորքային հետեւանքները ոչ ոք նախատեսած էր: Պատերազմները ուժերու միջազգային հաւասարակշռութեան ճշգումներու մեքանիզմի տրամաբանութեամբ ծրագրելու վարժ գագաթաժողովներու եւրոպան չէր հասկնար թէ ինչպէս չէր յաջողեր վերահսկողութեան տակ առնել զինուորական գործողութիւնները, որոնք գուրս եկած էին քաղաքական բանականութենէն եւ գերի դարձած ազգայնականութեան կիրքին: Ի վերջոյ, դաշնակիցները ստիպուած դիմեցին ամերիկան ցամաքամասի ամենաարագ ճարտարարուեստականացող եւ արգէն Քարիփեան ծովուն թէ Խաղաղականին մէջ ուժային ծաւալումի իր առաջին քայլերը տուած նոր հսկային՝ Միացեալ նահանգներուն: Հոգ չէ թէ Վուտրօ Ուլիսընի տեսլականը, որ բանաձեւուեցաւ Գոնկրէսէն Գերմանիոյ գէմ պատերազմ հռչակելու արտօնութիւն ինդրող իր տասնչորս կէտերու ելոյթին մէջ, եւրոպացի դիւնագէտներուն համար քիչ մը անհասկնալի էր, եթէ ոչ պարզապէս միամիտ: Ի՞նչ ըսել էր «Ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունք» կամ «աշխարհը ապահով դարձնել ժողովրդավարութեան համար»...

Առաջին համաշխարհային պատերազմով բնութագրուած 19-րդ դարու աւարտն ու 20-րդ դարու սկիզբը հայ ժողովուրդին համար բերաւ իր հաւաքական գոյութեան շարունակման ամենէն արմատական հարցադրումը: Երբ Հոկտեմբեր 29-ին Օսմանեան կայսրութիւնը պատերազմին մէջ կը մտնէր Սեւ ծովու ուստական նաւահանգիստներու ուժբակումով, ոչ ոք կընար իմանալ, որ իթթիհաստական կառավարութիւնը իր վանթրքական ծրագրին հետամուտ կը պատրաստէր Հայկական հարցին լուծումը ի գէմս հայ ժողովրդի բնաշնչման: Հայոց Ցեղասպանութեան հարիւրամեակի նա-

խօրեակին, հետեւաբար, արժէ կանգ առնել Առաջին համաշխարհային պատերազմի որպէս երեւոյթ անդրադարձին հայ ժողովուրդի ճակատագրին վրայ եւ բազդատական մը ընել այսօրուան իր գոյութենական կացութեան հետ:

Վերլուծական այս փորձը կ'իմաստաւորուի մասնաւորաբար եթէ նկատի ունենանք, որ 2014-ը ե՛ւ հայութեան համար ճակատագրական տարի է, ե՛ւ համաշխարհային ուժերու հաւասարակշռութեան իմաստով կրնայ նոր գարափոխումի ազգանշանը տալ: Այսպէս, 2014-ը արցախեան պատերազմի զինագագարի քանամմեակին է, այն տարին երբ Մինսքի խումբի միջնորդական պայմանաժամը կ'աւարտի: 2014-ին սպասելի է նաեւ սուրբիական տագնապի հանգուցալուծում մը, որ իր անդրադարձը պիտի ունենայ Սփիւռքի թերեւս ամենատուկուն համայնքներէն մէկուն ապագային վրայ: Ինչ կը վերաբերի աշխարհաքաղաքական իմաստով գարափոխութեան՝ Աֆղանիստանի մէջ ամերիկեան զինուորական ներկայութեան ապագայի ճշգումն ու իրանի հետ կորիզային համաձայնութեան զարգացման ընթացքը շատ հաւանաբար որոշիչ գեր ունենան որոշ վերլուծաբաններու բանաձեւած «ոչ-ամերիկեան» աշխարհակարգի ձեւաւորման վրայ:

21-րդ դարը սահմանող միաբեւեն աշխարհակարգին մոմենտը...

Եթէ միջազգային քաղաքական մտածողներուն համար գրեթէ յստակ է, որ 1989-1991 տարիներուն կատարուեցաւ համակարգային փոփոխութիւնն մը, ընդ որում ուժերու երկբեւուային կառոյցը փուլ եկաւ, ոչ որպէս հետեւանք երկու գերապետութիւններին, ինչպէս ընդհանրապէս տեղի կ'ունենան, կամ կը նախատեսուէր, որ տեղի ունենան համակարգային փոփոխութիւնները, եւ 20-րդ դարը հասաւ իր «աւարտ»ին, այդ իրադարձութենէն աւելի քան քսանամեակ մը ետք, գեռեւս յստակ չէ ճիշդ ե՛ր պէտք է բնութագրել 21-րդ դարու սկիզբը:

Ճիշդ է, որ Խորհրդային Միութեան փլուզումով եւ անոր Խօթանասունամեայ պատմական փորձառութեան ձախողութեան փաստին լոյսին տակ գաղափարախօսական հակագիր բնորդը՝ ազատական ժողովրդավարութիւնն ու շուրջական յարաբերութիւններու տնտեսակարգը ոչ միայն կը ներկայանար որպէս միակ այլընտրանք, այլ անուղղակիորէն կը պարտադրուէր Ուաշինգթոնի մէջ առնուած շարք մը որոշումներու գործնականացման քաղաքականութեան ընդմէջէն: Զուգահեռաբար, 1996-էն սկսեալ Միացեալ նահանգներու պաշտպանութեան պիտածէն աւելնալու սկսաւ այնպիսի թափով մը, որ աշխարհի միակ գերուժին պիտի ապահովէր միջազգային համակարգի մէջ ուսպանքական բացարձակ տիրակալութեան գերբարքը: Մինչ այսօր, Միացեալ նահանգներու զինուորական հօրութիւնը այնպիսին է, որ ոչ մէկ այլ պետութիւն, եւ ոչ իսկ պետութիւններու ու ապահովութիւններու մը, կրնայ հաւասարակշռութեան պիտի ապահովէր միջազգային համակարգի մէջ ուսպանքական բացարձակ տիրակալութեան գերբարքը: Մինչ այսօր, Միացեալ նահանգներու զինուորական հօրութիւնը այնպիսին է, որ ոչ մէկ այլ պետութիւն, եւ ոչ իսկ պետութիւններու մը, կրնայ հաւասարակշռութեան պիտի ապահովութիւնն մը, կրնայ հաւասարակշռութիւնն մը, որ հիմնուած է գեռեւս 1989-ին բանաձեւուած յետ-վիեթնամեան գինուորոշման վրաւունք» կամ «աշխարհը ապահով դարձնել ժողովրդավարութեան համար»...

Կայս Էջ կը հովանաւորեն ԱՌ. և ԱՌ. Շենու եւ բժ. Կայ Խաչըքճեան

COME SEE US FOR YOUR HEARING NEEDS

699 Coxwell Avenue
Toronto, ON M4C 3C1
Tel: 416.463.4327

1949 Kennedy Road Unit 2
Scarborough, ON M4C 3C1
Tel: 416.754.4327

www.hearingaidsource.ca

Images copyright Otocon Canada Ltd.

hearing aid source
invisible, custom & comfortable

թեան հայեցակէտով յետ-Պաղ Պատերազմեան աշխարհակարգը յատկան չունեցաւ միաբեւեռութեամբ, եւ, գէթ ուազմական կարողութիւններու բաժանման իմաստով, այն կը մնայ միաբեւեռ՝ ի տարբերութիւնը հարիւր տարի առաջուայ բազմաբեւեռ աշխարհակարգին, որու սպառման բարացուցական փաստը եղաւ Մեծ Պատերազմը:

Պատմականօրէն աննախընթաց ուժային ծաւալման այն կարողականութիւնը, որ Պաղ Պատերազմէն յաղթական դուրս եկած Միացեալ Նահանգները ձեռք բերաւ որպէս Համաշխարհային միակ գերուժ, անխուսափելիօրէն յանդեցաւ այսպէս կոչուած Նոր Աշխարհակարգի մը կառուցման ծրագիրներու յղացման: Համատարած համոզումը, կամ ենթագրութիւնը, այն էր որ պատմականօրէն աննախընթաց պահն ու Միացեալ Նահանգներու գրաւած դիրքը որպէս Պաղ Պատերազմէն յաղթական դուրս եկած գերճօր ուժ՝ թոյլ կուտան նման իրականացում: Նախընթացներ կային անշուշտութեան Համաշխարհային պատերազմի աւարտին իսկ Ազգերու Ընկերակցութեան նախաձեռնութիւնը, որ այն ժամանակ իսկապէս Նոր Աշխարհակարգ մը կը նշանակէր, Ուիլսընինն էր: Հակառակ երկրորդ Համաշխարհային պատերազմին, նախաձեռնութիւնը վերապրեցաւ եւ ապրեցաւ իր գարգացումը վերածուելու համար Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան: Պաղ Պատերազմին յաջորդած պատմական ոլորտը, սակայն, նախորդներէն կը ատրքերէր անով, որ Ուաշինգտոնի գրաւած ուժային դիրքը այնքան ալ անհրաժեշտ չէր գարձներ ո՞չ դաշնակիցներու հետ աշխատիլը դիւտանագիտական փրոթոքուներէն անդին, ո՞չ ալ մասնաւորաբար ուժերու հաւասարակշռութեան ազգակի նկատառումը: Մէկ խօսքով, Համաշխարհային միակ գերուժը կրնար միակողմանի նախաձեռնութիւններու դիմել առանց անոնց գինին մասին այնքան ալ մտահոգուելու:

Յետ-պաղ պատերազմիան այդ բացառիկ պահը Ուս-
շինկթըն բաց չթողուց՝ աշխարհին հրամցնելով /պարտազգելու
համար քաղաքական եւ տնտեսական զարգացման «միակ»/
բնորդը, որուն բացարձակ գերակայութեան, Հեկեեան «Ժա-
մանակի ողի»ի իմաստով ծշմարտութեան «փաստ»ը արուած
էր 1989-1991 թուականներու իրադարձութիւններով: Եւ,
իրօք, եւրասիական ամբողջ աշխարհատարածքը այսպէս կոչ-
ուած «ուժալ սոցիալիզմ»ի վլատակներուն վրայ ընդունեց
ազատ-շուկայական յարաբերութիւնները՝ ազատականացնե-
լով տնտեսութիւնը, սեփականաշնորհելով ամէն ինչ, եւ այդ
ամէնը ամենաժողովրդավար կարգով... Հոդ չէ թէ քիչեր
կրնային տարրերել սեփականաշնորհման կտրոններն ու ամե-
նուրեք իրականացուող ընտրութեանց քուէնները: Խորքին
մէջ, կ'ըսէին ազատ շուկայական կրօնքի նոր վարդապետնե-
րը, սեփականաշնորհման կտրօնը (որ հետագային պիտի վե-
րափոխուէր սակարանի բաժնետոմսի) եւ ժողովրդավարական
քուէն զիրար կ'ամբողջացնեն: Քիչեր այն ժամանակ հասկ-
ցան թէ դրամատիրական զարգացման մարքսեան վերուծու-
մը որքան ճիշդ էր եւ որքան ստուգելի՝ եւրասիական տա-
րածքին դրամագլուխի առաջին կուտակման թատերական
գործընթացին ընդմէջն... Այսպէս, գոնէ 1990-ական «ան-
ցումային» տարիններուն կասկած չկար որ 21-րդ դարը սկսած
էր, պիտի յատկանշուէր համաշխարհայնացման գործընթացով
եւ անոր շարժակր՝ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներն էին:

... Եւ անոր աւարտը՝ 2008-2011

Այս տեսլականով 21-րդ դարը, սակայն, «պահ» մըն էք միայն ինչպէս 1999-2001 թուականներու իրերայջորդ տնտեսական տագնապները եւ, անշուշտ, Սեպտեմբեր 11, 2001-ը պիտի փաստարկէին: Եւ թէեւ մինչեւ 2008 Միացեալ Նահանգներու զինուորական գերակայութիւնը, որ բռնադատող ձեւով ինքզինք արտայալտեղ «ահաբեկչութեան դէմ

պատերազմ»ով ընդհանրապէս եւ Աղջանիստանի (2001) եւ Իրաքի (2003) զինուորական ներխուժումներով ու գրաւումներով մասնաւորապէս, 2008-ի Փինանսական ճնշաժամէն եւ 2011-ին Իրաքին ԱՄՆ-ի զինուորաներու հեռացումէն ետք արդէն կարելի է միաբեկու աշխարհակարգի արագ մաշումի նախանշանները աւելի յստակօրէն տեսնել: Ընդհանուր առմամբ կարելի է ըսել, թէ Հակառակ ԱՄՆ-ի գեռեւս ինչ որ ժամանակի համար շարունակուող զինուորական ուժային գերակայութեան, 21-րդ դարը ուրուագծուելու սկսած է որպէս աշխարհակարգ մը, որ հիմնականորէն տարբեր պիտի ըլլայ 1648-ին Ուեսթֆալիայի Դաշնագրով ծնունդ առած Եւրոպայակերոն աշխարհակարգէն աշխարհաքաղական երկու կառուցային տեղափոխումներու հետեւանքով: Մինչ ուժերու հաւասարակշռութեան կշիռը հետզգետէ աւելի կը թեքի դէպի Ասիա-Խաղաղական տարածաշրջան, բնապաշարներով հարուստ երկիրները հետզգետէ աւելի զգալի դարձնելու սկսած են իրենց կարեւորութիւնը՝ տնտեսական զարգացման համար: Այս զոյտ տեղափոխումները կ'իրականանան ոչ թէ աշխարհի գերհզօր միակ պետութեան հակաշիռ ուժի մը կամ դաշնակիցներու հանդէս գալով, այլ՝ տարածաշրջանային հզօր պետութիւններու գերակատարութեան աճով:

Ταραφνηντρήσι

2014 թուականը կրնայ անկիւնադարձային ըլլալ 21-րդ դարու աշխարհակարգի ամրագրման համար:

2014 წთოւალანების ԱՄՆ-ի զինուորական ներկայութիւնը Աֆղանիստան փոփոխութեան պիտի ենթարկուի: Ուշաշինկթըն-Քապուլ Համաձայնութեան մը պարգայինն, Աֆղանիստան պիտի վերածուի ամերիկեան զինուորական խարիսխի: Առանց այդ համաձայնութեան, ամերիկեան ուժերը պիտի հեռանան այնպէս ինչպէս ըրած էին անդիխացիք 19-րդ դարուն եւ ոռուերը՝ 20-րդ դարու վերջաւորութեան: Ամերիկեան զինուորական ներկայութիւնը Կեղբոնական Ասլոյ յարակից տարածաշրջանին մէջ, գումարած Հնդկաստանի հետ գեռեւս 2005-ին Ուշաշինկթընի հաստատած դաշինքին, վերահսկողութեան տակ պիտի պահէ արմատական իւլամականութեան կերպնատեղիներէն Փաքիստանը, բայց նաեւ անմիջական դրացնութիւն պիտի հաստատէ եւրասիական տարածաշրջանի համարկումով իր աշխարհաքաղաքական ազգեցութեան գօտին ամրագրելու հետամուտ Ռուսիոյ հետ: Առանց այդ ներկայութեան կարելի է նախատեսել ե՛ւ տարածաշրջանային բախումներու հեռանկար, ե՛ւ միաժամանակ եւրասիական տարածաշրջանին մէջ ոռուսական ազգեցութեան աւելի անարգել ամրագրում:

Երկրորդ իրադարձութիւնը որ 2014-ը բեկումնային տարուան կրնայ զերածել իրանի հետ կորիգային հարցով պատմական համաձայնութեան զարգացումն է տարուայ առաջին կէսին: Դրական զարգացման պարագային, ԱՄՆ-իրան զգուշաւոր մերձեցումը կրնայ հակակշիռ հաստատել 2011-էն ի վեր Միջին Արեւելքի մէջ ինքզինք պարտադրող սիւննի իսլամականութեան վրայ: ԱՄՆ-իրան յարաբերութիւններու զարգացման ընթացքը վստահաբար իր անդրադարձը պիտի ունենայ նաև սուրիական քաղաքացիական պատերազմին վրայ, եւ այդ պատերազմը, կարելի է ըսել առանց շատ սիւլելու, Միջին Արեւելքի աշխարհաքաղաքական նոր քարաւանն է որ կը սահմանէ:

Հայաստանի ու հայութիւնը 2014-ին

2014-ը 20-ամեակն է արցախեան զինադադարին, այն տարին որ Մինսքի խումբի մանտաղի պայմանաժամը իր լրումին կը հասնի: Երեւանի համար անշուշտ լաւագոյնը գործընթացի շարունակման ապահովումն է, սակայն դժուար չէ անդրադառնայ, որ խորքին մէջ Ատրապէճանն է որ պիտի

Այս էոր կը հովանառութեա Արմեն, Արդիս, Հասնազ և Պուտիս Գրօնաբանական

ANI BAKERY LTD

ԱՆԻ ՓՈԿՊԱՆ

Middle Eastern Pizza Lahmajoun

Մեմփականատեր՝ Արսէն Տապահոեան

Ուր կը գտնե՞ք հայկական եւ արաբական լահմանունի տեսակներ՝ փոքր եւ բևական չափերով։ Լահմանունը կը պատրաստենք մեր չափերով եւ յաճախորդներուն պահանջքին համաձայն։ Միսը իրեւոցմ կամ մեզմէ։ Կը պատրաստենք եւ կը ծախենք նաեւ թահինով հաց։ Միշտ պատրաստ ենք ձեր ապսպրանքներուն գոհացում տալու ուրախ եւ տխուր առիթներով։

**Փորձեցեք եւ
գոհ պիտի մնաք**

Դաստիարակութեան՝ 112 Crockford blv. unit 2 Scarborough, Ontario M1R 3C3

Հեռախոս՝ 416-285-7164 Հեռապատճեն՝ 416-756-3802

**Բաց ենք շաբաթը վեց օր, Կիրակի մինչեւ կեսօրեւնը՝ ժամը 2:00
(Երկուշաբթի փակ)**

որոշէ պատերազմի վերսկսումը կամ զինադադարի շարունակումը: Աւելի՞ն, նոյնիսկ եթէ պատերազմական գործողութիւններու վերսկսումը մեծ ուսիսք է Ասրաբէջանին, հաւանականութիւնը շատ է, որ Պաքու հակամարտութեան լուծման գործընթացը դուրս բերէ Մինսքի խմբակէն եւ տեղափոխէ ՄԱԿ, ուրեմն, ի տարբերութիւն հայկական դիւնանագիտութեան, Պաքու արդէն իր քայլերը առած է Հայաստանը ճնշումի տակ դնելու համար:

Միւս իրադարձութիւնը, որ ճակատագրական անդրադարձ պիտի ունենայ հայութեան 21-րդ դարու ապագային վրայ՝ անշուշտ սուրբահայութեան կացութիւնն է: Երկու տարրի առաջ, երբ Սուրբոյ մէջ իրավիճակը մագլցում կ'արձանագրէը եւ հայրենի պետութիւնն ու սփիւռքեան համայնքները մէկ օրէն միւսը դէմ յանդիման գտնուեցան սուրբահայութեան գոյապայքարին օժանդակութեան հրատապ հարցին, իրենք իրենց բնականաբար պարտադրեցին օրուան խնդիրները: Այս կացութիւնը պիտի շարունակուի այնքան տաեն որ սուրբական տագնապը իր լուծումին չէ հասած: Սակայն արդէն օրակարգի վրայ ինքնինք կը պարտագրէ 21-րդ դարու սփիւռքեան գոյավիճակի սահմանումը, սփիւռքեան գոյավիճակի նոր տեսութեան մը առաջցումը որպէս մեկնակէտ գերազագնապակական նոր գործընթացի մը:

Կարձ՝ Համաշխարհային Առաջին պատերազմէն հարիւրամեակ մը ետք, միջագույժին յարաբերութիւնները դարափոխութեան գործընթացի մը ազդանշանները կու տան: Միաբեւեռ աշխարհակարգի հազիւ քսանամեայ «պահ»էն ետք ուժերու հաւասարակոռումի գործընթացը աշխարհաքաղաքական նոր կացութիւն մը կը ձեւառորէ: Հայաստանն ու Սփիւրքի ամենահիմնարար համայնքներէն մէկը կը գտնուին ուժերու հաւասարակոռումի գործընթացի ամենաթէժ տարածաշրջաններուն մէջ: Հայութեան ճակատագիրը 21-րդ դարուն սերտօրէն առընչակից է անոնց: Ինչպէս որ էր հարիւրտարի առաջ...

Մի ինոյն ժամանակ, սակայն, թէկուզ եւ ամենափոքր ժողովուրդներու պարագային սեփական ճակատագրի որոշումը կարեւոր չափով կախում ունի իր ներքին կազմակերպական կուռ ըլլաէն, խոցելիութեան սահմաններէն եւ մանաւանդ՝ աշխարհի մէջ իր տեղը որոշելու կարողութենէն։ Այս բոլորը կրնանք սահմանել որպէս քաղաքական մտածողութիւն՝ հաւաքական գոյավիճակի ծրագրման կարողութեան իմաստով։ Առ այդ՝ հաւաքական գոյավիճակի ծրագրման իմաստով՝ ըստ էր հայ քաղաքական մտածողութիւնը հարիւր տարի առաջ եւ ի՞նչ կազութեան մէջ կը գտնուի ալյօր։

Հայութիւնը 20-րդ դարէց 21-րդ դար

Հայրիւր տարիի առաջ, հայութիւնը բաժնուած էր երկու կայսրութիւններու միջեւ եւ հաւաքական ճակատագիրը որոշուեցաւ այդ կայսրութիւններու փլուզման գործընթաց-ներով: Արտասահմանեան համայնքներ կային անշուշտ, բայց չէին կազմակերպուած, ոչ ալ քաղաքականապէս ակտիւ էին Այնպէս, ինչպէս ինքոքինք որպէս Սփիւրք ճանչցած ար-տասահմանեան հայութիւնը պիտի ընէր 21-րդ դարու կէսե-րէն սկսեալ: Հայ քաղաքական մտածողութիւնը այն ժամա-նակ ձեւաւորուած էր Արեւմտահայ եւ Արեւելահայ զոյզ Զարթօնքներով, Արեւմտահայստանի մէջ կեղեքումներու դէմ տարերային ըմբոստութիւններով, Եւրոպական պետու-թիւններու միջամտութեամբ փրկութիւն ակնկալող նախա-ձեռնութիւններու ձախողութեան դասերով եւ, մանաւանդ, 19-րդ դարու վերջին քառորդին ծնունդ առած ազգային ազատագրական շարժումով: Պատճառականութեան բարդ շղթայ մը կայ այս բոլոր իրադարձութիւններուն միջեւ, եւ այս իմաստով սիսայ չէ բանաձեւել ազգային ազատագրական

շարժումը որպէս հայութիեան արդէն կազմաւորուած հաւաքական գիտակցութիեան արտայայտութիւնը: Արմէնականներու նախաձեռնութիեամբ սկզբնական շրջանին, բայց շուտով նախ Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան Կուսակցութիեան գեկավարութեամբ, ապա Հայ Ֆեղափոխական Դաշնակցութիեան առաջնորդութեամբ մղուած ազգային ազատագրական պայքարը քաղաքական մտածողութիւնը ամբողջական իմաստով յեղափոխեց: Հայը այլեւ Հայաստանեաց Առաքելական Եկեղեցոյ ընդմէջն ինքզինք ճանչցող քրիստոնեան չէր միայն, այլ՝ իր ճակատագիրը իր ճեռքերով կերտելու ելած գիտակից հաւաքականութիւն մը: Ինչ որ իւրայասուկ էր 19-րդ դարու վերջին քառորդին ընթացք առած ազգային ազատագրական պայքարին անոր էապէս յառաջդմական բնոյթն էր:

Այսպէս, ծրագրային թէ գործելառճային իրենց բոլոր տարբերութիւններով, Ս. Դ. Հ. Կուսակցութիւնը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հայկական յեղափոխութիւնը գաղափարախոսական թէ պատմափիլիսոփայական աշխարհահայեցքով տեղադրեցին համայն մարդկութեան ազատազրութեան մեծ դատին, իմա՞ ընկերվարական շարժման ոլորտին մէջ: Հայկական յեղափոխութիւնը ազգային ինքնութեան ճակատագրի կերտումը սահմանեց բացառաբար ձախակողմեան, այսինքն՝ սոցիալական արդարութեան եւ հաւասարներու հասարակարգի ստեղծման պրիմակին մէջ: Միեւնոյն ժամանակ, հայկական յեղափոխութիւնը այն ժամանակ գրեթէ բացառաբար դասակարգային պայքարով կլանուած եւրոպական ընկերվարական շարժման օրակարգին կը բերէր կայսրութիւններու մէջ ճնշման ենթարկուած հաւաքականութիւններու ազգային դատերուն իմաստն ու արդարութիւնը: Հայկական յեղափոխութիւնը, անշուշտ, առանձին չէր այդ նախաձեռնութեան մէջ. Սիոնական շարժումը, վրաց մենչեւիկները եւ Օսմաննեան կայսրութեան մէջ պայքարող քրիստոնեայ ժողովուրդներ ինչպէս սերպերն ու մակեդոնացինները իրենց քաղաքական մտածողութիւնը նոյն ուղղութեամբ կը զարգացնէին, թէեւ, հասկնալիօրէն, իւրաքանչիւրը իրեն յատուկ պայմաններուն մէջ: Ազգային ազատազրական պայքարը ձախակողմեան գաղափարախօսական հասկացողութեամբ սահմանելու եւ կազմակերպելու ճիգ երեւոյթի պիտի վերածուի միայն 20-րդ դարու երկրորդ կսերուն. Զինատանի մէջ Մասյի զօրաշարժը ընդդէմ ճաբոնական գրաւման եւ Զան Քայ Զէքի բռնատիրութեան, Գուպայի յեղափոխութիւնը Ֆիտէլ Գամֆրոյի առաջնորդութեամբ, Ասիոյ, Ափրիկէի, Միջին Արեւելքի եւ Լատին Ամերիկայի մէջ հակագաղութափական եւ հակակայսերական ազատազրական շարժումները 1960-70-ական թուականներուն, ինչպէս նաև Հիւսիսային Իրանատայի եւ պասքերու պայքարները: Աւելի ժամանակակից նման մտածողութեան ոլորտին մէջ կարելի է տեղադրել Վենեգուելայի Ուկո Զավէսն ու սկզբայի մտածող եւ քաղաքական գործիչ Միեւֆըն Մաքսուէլ, ի շարս այլոց:

ବୁଦ୍ଧି ପର 19-ରୁ ତାମରପୁର ଜାଗ ଫାଲାକାଳାନ ମଟାଦୋପନ୍ତିଥୀବାନ
ବୁଦ୍ଧାଯାତ୍ରାକୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ଅପାରାଜୀବିନ ଏକଟାକାଳାନପୁର୍ବେବାନ ଫାଙ୍ଗାକାଳାଯୁତ-
ଭିତରିନ ଖର୍ଚ୍ଚ: ଶୁଣାକାଳାନନ୍ଦନରେ ତାମରାତିହି ହରବେଙ୍ଗ «ମୋଟାଲେଟିର» ବେ
«ଶେଷାଲେଟିର» ଡ୍ରାଫରାଜୀବିନ ନାମାତାକାଳନରେପି ଅଜ୍ଞ ପ୍ରତିପାଦିତବାମର
ଡ୍ରାଫରାଜୀବିନ ରାଜନାଦକ୍ଷେତ୍ରରେ ପୁନଃଖରି, ଖର୍ଚ୍ଚରେ କର୍ମଚାରୀଙ୍କାଳାନ ନାମାତା-
କ୍ଷପି ଶାଶ ଅତେଳି ମୋତ ଖରି ମାରିଥାବାନ ଅତେଳାକାଳାନରେ: ନାଚନାକ-
ଗ୍ରୋତ୍ଥିତର ଶାଶ ଅତେଳି କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଖର୍ଚ୍ଚ ହର୍ଚ ଡ୍ରାଫରାଜୀବିନ ରାଜନା-
ଦକ୍ଷେତ୍ରରେମରି ମେଘ ବେ ପ୍ରଦର୍ଶନାକାଳାନରେଖି ଶେଷାମାତ୍ରିତ କିନ୍ତୁବେଳ ଅପା-
ରାଜି ଦାମରୋପି ଅରତେମାତାଜାଯୁତବେବାନ ହରାତୁଲନକନ୍ଦରପି ଆପରକ୍ଷାଇ
ଅପାରାଜୀବିନ ପାରାମରିତବେବାନ: ଅମ୍ଭନ ଅପାରାଜୀବି, ମହାଲ ଶକ୍ତି ପର ଜାଗ
ଫାଲାକାଳାନ ମଟାଦୋପନ୍ତିଥୀବାନ ଅଜ୍ଞ ଦାମନାନାକ ପ୍ରଦର୍ଶନାକାଳାନ
ହରାତୁଲନକନ୍ଦର ଶୁରାପିତୁଲାଦ ଖର୍ଚ୍ଚ ଦ୍ଵାମାନକାଳାନ କାମରୁତ୍ଥିତରେ ନନ୍ଦରୁ
ରାରକାମରୁତ୍ଥିତରେ ଅପାରାଜୀବିନ ପାରାମରିତବେବାନ କାମରୁତ୍ଥିତବେବାନ ପରିପାତ
ଖର୍ଚ୍ଚରେ

Եյս էօք կը հովանասովել Պուրի, Ծանը ու Աւան Աղօսացարեան

BARRY

KAREN

GARO

KAZANDJIAN

METTRE NOS CLIENTS EN PREMIER
NOUS CLASSE AUSSI PARMI LES PREMIERS

EXPERTISE

EXPÉRIENCE

EXCELLENCE

RÉSULTATS

514 333-3000

AGENCE IMMOBILIÈRE RE/MAX 2000 | FRANCHISE HÔTELLIÈRE ET AUTONOME DE RE/MAX QUÉBEC

մտածուէր զերջ տալ հայութեան կեղեքման ու շահագործման: Նման առիթ ստեղծուեցաւ 1908-ին Օսմանեան Սահմանադրութեամբ, որուն մեծ խստումն էր կայսրութեան բոլոր ազգութիւններուն տալ օրէնքի առջել հաւասար քաղաքացիի իրաւունք: Առաջին Համաշխարհայիշն պատերազմի նախօրեակին, հետեւաբար Օսմանեան կայսրութեան սահմաններուն մէջ ապրող հայութիւնը իր պատմական հայրենիքի վրայ, թէ Պուսոյ կամ այլ քաղաքներուն մէջ, առնուազն օրէնքի սահմանումով այլ պետութեան քաղաքացին էր: Ճիշտ է, քաղաքացիական հաւասարութեան թերահաւատութիւնը կը տիրապետէր ի հետեւանք ջարդերու եւ հալածանքներուն շարունակումին, որով եւ պատերազմի ճիշտ նախօրեակին դարձեալ բարեկարգումներու հարցը եւրոպական օրակարգին գալու երեւոյթը: Բայց իրողութիւնն այն էր, որ Առաջին Համաշխարհայիշն պատերազմին Օսմանեան կայսրութեան մէջ հայութիւնը քաղաքացիական կարգավիճակ ունէր եւ ուրեմն պարտաւոր էր սահմանադրական իր պարտաւորութիւնը յարգելու, երբ պետութիւնը պատերազմ յայտարարեց: Մնացեալը արդէն յայտնի է... Քաղաքացիութեան նման սթաթուս չկար 1905-էն ի վեր թափով իր անկումը ապրող Ցարական կայսրութեան մէջ: Քաղաքական խմորումները հոն շատ աւելի ընկերային յեղափոխութեան հեռանկարով տեղի կ'ունենային քան այսպէս կոչուած ազգային ազատագրական պայքարի: Ի դէպ, երկու կայսրութիւններէն ներս ալ «ազգային»ը աշխարհագրական սահմաններով հայրենիքի եւ գերիշխան պետութեան տրամաբանութեամբ չէր սահմանուի, որքան ալ որ հայութեան նման հաւաքականութիւններ քաջ գիտակից էին իրենց պատմական արմատներու հողերու պատկանելիութեան: Այսինքն, որքան ալ որ Ցարական կայսրութեան մէջ պատմականորէն հայկական հողատարածքը վարչական տարբեր նահանգներու բաժնուած ըլլար տեղւոյն հայ բնակչութիւնը անոնց պատմական ինքնութեան մասին կասկած չունէր: Բայց հայութիւնը, ի մասնաւորի կայսրութեան մեծ քաղաքներուն մէջ, անտարբեր չէր ընկերային ու աշխատաւորական շարժումներու խմորումներուն, որոնք, ի դէպ, չ. Յ. Դաշնակցութեան քաղաքական գործունէութեան ոլորտին մէջ մտան 1907-ի Ընդհանուր Ժողովի Կովկասեան նախագիծով: Հետեւաբար, եթէ 1916-էն սկսեալ կամաւորական շարժումն էր, որ յատկանշեց արեւելահայոց մասնակցութիւնը Համաշխարհայիշն Առաջին պատերազմին ուռւսական բանակին, այսինքն՝ գաշնակիցներուն կողքին, այլ մէկը շատ աւելի հետեւանք էր արեւմտահայոց ճակատագրին գիտակցութեան եւ ինքնապաշտպանութեան առողջ բնագդին, որ արթուն մնացած էր փիտայական շարժման մասնակից եւ հիմա կամաւորական գունդերը առաջնորդող մարտական ղեկավարներուն:

Անկիւնագարձային իրողութիւնը, բնականաբար, հայ անկախ պետականութեան ակամայ ստեղծումն էր 1918-ի Մայիսին: «Ակամայ»՝ որովհետեւ, ինչպէս ծանօթ է, այն արդինք էր պատմական իրադարձութիւններու եւ ոչ թէ՝ ծրագրուած նախաճեռութիւն: Պատմական հայրենիքն ու ազգային ինքնութիւնը իրար առընչող գերիշխան պետականութեան հասկացողութիւնն ու անոր կարեւորութիւնը ամրագրուեցաւ հայ քաղաքական մտածողութեան մէջ միայն 20-րդ դարուն եւ այն հատուածներուն համար, որ Հայաստանի խորհրդայնացումը կամ ողջունեցին կամ ալ ընդունեցին որպէս իրականութիւն, եւ միւսներուն համար որ զայն տեղադրեցին Սեւրի դաշնագրով գծուած հայկական պատմական հողատարածքներու վերադարձին ու միջազգային իրաւունքի հասկացողութեամբ գերիշխան պետութեան ստեղծման նպատակին մէջ: Սիսալ չէ 20-րդ հայ քաղաքական մտածողութեան մէջ նորութիւն հանդիսացած երկրորդ երե-

ւոյթը՝ արտասահմանեան հայութիւնը Սփիւռք հասկացողութեամբ սահմանումը կապել հայրենիքին ու պիտականութեան: Այլ խօսքով՝ հայութեան փրկութիւնը որպէս ազգային հաւաքականութիւն տեսնել հողահաւաքի եւ հայահաւաքի, հայրենադարձութեան՝ տրամաբանութեան մէջ անկախ թէ գաղափարականութեան ո՛ր ակնոցով կը դիտուէր կամ գործնականին մէջ ինչպէս կ'արտայայտուէր այն:

Զանց առնելով Սփիւռքեան քաղաքական հոլովոյթին,
արցախեան շարժումին ծնունդ տուած խանդավառութեան եւ
հայ անկախ պետականութեան անցնող քսաներկու տարինե-
րու մասին այլապէս անհրաժեշտ խորհրդակցութիւնը, Հայու-
թեան գոյավիճակը այսօր, բաղդատած Հարթիւր տարի առաջ-
ուայ կացութեան հետ, կը յատկանչուի անկախ պետականու-
թեան եւ Սփիւռքի իրեւոյթներով, անոնց անմիջական ապա-
գայի հարցադրումներով եւ երկու երեւոյթները իրարու
առընչող հայրենադարձութեան մարտահրաւերով; Այսինքն՝
եւ անկախ պետականութիւնը, ե՛ւ Սփիւռքը իրենց գոյու-
թեան շարունակման յատուկ հարցեր ունին: Միեւնոյն ժա-
մանակ քաջ գիտեն որ իրենց գոյապայքարը իրարմէ անջատ
չեն կրնար իրականացնել: Հետեւաբար, հայրենադարձու-
թիւնը կը մնայ ծրագիր մը, որուն իրականացման փորձերը
իրենց յաջողութիւններով ու ձախողութիւններով պարտի
մնալ օրակարգի վրայ:

Եթէ 2014-ը միջազգային համակարգի ձեւաւորման իմաստով դարափիոնութիւն կը նշանակէ, ապա եւ հայ անկախ պետականութեան համար գլխաւոր հարցը կը մնայ Ռուսիոյ նախաձեռնած Եւրասիական Համարկումի ծրագրին բնոյթը երկու իմաստով: Առաջին՝ Եւրասիական Համարկումի ծրագիրը Ռուսիոյ համար տարածաշրջանային իր ազգեցութեան գօտին կառուցային իմաստով ամրապնդելու փորձ է, որ կրնայ դիտուիլ որպէս Անկախ Պետութիւններու Հասարակապետութեան (ԱՊՀ) աւելի զարգացած կամ բնորդ, միեւնոյն ժամանակ հասկցուիլ որպէս ոռուսական ծաւալապաշտութեան նոր հանգրուան: Դէաք է ընդգծել որ Փուլթինի այս նախաձեռնութիւնը ոչ ցարական կայսրութեան նոր տարբերակ մը պիտի ըլլայ, ոչ ալ Խորհրդային Միութեան վերակազմաւորումը, այն իմաստով, որ համարկումի գործընթացը տեղի կ'ունենայ միջազգային իրաւունքով գերիշխան ճանչցուած պետութիւններու մասնակցութեամբ: Միեւնոյն ժամանակ սակայն ո՞վ կրնայ կասկածի տակ առնել, որ միջազգային իրաւունքի կողքին եւ թերեւս անկէ աւելի կը կը պետութիւններու ուժային յարաբերութիւններու համակարգը: Այս իմաստով, Եւրասիական Համարկումի ծրագիրը կապիտալիստ Ռուսիոյ, կամ ոռուսական կապիտալի, ծաւալապաշտական ծրագիրն է նաեւ: Մէկ կողմ ձգելով այն հիմնական հարցումը թէ մինչեւ ե՞րբ ոռուսական կապիտալիքը լրնայ պահել տնտեսութեան զարգացման ներկայ մակարդակը, կամ ե՞րբ հարստութեան այս անհաւասար բաշխումի հետեւանքով առաջացած եւ հետզհետէ սրող սոցիալական բեւեռացումը ոռուսական հասարակութիւննէն ներս պայմանական բեւեռացումը

տանգ աստիճանի պիտի հասնի, յստակ է որ Հայաստանի համար ոռւսական պարտադրանքով դէպի եւրոպական Միութիւն կատարուած քայլերուն յանկարծական լքումը եւ Մաքսային միութեան համաձայնագրի ստորագրումը Սեպտեմբեր 3 2013-ին արդիւնք է երկու կախուածութիւններու՝ զինուորական եւ կապիտալիստական: Առաջինին մասին արդէն շատ խօսուած է եւ աւելորդ է այդ էջը կրկին բանալ: Կը մնայ միայն նշել, որ Հայաստանի դիւտանագիտութիւնը այնպէս ալ չյաջողեցաւ Մոսկուային արժենորեկ տալ Կովկասի մէջ իր միակ ուսագմական դաշնակիցին կարեւորութիւնը:

Երկրորդ կախուածութիւնը, որ, ի դէպ, ընդհանրապէս կ'անտեսուի որպէս թապու, աւելի վտանգաւոր է եւ, թերեւս,

Միա էոր կը հովանասորել Մամուչի, Թայքի, Գեղրդ և Ռուբեն Քառջյան

AUTOMOBILES INTER-LUX INC.

CENTRE DE CARROSSERIE ET PEINTURE
VOITURES D'HAUTE GAMME

VENEZ VISITER NOTRE NOUVEL EMPLACEMENT!

---

www.interlux.ca

2025, RUE MONTEREY LAVAL, QUEBEC H7L 3T6 MTL: 514-394-1162

շատ աւելի լաւ կը բացատրէ հայրենի իշխանութիւններու անկարողութիւնը իրենց ոռւս գործընկերներուն դէմ: Քանի որ Հայաստան, որպէս սուրբ գրային ճշմարտութիւն ընդունած է ազատ չուկայականութիւնը որպէս տնտեսական քաղաքականութեան տոկմա, ոռւսական կապիտալէն հայաստանեան կախուածութեան ախտածանաչումը որպէս սկզբունք ընդհանրապէս կ'անտեսուի: Բայց իրողութիւնը այն է, որ Հայաստանի տնտեսական անցումը դէպի չուկայական համակարգ եղաւ ազատականացման եւ սեփականաշնորհման պիտակներով կատարուած ալան-թալանի ճամբով եւ ծնունդ տուաւ երկիրը «քառնթիթիթիթի» վերածած բուռ մը օլիկարգերու, որոնք գրեթէ նոյնացած են պետութեան հետ ի դէմ պետական ամենաբարձր պաշտօններ վարող անձնաւորութիւններու, որոնք պիտինսմէնի վերածուած են, կամ պիտինսմէններու, որոնք պատգամաւոր եւ նախարար եղած են: Գաղտնիք չէ, որ Հիմնականօրէն ֆինանսներու հոսքով յատկանշուած հայրենի տնտեսութեան մէջ ոռւսական կապիտալին ներթափանցումը գրեթէ բացարձակ է եւ այդ մէկը հայ օլիկարգներուն մասնակցութեամբ: Այլ խօսքով՝ Մաքսային միութեան Հայաստանի մասնակցութիւնը ներկայ իրավիճակով պիտի ծառայէ հայաստանեան մեծ կապիտալի շահերուն, միշտ աւելի հարստանալու հետամուտ շահագործողներու այդ դասակարգը աւելի պիտի յղփանայ, եւ, ցինիքաբար, նոյնիսկ դրական պիտի համարէ, որ Հայաստանի մէջ աշխատանք չգտնող մասսայական հատուածը փոխանակ բողոքելու պիտի նախընտրէ «վրթիները» հաւաքել եւ խոպան երթալ... ի դէպ, զարմանալիք չէ՞ արդեօք օլիկարգներու ընդհանրապէս լուութիւնը Հայաստանէն արտադադիթ երեւոյթին նկատմամբ... Պետական այրերէն մինչեւ քաղաքական ու հասարակական գործիչներ, արուեստագէտներ ու մտաւորականներ ահազանգ կը հնչեցնեն այդ մասին, բայց բարեպաշտ օլիկարգները որոնց աւարին մէկ կարեւոր մասը ոռւսական կապիտալի օրնութեամբ կը բազմանայ կը նախընտրեն ուրիշ նայիլ:

Մաքսային միութեան համաձայնագրի ստորագրութեան յաջորդած դժգոհութեանց ալիքը եւ անոր բանական բացատրութեան փորձերը ընդհանրապէս իրարու հակագրեցին դէպի Եւրոպա կամ դէպի Ռուսիա գործիւնը այլ կամ միւսը, եւ այնքան ալ կարեւոր չէ Եւրոպա թէ Ռուսիա Երանդ-ներէն մէկուն ընտրութիւնը որքան այլ լուսանական կատարելու այդ ազգային շահերու սահմանումն է: Հայաստանի պարագային, երկիրը գնած օլիկարգներուն ամբողջ ճիգը ազգային շահերը իրենց շահերուն հետ նոյնացնելու կը ձգտի, եւ քանի որ անցնող տասը տարիներուն այդ դասակարգը կրցաւ ժողովրդավարութեան խաղին ընդմէջն ստեղծել համակարգը մը որ ընտրութենէ ընտրութիւն ինքզինք կը վերարտագրէ, կրնայ նաեւ պետութիւնը օգտագործել իր շահերու պաշտպանութեան համար: Հետեւաբար, թէկուզ եւ Հայաստանի ընդգրկումը Եւրասիական համարկման ծրագրի մէջ հաստատ կը թոււի, իր ազգային շահերու պաշտպանութիւնը հիմնականին մէջ կախում պիտի ունենայ ներքադաքական մարտահրաւէրէն. որքանո՞վ կարելի պիտի ըլլայ պետական համակարգը դուրս բերել օլիկարգներու ճիրաններէն եւ ապահովել հասարակութեան լայն մասնակցութիւնը ոչ միայն քաղաքական այլ նաեւ ու մանաւանդ տնտեսական, այսինքն՝ հարստութեան վերաբաշխումի, որոշումներու կայացման գործընթացներուն: Միայն այդ ձեւով կարելի է որոշել Եւրասիական համարկումի Հայաստանի մասնակցութեան չափանիշը եւ գործընթացը դնել Հայաստանի ու Հայութեան զարգացման ծառայութեան եւ ոչ թէ վերածուիլ ոռւսական

մեծ կապիտալի եւ անոր ճամբովի իրականացող նոր կայսերական ծաւալումի մէկ խաղաքարտին:

Նախքան այս նոր գարափիութեան շեմին Սփիւռքի գոյապայքարի հիմնահարցերուն անդրադառնելը լուսարձակի տակ առնենք հայրենադարձութեան յղացքը այնպէս ինչ-պէս տրամաբաննեցինք աւելի վեր: Հայաստանի մեծ կապիտալը, այսինքն օլիկարգները, որուն կազմաւորման քաղաքական եւ գաղափարախօսական հիմերը դրաւ Լեւոն Տէր Պետրոսինի գլխաւորած ՀՀԾ-ն, իր լրումին հասցուց Ռոպերթ Փոչարեանի իշխանակարգը եւ ամբագրեց Սերժ Սարգսիսեանի Հանրապետական միակուսակցականապետութիւնը, երբեք այնքան ալ չէ մտահոգուած հայրենադարձութեամբ: Այնպէս ինչպէս երբեք ուսւըը չէ առած ներդրումներ կատարելու Արցանի թէ ազատագրուած հողատարածքներու վերաբնակցման համար: Աւելիին, այդ կապիտալին շատ աւելի ծանօթ են հետաւոր Քայլման կղզիները քան ըսենք Լաշինը: Լեւոն Տէր Պետրոսիսեան «նարին ու տողով» սփիւռքցիներուն առջեւ հայրենի անցումի գործընթացին մասնակցելու ամէն գուռ փակեց ոչ միայն որովհետեւ անկախ պետականութեան զարգացման տարբերակը աշխատանի անդամագրեան ու աշխատանի անդամագրեան շահագործութեան ու անդամագրեան շրջապատին: Ռոպերթ Քոչարեան յանձնառութեան առաւ քաղաքացիութեան օրէնքը փոխելու եւ Սփիւռքին ներգրաւելու Հայաստանի տնտեսական գործընթացին մէջ, երբ արդէն կապիտալի առաջին կուտակումը ստեղծած էր դրամատիբական համակարգը: Ատով հանդերձ, օրէնքը ուշացաւ, որովհետեւ Ազգային ժողովէն ներս մեծ կապիտալի դրածոյ պատգամաւորները ամէն ձեւի արգելքներ կը ստեղծէին: Սերժ Սարգսեան իրականութիւնը դարձուց հայրենադարձութեան ծրագիրը գործնականացնելու կոչուած կառոյցը՝ Սփիւռքին նախարարութիւնը, որ սակայն երբ լուրջ ճիգեր կ'ընէ սուրբիահայութիւնը Հայաստան տեղափոխելու եւ հաստատելու համար, կը բախի օդանաւային ընկերութեան գիները անիզնօրէն բարձրացնելու չվարանող հրէշներու: Մաքուր խղճով գործող ազնիւ դիւանագէտներ եւ ազգային-ներ տարիներու աշխատանք կը տանին, որպէսզի համաշխարհային վարկ ունեցող ձեռնարկութիւններ հարփւալու դիլիոններու ներդրում ընեն Հայաստան եւ մեծ կապիտալը կ'ակտիւանայ պետական միջոցներու չարաշահումով հայրենի շուկային մէջ անոնց մրցունակ զարգացման տարածութիւնները փակելու համար: Մէկ խօսքով, հայրենադարձութեան ծրագիրը կայ, անոր գիտակից են քիչ թէ շատ պետական մտածողութիւն ունեցողները, սակայն մեծ կապիտալը թոյլ չի տար, որ այդ ծրագիրը լիովին իրագործուի: Այս վերջինը կը նշանակի նախ եւ առաջ ունենալ երկիր մը, որ քաշողական ըլլայ ընկերային եւ տնտեսական զարգացման, ապագայ սերունդներուն կենսամակարդակի բարելաւման յոյս ներշնչելու իմաստով: Եւ ատոր համար հարստութեան վերաբաշխումի նուազագոյն հաւաքային ժողովութիւնը կայստական համակարգը այսօր աւելի մօտ է աւատապետութեան, ուր սոցիալական քաղաքականացներուն նոյնացած է օլիկարգներու բարեկործական ցանկութիւններուն հետ եւ լաւագոյն ապագային երաշխիքը կը բանաձեւուի հայրենապետական ճառակրով:

Այս իմաստով, թերեւս հետաքրքրական է դիտել տալ, որ Սփիւռքին կամաւոր հայրենադարձութիւնը չէ եղած այն համայնքներէն ուր ըլլալու կամ չըլլալու վտանգ կայ, ոչ ալ կենսամակարդակի բարելաւման հեռանկարով: Ընդհակառակը, կամաւոր հայրենադարձութեան վաղաքային բարեկարգները կը բանաձեւուի:

Միա լը կը հովանաւորմ թժ. և Միկ. Վաղարշ եւ Կիրու Յիրամնեամ

JERUSALEM RESTAURANT

www.jerusalemrestaurant.com

4775 Leslie street,
Toronto, ON M2J 2K8
Tel.: (416) 490-7888

take out
CATERING
banquet facilities
416-490-7888

mediterranean
buffet

գտնուած երկիրներու մէջ լաւապէս համարկուած համայնքներէ եւ հիմնականօրէն գաղափարական համոզումներով:

Սուրբիոյ քաղաքացիական պատերազմէն ետք չայստան ապաստանողներու երեւոյթը 2013-ին անկիւնադարձայի՞ն է այս իմաստով: Այսինքն՝ Հայաստան պատրա՞ստ է գոյութենական հարց գիմագրաւող համայնքի մը տեղափոխման եւ տեղաւորման մարտահրաւէրին: Հարցումը հիմնական է որովհետեւ 2014-ը կրնայ որոշէ ըլլալ նաեւ սուրբիական տագնապի հանգուցալուծման համար: Հետեւաբար, ենթադրելով լաւագոյն ելքը՝ խաղաղութեան բանակցութիւններու յաջող ընթացք եւ պատերազմի աւարտ, պէ՞տք է սուրբիահայ համայնքի զանգուածային հայրենադարձի ծրագիր պատրաստել եւ իրականացնել, թէ՞ այն փորձառութիւնը որուն մէջ ինք-զինք պատիւով փաստեց Սփիւռքի նախարարութիւնը իր աւարտին կը համանի եւ համայնքը կը վերադառնայ իր նոր առօրեային: Անշուշտ չենք գիտեր թէ համայնքի տրամադրուածութիւնը ընդհանրապէս ինչ կրնայ ըլլալ նման առաջարկի մը դէմ յանդիման, բայց երեւի իրապաշտ է ենթադրել, որ շատերը պիտի չուզեն լքել իրենց տուները, ինչ որ առաւել հասկնալի է հալէպահայութեան պարագային: Սակայն սիալ պիտի ըլլայ ձեռք բերուած այս մեծ փորձառութեան հիման վրայ առաջ չերթալ եւ հայրենադարձութեան ծրագիրը աւելի հաստատ հիմերու վրայ դնելու ձեւերու մասին չժամանել: Մէկ խօսքով՝ Սփիւռքի նախարարութեան նախաճենութեամբ սուրբիահրերու հայրենադարձութեան փորձառութիւնը մեկնած՝ կառուցել հայրենադարձութեան տրամադիր ամէն սփիւռքահայու հայրենիք տեղափոխման ու հաստատման դորձընթացը դիւրացնող մեքանիզմ:

Ամէն պարագայի, ինչ ալ ըլլայ սուրբիական տագնապի գարգացումը 2014-ին, Սփիւռքի գոյատեւման օրակարգին վրայ ամենահիմնական հարցը՝ սուրբիահայութեան, եւ ընդհանրապէս Միջին Արեւելքի հայութեան, տարածաշրջանային քաղաքական համարկումի մարտահրաւէրն է հետեւեալ տրամարանութեամբ. 2011-էն ի վեր արաբական երկիրներու մէջ տեղի ունեցած սոցիալական ըմբոստութիւններն ու անոնց տարբեր գարգացումները ամբողջ տարածաշրջանը աշխարհաքաղական փոփոխութիւններու շեմին դրած են: Առաջին Համաշխարհային պատերազմին Սայքս-Փիքօ համաձայնութեամբ ստեղծուած սահմանները թուլացած են. քրտական տարբեր շրջաններու իրողական անկախութիւնը, ազգ-պետութիւն հասկացողութեան անվաւերականութիւնը, արաբական ազգայինութեան վերջնական ձախողութիւնը եւ, մասնաւորաբար, ներիսլամական պառակտումը՝ սիւնիներու եւ շիաներու միջեւ կրնայ մինչեւ իսկ կառավարման նոր կառուցածներու փնտուուքը հրամայական դարձնել: Սուրբիական տագնապը երեւան հանեց քանի մը ծչմարտութիւն: Առաջին, արաբական ազգային ոչ մէկ ծրագիր կրցած է յաջողիլ կրօնա-յարանուանական ինքնութիւնները գերազանցող պետական համակարգ ստեղծել: Ինչ ալ ըլլայ իշխող ուժին գաղափարախօսութիւնը, պետական համակարգը չէ որ հասարակութիւնը ներթափանցած է այլ կրօնա-յարանուանական ինքնութիւններն են, որ թափանցած են պետական համակարգերը եւ զանոնք իրենց շահերուն ծառայութեան դրած: Այս ձախողութեան հիմնական պատճառը ժողովրդավարութեան, մարդկային իրաւանց եւ տարրական պատութիւններու բացայրութիւնն է: Պետական ամբողջատիրական համակարգերու բարեկարգչական խոստումները երբեք չեն իրագործուիր, եւ երբ անտեսական պատականացումները հասարակութեան տարբեր խաւերուն զարգացման առիթ կը ստեղծեն ամենէն աւելի հարստացողները միշտ կ'ըլլան պիտական համակարգին տիրապետող համառածները: Երկրորդ, մինչ արաբական երկիրներու մէջ ըմբոստութիւններուն հիմնական պատճառը սոցիալական անարդարութիւններն ու ժողովրդա-

վարութեան բացակայութիւնն էր, ամբողջատիրական վարչակարգերու այլընտրանքը սիւննի արմատականութիւնն է, որուն ամենավայրագ երեսը երեւան ելաւ Ավունիստանէն ու Զէէնիայէն յետոյ Մալիի, Լիպիոյ, իրաքի, Սուրբիոյ եւ Լիքանանի որոշ շրջաններուն մէջ: Երեւոյթը իւրայատուկ է, ինքնիրուով կը զարգանայ, բայց նաեւ կը վայելէ Սէւլտական Արաբիոյ եւ Թուրքիոյ նման երկիրներու ուղղակի թէ անուղղակի աջակցութիւնը: Սիւննի արմատականութեան այլընտրանքը այսպէս կոչուած «իսլամական ժողովրդավարութիւնը» չէ ինչպէս «թրքական բնորդ»ը կը քարոզէ: Իսլամական օրէնքը ամբողջութեամբ թէ մասամբ սահմանադրութեամբ ամրագրելու ծրագրային դրոյթները պատճառ հանդիսացան որ Թունուզի եւ Եգիպտոսի նման երկիրներու մէջ, ուր «իսլամական ժողովրդավարութիւնը» փորձարկուեցաւ հասարակութեան եւ լայիք խաւերը, եւ մանաւանդ ոչ-իսլամ հատուածները ընդդիմանան ընդհուպ մինչեւ զինուորականներու վերադարձին զօրակցելով: Երրորդ, սիւննի արմատականութեան այս երեւոյթին ակրեսի արտայատումը գոյութեան վատակ կը ստեղծէ տարածաշրջանի ամենա-հին եւ ամենաանպահտպան բնակիչներուն՝ քրիստոնեայ համայնքներուն: Իր բոլոր թերութիւններով, լիբանաններան յարանուանական ժողովրդավարութեան համակարգը գէթ տեսականօրէն կրօնա-յարանուանական գոյակցութեան միակ երաշխիքը կը թուփ ըլլալ ցարդ: Հետեւաբար, որքան ալ որ վերացական թուփ, լիբանաննեան համակարգը միակն է որ կրնայ բնորդ ըլլալ տարածաշրջանային կառավարման նոր բնորդներու: Բայց այլ մէկը կախում ունի հիմնականօրէն Միջին Արեւելքի քրիստոնէութեան ինքնակազմակերպման կարողութենէն եւ տարածաշրջանային ցանցի առաջացման կարողութենէն: Այս ուղղութեամբ է որ Միջին Արեւելքի հայութիւնը, որուն կարգին անշուշտ սուրբիահայութիւնը, սփիւռքեան իր գոյատեւման անմիջական ապագան պէտք է որոշէ:

Սփիւռքի գոյատեւման օրակարգին է անշուշտ այն ինչ ընթացիկ գարձած է կոչէլ «նոր սփիւռք». ի տարբերութիւն «գասական սփիւռք»ին, եւ անով կը հասկցուի Հայաստանէն կամաւոր կերպով եւ տնտեսական պատճառներով հիմնականօրէն նուստիք գաղթած հայութիւնը, թիւով գրեթէ այնքան որքան Հայաստանի բնակչութիւնը... Անոնց կազմակերպման եւ քաղաքական ակտիւացման հիմնախնդիրը հրամայական է անշուշտ բազմաթիւ պատճառներով, որոնց շարքին այտք է գասել նաեւ Եւրասիական Համարկումի ծրագրի իրականացման պարագային Մուկուայի մէջ ազգեցութիւն ձեռք բերելու իմաստով - եթէ նման բան թոյլ կու տայ ուսուսկան քաղաքական համակարգը... Մոսկովուայի մէջ քաղաքական ազգեցութեան ձեռքբերման, քաղաքական ակտիւիզմի, կամ այսպէս կոչուած «լուպիստական» գործ տանելու ի՞նչ գասել կարելի է քաղել խորհրդային տարիներու փորձառութենէն: Թերեւս արժէ նման ուսումնասիրութիւն մը կատարել եւ բաղդատել խորհրդային այլ ժողովուրդներու փորձառութեան, ըսենք՝ Միկոյեան եւ Ալիեւ, ապա խորհրդածել այսօրուան իրավիճակին մասին: Կը մնայ որ հացի խնդրով Հայաստանէն նուսիք գաղթողներուն մեծամասնութիւնը այսօր կը մտածէ ամենէն աւելի ուսուսկան քաղաքացիութեան ձեռքբերման, պարագային կամական ակտիւիզմի մասին: Այսպահելի չեն բնաւ: Այս «նոր սփիւռք» կազմակերպման խնդիրը օրակարգի վրայ գնելով հանդերձ, արդար չէ՞ հարց տալ թէ ի՞նչ կարելի է ընել որ նման հարց օրակարգի վրայ ընդհանրապէս չըլլայ, կամ՝ ինչո՞ւ հայրենադարձութիւնը հոնկէ չսկսիլ:

ԽԱԶԻԿ ՏԷՐ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ

Այս էջը կը հովանառուի Ա. և Ա. Մայզը Ժողի և Անի Խորոշեան-Ժողի

occasiongabriel.com

PRE-OWNED VEHICLES
FINANCING STARTING AT

0.9%*

2014 HONDA CIVIC

NEW VEHICLES • PRE-OWNED VEHICLES

For more information, please contact

Kevork Asadourian, kasadourian@gabriel.ca

Harry Sayan, hsayan@gabriel.ca

Vahan Vartanian vvartanian@gabriel.ca

HONDA
GABRIEL

7000 Henri Bourassa East
Montreal, Quebec
514 327-7777

www.hondagabriel.com

*Subject to credit approval. Some conditions apply. Financing starting at 0.9% on select models only. See Honda Gabriel and for all details.

ՀՀ Սփիտքի նախարարութեան 5-ամեակ

Սուրիահայերը աշխատանքի եւ կենցաղի նոր մշակոյթ բերին Հայաստան. ՀՀ Սփիտքի նախարար Հրանոյշ Յակոբեան

2008-ի Հոկտեմբերին ստեղծուեցաւ ՀՀ Սփիտքի նախարարութիւնը, որուն գործունէութեան հիմքը՝ Հայրենիք-Սփիտք արդիւնաւէտ համագործակցութիւնն է: Նախարարութեան նպատակը այդ կապերու ամրապնդման եւ ազգային ինքնութեան պահպանման աջակցիլն է, հայկական համայնքներէն ներս՝ մայրենի լեզուի պահպանումն ու Հայաստանի տնտեսութեան զարգացման մէջ հայերու ներուժի բացայացումն ու օգտագործումն է:

Նախարարութեան ստեղծման 5-ամեակի առիթով «Հորիզոն»»ը զրուցեց ՀՀ Սփիտքի նախարար Հրանոյշ Յակոբեանի հետ:

Հ- Առաջին հինգ տարին ի՞նչ հանգրուան կարելի է համարել նախարարութեան մը համար եւ ի՞նչ հանգրուան եղաւ ան յատկապէս Սփիտքի նախարարութեան համար: Ընդհանրապէս ինչո՞վ կը տարբերի ձեր նախարարութիւնը այլ նախարարութիւններէ:

Պ- Մեր նորաստեղծ նախարարութեան համար առաջին հինգ տարին կայացման եւ ինքնահաստատման տարիներ եղան, նախ՝ համապատասխան ոլորտը ճանաչելու, առկայ հիմնախնդիրները բացայացելու, նրանց համակարգուած ու նպատակային լուծումներ տալու համար:

Ի տարբերութիւն միւս գերատեսչութիւնների, որոնք աշխատում են ինդիրները Հայաստանում լուծել եւ կարգաւորել՝ հրամանների ու կարգադրութիւնների միջոցով, Սփիտքի նախարարութիւնը իւրայատուկ է նրանով, որ նրա գործունէութեան ոլորտը Հայրենիք-Սփիտք գործակցութիւնն է: Հայկական Սփիտքը բազմադէմ է ու բազմաշերտ, 100-ից աւելի երկում տարածուած, որի հետ աշխատելը չափազանց բարդ է եւ հետաքրքիր: Աստ էութեան, նախարարութիւնն աշխատում է մօտ 30 հազար տարաբնոյթ հայկական կառույցների, 18 համահայկական կազմակերպութիւնների հետ: Եւ բնական է, որ նախարարութիւնը չի կարող Սփիտքի հետ յարաբերուել հրամայական պարտադրանքներով: Սփիտքի հետ բոլոր կապերի ու առնչութիւնների հիմքում մենք դնում ենք միայն գործակցութիւնը, աշխատում սերմանել վստահութիւն ու փոխըմբոնում:

Զափազանց կարեւոր է Սփիտքի իւրաքանչիւր կառոյցի, համայնքի ճանաչողութեան, նրա առանձնայատկութիւնների բացայացման խնդիրը: Այս խնդիրը լուծելու նպատակով մենք ի սկզբանէ համագործակցելինք եւ՝ Հայաստանի, եւ՝ Սփիտքի համապատասխան գիտական, հետազոտական կառոյցների հետ՝ հրատարակելով 100-ի մօտ գիտական աշխատութիւններ, հետազոտութիւններ, մեթոսական նիւթեր:

Տարիների փորձը ցոյց տուեց, որ նախարարութիւնը պէտք է գործի, իրականացնի ծրագրեր ու գործակցի սփիտքեան կառույցների հետ՝ ցուցաբեկելով տարբերակուած մօտե-

ցում, հաշուր առնելով իւրաքանչիւր տարածքի կառոյցի առանձնայատկութիւնը:

Միաժամանակ, մենք ազգովին ունենք համահայկական խնդիրներ, եւ այդ համագույշին օրակարգի առնչութեամբ բոլորս պէտք է համախմբուենք եւ գործենք միակամ ու մի-ամական:

Օգտուելով առիթից չնորհակալութիւն եմ յայտնում բոլոր համահայկական կառոյցներին, հայաշունչ կազմակերպութիւններին, անհատներին, որոնց օգնութեամբ եւ օժանդակութեամբ է նաեւ, որ այսօր այսպէս յատակօրէն եւ վստահաբար գործում է Սփիտքի նախարարութիւնը:

Հոկտեմբերին ամփոփուեց նախարարութեան 5-ամեայ գործունէութիւնը: Թէ ինչ հանգուաւանի է հասել նախարարութիւնը 5-ամեայ գործունէութիւնը: Այս կառոյցն է այն շաղախը, որ կապում է Սփիտքը Հայրենիքին, ամրացնում եւ ուղղորդում է այդ կապը: Նախարարութիւնն իր 5-ամեայ գործունէութեամբ ապացուցեց Սփիտքի հետ յարաբերութիւնների համակարգման եւ պետութեան հետ առնչութիւնների կեղունացման նպատակայարմարութիւնը:

«Այս տարիների աշխատանքի արդինքում ստեղծուել է փոխըմբոնման, վստահութեան եւ համագործակցութեան բարենպաստ մինույթը համայն հայութեան ներուժը մէկտեղելու, Հայաստան հայրենիքը հզօրացնելու եւ Սփիտքը հայպահելու համար»:

Նախարարութեան անցած ուղու մասին աւելի շատ բարձրաձայնեցին ու վկայեցին Հայաստանի եւ Սփիտքի ամենատարբեր կառոյցներն ու անհատները՝ գնահատելով ու արժենորելով Սփիտքի նախարարութեան անցած ուղին: Կարծում եմ, ամենաառարկայական վերաբերմունքը ցուցաբերում են այն անհատներն ու կառոյցները, ում հետ հնարաւորութիւն ենք ունեցել աշխատել, ովքեր անմիջականորէն եղել են մեր ծրագրերի մասնակիցներն ու մեր գործընկերները, իսկ ովքեր չեն մասնակցել մեր ծրագրերին, չեն առնչուել մեզ հետ կարող են խօսել այն, ինչ ուղղում են:

Աւելի՞ն, Հոկտեմբեր 22-ին, ՀՀ նախագահը հրամանագիր ստորագրեց «Հայկական Սփիտքի հետ ՀՀ կառավարութեան համակարգում միասնական քաղաքականութեան իրականացման մասին», որը կարեւորագոյն օրինաչափական փաստաթուղթ է այս աշխատանքները առաւել յատակ իրականացնելու համար: Աւելի՞ն, ՀՀ գործադիր իշխանութեան եւ տարածքային կառավարման մարմինների համակարգում, ՀՀ Սփիտքի նախարարութիւնը սահմանուել է որպէս գլխադասային մարմին: Հանրապետութեան նախագահի գնահատականը եւ հրամանագիրը պարզապէս պարտաւորեցնող են եւ

Այս էջը կը հովանառուեմ ԱՌ. և ԱՌ. Կրոգու և Արման Գայրիշեան

Նախարար Յակոբեան սուրիահայ աշակերտներու հետ

նոր խնդիրներ են դնում նախարարութեան առջեւ:

Հ- Վերջին երկու տարիներուն ընթացքին Սփիւռքի նախարարութիւնը մեծ աշխատանք տարաւ յատկապէս սուրիահայութեան խնդիրները լուծելու առումով՝ օրէնսդրական դաշտէն սկսեալ մինչեւ նպաստներ, աշխատանքի տեղաւորում, այժմ «Նոր Հալէպ» քաղամասի կառուցում: Ի՞նչ կարելի էր ընել, որպէսզի Հայաստան հասած բոլոր սուրիահայերը մնային Հայաստան եւ ինչը խանգարեց այդ «աւելին» իրականացնելու համար:

Պ- Ի տարբերութիւն 2004 թուականի սկզբին իրաքեան պատերազմի արդիւնքում Հայաստան ներգաղթած իրաքահայերի՝ սուրիահայերը Հայաստան գալուն պէս զգացին Հայաստանի իշխանութիւնների հոգատար վերաբերմունքը, նրանց խնդիրներին շուտափոյթ լուծում տալու պատրաստակամութիւնը, քաղաքական կամքը եւ ի հարկէ, արժանացան իրենց հայրենակիցների ջերմ ընդունելութեանը:

ՀՀ նախագահը սուրիահայերի աշխատանքների համակարգումը վերապահեց ՀՀ Սփիւռքի նախարարութեանը, որն էլ համագործակցելով պետական բոլոր կառույցների հետ՝ հնարաւորինս լուծում է սուրիահայերի առջեւ ծառացած իւրաքանչւր խնդիր՝ առողջական լնկերային, կրթական, եւայլն:

Պետութեան հետ բոլոր յարաբերութիւնները սուրիահա-

յերի համար լուծում են անվճար, վիզաներ, կացութեան կարգավիճակ, վարորդական վկայական, ինքնաշարժների մուտքի վճար, անձնագրեր:

Յաւոք, Հայաստանի Հանրապետութեան նիւթական միջոցները սահմանափակ են, եւ երկրում առկայ աղքատութիւնը, ցածր աշխատավարձերը հնարաւորութիւն չեն տալիս ամբողջապէս լուծել նրանց յատկապէս բնակարանային խնդիրները:

Հաճէլի է, որ միջազգային կազմակերպութիւնների ներկայացուցիչները բազմիցս նշում են, որ ՀՀ-ն կարող է օրինակ հանդիսանալ ողջ աշխարհին սուրիահայերի համար կատարած աշխատանքների ծաւալներով: Հարկ եմ համարում նշել, որ սուրիահայերի համար Հայաստանը նիւթական օժանդակութիւն չի ստացել որեւէ միջազգային կազմակերպութիւնից, եւրոպական պետութիւններից, ինչը նրանք իրականացնում են այլ երկրներում գոյացած ճամբարներին օգնելու համար: Այո՛, մենք ՄԱԿ-ի հայաստանեան գրասենեակի եւ այլ միջազգային կազմակերպութիւնների հետ իրականացնում ենք համատեղ մարդկային օգնութեան (հագուստ, սնունդ) ծրագրեր, սակայն դրանք սահմանափակ են եւ թիրախային:

Հ- Վերջին տուեալներով ի՞նչ պատկեր կը կազմէ սուրիահայերու ներկայութիւնը Հայաստանի

Միա էօր կը հովանաւորեմ ԱՌ. և ԱՌ. Գալուստ Եւ Անդրանիկ Գրիգորեան

մէջ (քանի՞ սուրիահայ եկաւ, քանի՞ն մնաց, քանի՞ն վերադարձաւ կամ մեկնեցաւ այլ երկիրներ):

Պ- Ընդհանուր առմամբ մէկուկէս տարուայ ընթացքում Հայաստան է ժամանել շուրջ 15-16 հազար սուրիահայ, որոնցից շուրջ 4-5 հազարը հիմնականում վերադարձել է Սուրիա կամ մեկնել է Լիբանան: Կան նաեւ Եւրոպա, ԱՄՆ եւ ՌԴ մեկնած սուրիահայեր, սակայն նրանք շատ փոքր թիւ են կազմում: Այսօրուայ դրութեամբ Հայաստանում են բնակւում շուրջ 11.000 սուրիահայեր: Վերջին շրջանում Հալէպի ճանապարհի բացուելու արդինքում նկատում է սուրիահայերի նոր հոսք, եւ այս թիւն աճելու միտում ունի:

Հ- Ի՞նչ հանգրուանի մէջ է «Նոր Հալէպ» քաղամասի կառուցումը, բնակեցումը Ե՞րբ կը նախատեսէ:

Պ- Կարծում եմ՝ հարցը պէտք է յուզի իւրաքանչիւր հայի, աշխարհի որ ծայրում էլ նա ապրի: «Նոր Հալէպ» թաղամասի կառուցման ուղղութեամբ աշխատանքներն աշխուժօրէն շարունակւում են: Հոկտեմբեր ամսուայ վերջին աւարտուել է կառուցապատուող տարածքի երկրաբանական եւ երկրաչափական հետազօտումը, իսկ այժմ ընթանում են շէնքերի նախագծերն աւարտական տեսքի բերելու աշխատանքները:

Դրան զուգահեռ շարունակւում է դրամահաւաքի գործնթացը: «Սուրիահայերի հիմնախնդիրները համակարգող կեղուն» ՀԿ-ի հաշուին արդէն կայ 50.000.000 ՀՀ դրամ գումար (մօտ 125.000 ԱՄՆ տոլար): Ցանկանում եմ նշել, որ թաղամասն արագ շահագործման յանձնելը կապուած է ծրագրի ֆինանսաւորումից: Ցաւօք, այսուեղ հաստատուած մեր հայրենակիցները ի վիճակի չեն հոգալ բնակարանի գումարի հարցը, քանի որ օրուայ խնդիր են լուծում: Այդ պատճառով կրկին ցանկանում եմ դիմել ողջ հայութեանը.

Աշակցէք ձեր հայրենակիցներին հիմնաւորուել իրենց Հայրենիքում, նրանք ստիպուած չեն լինի բռնել պանդիստութեան ճամբան, նորից դառնալ փախստական: Հայրենիքը կարիք ունի այս բարի, աշխատասէր եւ համեստ մարդկանց:

Նրանք նոր մշակոյթ են բերել Եւ աշխատանքի բերենց աշխատառներում: Համախմբուենք այս ծրագրի շուրջ, այն հայութեան պատուի խնդիրն է, այն մեր հայրենիքը ամրացնելու եւ սուրիահայերին հոգեկան ծանր վիճակից հանելու խնդիր է: Մասնակցենք այս ծրագրին եւ հապատանանք մեր հայ լինելու համար:

Հ- Ակնյայտ է, որ Սփիւռքի նախարարութիւնը նորասեղծ ըլլալով հանդերձ՝ հինգ տարուան մէջ մեծ գործունեութիւն ծաւալեց, սակայն դուք, որ միշտ կը գտի աւելիին, ի՞նչ ծրագրած էիք կամ կ'ուզէիք ընել, բայց չհասցուցիք: Ի՞նչ խոչընդունեած եղանակ է անելիք եւ անելիք համար:

Պ- Կեանքի կոչելով իր նախընտրական ծրագրի կարեւոր գորյթներից մէկը եւ 2008 թ. ստեղծելով Սփիւռքի նախարարութիւնը՝ ՀՀ նախագահը նախարարութեան առջեւ ուազմավրական Յ կարեւոր խնդիր է զբեկ՝ Հայապահպանութիւնը Սփիւռքում, ազգային ներուժի համախմբումը եւ դրա նպատակային օգտագործումը Հայաստանի եւ Արցախի գարգացման համար եւ Հայրենադարձութեան խթանումը: Նախարարութեան 5-ամեայ ողջ գործունէութիւնը եւ իրականացրած ծրագրերը ուղղուած են եղել այդ խնդիրների լուծ-

մանը:

Նախարարութեան օգնութեամբ Սփիւռքի կարեւոր խնդիրներն ու Հարցադրումները քննարկման առարկայ են գառնում ՀՀ կառավարութիւնում, լուծումներ են տրուում շատ ու շատ հարցերի: Սա նշանակում է, որ Սփիւռքի կրթական, մշակութային, հասարակական-քաղաքական, բարեգործական, կրօնական, երիտասարդական, լրատուական եւ այլ կազմակերպութիւնների գործունէութեանը օժանդակում, աշակցում է Հայաստանի Հանրապետութիւնը՝ պետականութեան գործիքների իր ամբողջ զինանցողով, օգնում Սփիւռքը մերձեցնելու հայրենիքին, հայրենիքն էլ՝ Սփիւռքին:

Նախարարութիւնը իսկապէս կարողացաւ լուծել իր առջեւ դրուած շատ խնդիրներ՝ կեանքի կոչելով այնպիսի ծրագրեր, որոնք կայացան, ապացուցեցին իրենց կենսունակութիւնն ու անհրաժեշտութիւնը, որոնք գնալով ընդլայնուեցին եւ ծաւալուեցին: Օրինակ՝ հայրենաճանապահութեան «Արի տուն» ծրագիրը գարձել է նախարարութեան այցեքարտը՝ կապելով շուրջ 50 000 հայրենաբնակների ու ափիւռքահայերի:

Կարող եմ ասել, որ եթէ լինէին աւելի մեծ նիւթական հնարաւորութիւններ՝ «Արի տուն», «Սփիւռք» ամառային գպրոց եւ այլ ծրագրեր կ'իրականացնէինք աւելի մեծ տարողութեամբ՝ ընդգրկելով անհամեմատ մեծ թուով մասնակիցների: Մեր գերազոյն խնդիրը եղել եւ մնում է երեխանների շրջանում մայրենիի իմացութեան եւ հայերէն խօսելու յորդորը: Յառաջիկայում կարիք կայ հայկական դպրոցի ստեղծման, հայկական միօրեայ եւ հիմնական դպրոցների, պէտք է հզօրացնել մասնագիտական ցանցերը եւ աշխուժացնել նրանց գործընթացը: Անհրաժեշտ է կատարելագործել համահայկական տեղեկատուական հարթակը, ստեղծել համահայկական հեռուստապալիք, ընդլայնել ուստիօ-հաղորդումները, բարձրացնել մասնագիտական համաժողովների արդիւնքում ստեղծուած ընկերակցութիւնների արդիւնաւէտութիւնը եւայլն:

Լայնածաւալ եւ համընդգրկուն գործունէութիւն ծաւալելուն, թերեւս, խոչընդունում է մեր ուսուուրանների եւ հնարաւորութիւնների սահմանափակութիւնը: Խսկ Սփիւռքի բարոյական, նիւթական, գիտական, մարդկային, տեղեկատուական հարուստ աղբիւրներ ամբողջութեամբ չեն օգտագործում ի շահ մեր հայրենիքի եւ Արցախի, ի շահ այն հարդու, ով զբաղուած է հայրենապահպանութեամբ:

Հայաստանը եւ Սփիւռքը մեծ անելիքներ ունեն, ես հաւատում եմ, որ մենք միասնաբար կը լուծենք մեր համագույն խնդիրները՝ ամենուրեք պահպանելով հայի տեսակը, լեզուն ու աւանդութիւնները՝ ամենուրեք ապահովելով մեր սերունդների միասնական ու հայեցի ապագան: Մեր հուժկութայլերով պէտք է հասնենք Հայոց Յեղասպանութեան ճանաչման, դաստիարակուման եւ հետեւանքների վերացման անշափ կարեւոր հանգուցակիցտիւն: Մինչ 2015 թ. իւրաքանչիւր հայ անելիք եւ ասելիք ունի մեր դարաւոր դատի վերականգնման եւ ցեղասպանութիւնների կանխարգելման առումով:

Հարցազրոյցը վարեց՝ Նախիրի Մկրտիչեան- Տաղեան

Միս Էջ կը հովանաւորէ Գեղուիի Պապամեամեամի յիշարաւ Պարուժամ Պապամեամեամի

W W W . V I N O R O S S O . C A

5291 HENRI BOURASSA O, ST-LAURENT, QC, H4R 1B7 · TÉL. : (514) 337-6664 · INFO@VINOROSSO.CA

Bon Appétit ! Ծարի ախործակ՝

Հարցազրոյց ՀՅԴ Բիւրոյի Հայ Դատի յանձնախումբի Կեղրոնական խորհուրդի ներկայացուցիչ, ՀՅԴ Բիւրոյի անդամ Յակոբ Տէր Խաչատրութեանի հետ

«Ծանաչումն հասուցում» այս է մեր նոր կարգախօսը

«Հորիզոն». – Նոյեմբերին կայացած Հայ Դատի յանձնախումբերու Ամերիկաներու եւ Աւստրալիոյ ցամաքամասի եւ անոր նախորդող Եւրոպայի Հայ Դատի յանձնախումբերու խորհրդադողովները անկիւնադարձային էին: Ի՞նչ էին անոնց կայացման նպատակները եւ ի՞նչ արդին ներու, որոշումներու յանգեցան:

ՑԱԿՈԲ ՏԷՐ ԽԱՉԱՏՐՈՒԹԵԱՆ. – Հիմնականին մէջ երկու տեսակի խորհրդաժողովներ են մեր գումարածները, որոնք կը կայանան Դաշնակցութեան Բիւրոյի հրաւէրով. առաջինը՝ այսպէս կոչուած, կեղրոնական խորհրդաժողովներն են, զորս առհասարակ կը գումարենք Հայաստանի անկախացումն ետք երեւանի մէջ եւ երկրորդը՝ տարածաշրջանային: Այս տարի տարածաշրջանային տարի է, այդ պատճառով ալ մենք ամրան սկիզբը Լոնտոնի մէջ ունեցանք Եւրոպայի ժողովը, իսկ Նոյեմբերին՝ Ամերիկաներու եւ Աւստրալիոյ խորհրդաժողովը: Հիմնականին մէջ երկու խորհրդաժողովներն ալ ունէին նոյն օրակարգը. այսօր Հայ Դատի մեր սահմանումը կը կեղրոնանայ 4 հիմնական կէտերու վրայ, որոնք կը հանդիսանային մեր այս ժողովներու օրակարգի նիւթերը: Առաջինը, դասականօրէն մեր Հայ Դատի հիմնական կէտը նկատուող Հայոց Յեղասպանութեան հարցն է. կ'ըսեմ հարց եւ ոչ ճանաչում, որովհետեւ քանի մը ծալք ունի մէջը: Մենք անցեալին կեղրոնացած էինք ճանաչումի հանգրուանին վրայ, սակայն այսօր այդ հանգրուանը անցած է, ուրեմն՝ ճանաչում, դասապարտում եւ ի վերջոյ հատուցում: Այս օրերուն հատուցման հարցը կը քննենք եւ այդ մէկը կը կատարենք հաւաքականօրէն. այդ երկու խորհրդաժողովներուն ալ բնականաբար նախ արժեւորում կատարուեցաւ, թէ Հայոց Յեղասպանութեան ճանաչման հանգրուանը ուր է հասած, ցարդ դասապարտումի

ի՞նչ աշխատանքներ են տարուած, այլազան ի՞նչ օրէնքներ են մշակուած վերջերս. այսինքն, նախապէս կարելի էր միայն օրինական հիմքերը վերագրել 1948-ի ցեղասպանութեան յատուկ դաշնքին, սակայն ատիկա փոխուած է այսօր եւ վերջին 10-15 տարիներուն ընթացքին, յատկապէս եւրոպական թատերաբեմի վրայ, կան տարբեր ատեաններ կամ համաշխարհային իմաստով ատեաններ, որոնք այսպէս կամ այնպէս մարդկային իրաւանց հարցերու քննարկման վայրեր են, եւ բնականաբար, կարդ մը մասնագէտներու կարծիքով, կրնան նաեւ մեզի համար հանդիսանալ այն վայրերը, ուր պէտք է ներկայացնենք հատուցման մեր ծրարը: Ուրեմն մեր զրոյցներուն առաջին օրակարգը Յեղասպանութեան հարցն է, երկրորդը՝ Հայաստան եւ Արցախ, մեր հայկական պետականութեանց այսօրուան իրավիճակը եւ մեր ընելիքը՝ իբրև սփիւռքի մէջ գործող Հայ Դատի յանձնախումբեր եւ գրասենեակներ. յանձնախումբեր ըսելով կը հասկնանք ընդհանրապէս սիրողական հիմքով կամաւորներէ բաղկացած այն բանակը, որ աշխատանք կը տանի, իսկ գրասենեակները արդեստավարժ ձեւով հիմնուած կեղրուներն են. Եւրոպայի պարագային կեղրոնականը Պրիւքսէն է, իսկ Ամերիկաներու պարագային Ուաշինգթըն է: Զի նշանակեր, որ այլ գրասենեակներ չկան, սակայն ասոնք կեղրոնական գրասենեակներն են՝ կապուած Բիւրոյին, կը գործեն նաեւ տեղական գրասենեակները, ինչպէս Օթթառուայի գրասենեակը Գանատայի շրջանին համար, Արեւելեան եւ Արեւմտեան Ամերիկաներուն գրասենեակները Ամերիկայի համար եւ Աւստրալիոյ գրասենեակը՝ Աւստրալիոյ համար: Կը գործէ նաեւ գրասենեակ Պուէնոս Այրէսի մէջ՝ Հարաւային Ամերիկայի շրջանին համար: Ուրեմն այդ բոլոր գրասենեակները, բոլոր կարողականութիւնը՝ գրասենեակներու եւ յանձնախումբերու ուղ-

դորդել է գէպի օրակարգի երկրորդ կէտը, այսինքն՝ Հայաստանի պետականութեան հիմերու ամրապնդման, միջազգային մարզին մէջ հեղինակութեան բարձրացման եւ ազգային առաջնահերթութիւններու հարցով տարուելիք աշխատանքներու կապակցութեամբ, ինչ կը վերաբերի Հայաստանի: Բնականաբար՝ Հայաստան ներքին իմաստով ունի բազմաթիւ դժուարութիւններ, ըլլայ ատիկա ընդհանուր միջնորդաւը, ընկերային տնտեսական իմաստով այս իշխանութեան սիալ քաղաքականութիւնը, փտախտութիւնը, փտախտութիւնը, սակայն մենք կը փորձենք այս բոլորէն հեռու մնալ, որովհետեւ միջազգային շրջանակի մէջ վերջ ի վերջոյ մեր հիմնական նպատակը հայաստանի պետական կապերը ամրապնդելն է այլազան երկիրներու կամ այլազան միջազգային կազմակերպութիւններու, որոնց կարգին ՄԱԿ-ը, եւրոպական Միութիւնը եւ այլն:

Արցախի պարագային, բնականաբար, հիմնական հարցը ինքնորոշման իրաւունքի հաստատումն է եւ Արցախի անկախութեան ճանաչման համար տարուող աշխատանքն է, որուն վրայ կեղրոնացաւ ժողովը, մանաւանդ նկատի առած վերջին տարուան ընթացքին Արցախի պարագային տեղի ունեցած ճանաչման որոշ յաջողութիւնները թէ՝ Հարաւային Ամերիկայի մէջ, ինչպէս՝

Այս էք կը հովանաւորեն ԱՌ. և ԱՌ. Մերժ Վարդգիս եւ Քվայչ Շամշան

Plaza Volare MONTRÉAL
SALLE DE RÉCEPTION - CENTRE DE CONGRÈS

 CROWNE PLAZA
MONTREAL

6600, Côte-de-Liesse,
Saint-Laurent | 514-735-5150
www.plazavolare.com

PMG
GROUPE PLAZA MANAGEMENT GROUP
BANQUETS - CONGRÈS - TRAITEUR
plazapmg.com

www.plazapmg.com

EMBASSY PLAZA

1003 boul. Curé-Labellie
Laval | 450-781-0606
www.embassyplaza.com

 LE CHALLENGER
SALLÉS DE RÉCEPTION MONTRÉAL

2525 rue des Nations
Saint-Laurent | 514-337-7160
www.challengerplaza.com

PMG
DIVISION DE LAITEUR

Catering Division
Montreal | 514-965-5823
www.plazapmg.com

PLAZA
ANTIQUE

6086 Sherbrooke Est
Montreal | 514-255-2922
www.buffetantique.com

PLAZA
GATINEAU

 CROWNE PLAZA
GATINEAU

2 rue Montcalm
Gatineau Ottawa | 819-778-3040
www.plazagatineau.com

Ուրուկուէյ, եւ թէ Միացեալ Նահանգ-
ներու մէջ, ինչպէս չորս նահանգները,
որոնք այդպիսի բանաձեւ են որդեգ-
րած: Որքան ալ փոքր ըլլան քայլերը,
սակայն անոնք խորհրդանշական մեծ
իմաստ ունին, եւ այդ պատճառով Եւ-
րոպայի մեր խորհրդաժողովի առանցքը
նաեւ Արցախի նիւթին էր, եւ ուրախ ենք
ըսելու, թէ Արցախի նախագահը ընդա-
ռաջած էր մեր հրաւէրին եւ անձամբ
գլխաւորած էր Արցախին եկած պատ-
ուիրակութիւնը, որ մասնակցեցաւ
Պրիւքսէի մէջ կայացած մեր ժողովնե-
րուն: Նշեմ, որ այդ համագումարը եր-
կու բաժին ունի, առաջինը կը վերաբե-
րի ներազգային մեր բոլոր խմբաւո-
րումներուն, իսկ երկրորդը օտարներուն
ուղղուած՝ Եւրոպական խորհրդարանին
մէջ, եւ Արցախի նախագահը մասնակից
դարձաւ երկութին ալ:

Մեր խորհրդաժողովներուն երբ-ըստ հիմնական կէտք հայապատկան հողերն են. բնականաբար ամէնէն առաջնահերթը ֆաւալիքն է՝ նկատի ունենալով, որ այսօրուան հրատապ հարցն է, այնտեղ կայ նաեւ արտագաղթի ահաւոր երեւոյթ, պարզապէս այն պատճառով, որ տնտեսական պայմանները այնքան վատթարացած են, որ երիտասարդութիւնը երբեմն կը ստիպուի լքել հողերը. խօսեցանք այս ուղղութեամբ մեր առնելիք քայլերուն մասին, ներկայացուեցան շատ հետաքրքրական առաջարկներ թէ՛ քաղաքական, եւ թէ տնտեսական կեանքի բարելաւման իմաստով։ Այս երրորդ գլխուն տակ կ'իյնայ նաեւ Արեւմտեան Հայաստանը, եւ այդ ուղղութեամբ նորութիւններ կան, որովհետեւ 21-րդ դարուս ունինք կարելիութիւններ, գորս անցեալին մեզի ընձեռոնուած չչը՛ ուղղակի աշխատանք տանելու Թուրքիոյ մէջ գործող այլազան ազգային փոքրամասնութիւններուն հետ, մանաւանդ քիւրտերու, տերսիմցիններու պարագային, ինչպէս նաեւ այլախոհ կարկառուն դէմքերու, մանաւանդ այնպիսիններու, որոնք մարդկային իրաւանց տեսանկիւնէն արդէն կ'ընդունին Հայոց Ցեղասպանութիւնը։ Մեր այս հաւաքներուն չորրորդ հիմնական կէտք կը հանդիսանայ երիտասարդութեան քաղաքականացման եւ զիրենք քաղաքական կեանքի մղերու հարցը։ Այսինքն կարելի է քաղաքականացնել, որպէսզի գործիչ դառնան, բայց մենք նաեւ կ'ուղենք, որ անկէ անդին անցնին ու դառնան քաղաքագէտ եւ իրապէս ներառութիւն

սպիտուքի մէջ մեր ապլած երկիրներու քաղաքական կեանքին մէջ, որպէսզի փորձեն ներսէն եւս մեր ընդհանրական պայքարը շարունակել:

Ասոնք են հիմնական կէտերը,
որոնց շուրջ տեղի ունեցան զոյգ
խորհրդաժողովները:

«Հ.».- Հայկական Ցեղասպա-
նութեան 100-ամեակի սեմին, օրէ օր
յաւելեալ ծաւալ եւ բափ կը ստանայ
թուրք -ատրպէյնանական հակահայ
Քարոզչական աշխատանքը, մանաւանդ
որ յիշեալ երկու երկիրներու պարա-
գային սկսած են իրենց սփիւռքները
կազմակերպել թէ՝ Ներպական ցամա-
քամասին վրայ, եւ թէ ամերիկեան։
Ի՞նչ ձեւով, ի՞նչ մարտավարութեամբ
կարելի է հակազդել այս հակահայ
Քարոզչական արշավին։

Յ. Տ. Խ. - Եթէ Թուրքիան նախապէս անտարբերութիւն կը ցուցաբերէր մեր տարած աշխատանքներուն հանդէպ, Յեղասպանութեան հարցով մեր խլած կարդ մը յաջողութիւններէն ետք (վերջին 25 տարիներուն), ինչպէս նաեւ Հայաստանի պետականութեան համար տարուող աշխատանքը կ'անհանգստացնէ զինք, ուստի իրենք անցած են հակայարձակողականի: Ասոր վրայ կու գայ աւելնալու Ատրապէյանի ազդակը, եւ պէտք է ըսել, որ շատ լաւ ու համագրուած կերպով կ'աշխատին այդ զոյտ պետութիւնները՝ իրենց հակահայ պայքարին մէջ: Մեր բոլոր ժողովներուն ընթացքին յստակօրէն նշուեցաւ, որ երկու հիմնական մարտահրատէրներէն մէկն է ասիկա: Եթէ մէկ մարտահրատէրը միշտ նիւթականն է, որովհետեւ ինչպէս զիտէք այդ պետութիւնները պետական պիտոնէով կը պայքարին մեղի դէմ, հակայական յատկացումներ կ'ընեն իրենց դեսպանատուններուն ճամբով այլազան գաղութներուն մէջ գործող թռքական եւ ատրապէյանական կազմակերպութիւններուն: Եթէ առաջինը նիւթականն է, երկրորդ մեծագոյն մարտահրատէրը իրենց օրէ օր կազմակերպուող սփիւռքն է, որովհետեւ էջ մը քաղելով մեր իսկ մարտավարութենէն, մեր իսկ յաջողցուցած մարտավարութենէն, իրենք ալ սկսած են այնպէս մը ընել, որ այլազան երկիրներու մէջ ապրող թուրքերը, ազերիները խօսին այդ երկրի քաղաքացիի պահանջով: Մենք եթէ այդ մէկը ընելու համար երկար տարիներու կարիք ունեցանք եւ իբրև Յեղասպանութիւն ճայակած ժողովուրդ

բնագդաբար զգացինք հաւաքուելու,
կազմակերպուելու, պայքար մղելու
անհրաժեշտութիւնը, իրենց պարագա-
յին կը փորձեն ատիկա կատարել նիւ-
թականով՝ գնելով մտաւորականներ,
որոնց վերջին օրինակը ձամթին Մա-
քարթին էր, որ այցելած էր Աւստրալիա,
եւ բարեխախտաբար, Աւստրալիոյ մէջ
մեր Հայ Դատի յանձնախումբի ջան-
քերով ձախողութեան մատնուեցան
այդ ժիւտումի քաղաքականութեան
մասնագէտի խօսքերը: Ուրեմն այս
նիւթականով կը գնեն մտաւորական-
ներ, նոյնիսկ կը կազմակերպեն անդոյ
միութիւններ, զանազան անուններով,
որոնք իրականութեան մէջ պարզապէս
դիմակ են, որուն ետին կանգնած է
տուեալ երկրին թուրք դեսպանը, որ
պետական պիտածէով յառաջ կը տանի
աշխատանքը: Իսկ նիւթականի երրորդ
բաժինն ալ վարձկան լուպիիտներն են,
որոնց վրայ յատկապէս արեւմտեան
աշխարհին մէջ քանի մը միլիոն ծախ-
սելով, կ'ուղղեն մեզի դէմ: Ուրեմն ի՞նչ
կարելի է ընել. նախ պէտք է ըսել, որ
բարեխախտաբար տակաւին մենք ու-
նինք այն առաւելութիւնը, թէ արդա-
րութիւնը մեզի հետ է, եւ անոր բարո-
յական երեսը պէտք չէ թերագնահատել,
որովհետեւ պայքար մղող որեւէ մէկ
կողմ, երբ լաւապէս համոզուած է իր
տեսակչաներուն, իսկ մեր պարագային,
որ տեղի ունեցածը մարդկութեան դէմ
ոճիր է ու անարդարութիւն, այդ
իմաստով ունինք այսպէս կոչուած
առաւելութիւնը: Պէտք է ըսել, որ վեր-
ջին 20-25 տարիներուն ընթացքին մեր
կտրած ճամբան մեզի յատուկ ուժակա-
նութիւն կու տայ այդ իմաստով, բայց
բաւարար չէ. երկրորդը, որ մեզի համար
անհրաժեշտ էր, եւ բարեխախտաբար
բաւական ճամբայ կտրած ենք այդ
ուղղութեամբ, արհեստավարժ գրասեն-
եակներու հարցն է, որուն քիչ առաջ
ակնարկեցինք: Այսինքն հետզհետէ
ստեղծեցինք աւելի մէծ թիւով համաշ-
խարհային կերպուններ, Հայ Դատի
շրջանային կեղրուններ, ուր ունինք
աննման տղաք ու աղջիկներ, որոնք
իրենց ամբողջ առօրեան նուիրած են
Հայ դատին, շաբթուան ընթացքին 7
օր, 24 ժամ նուիրուած են մեր դատին,
այսպիսով շատ աւելի արհեստավարժ
կերպով առաջ կը տանինք աշխատան-
քը: Երրորդը, որ բարեխախտութիւն է,
այն է, որ մէնք կարողացանք վերջին
տարիներուն ստեղծել ազգային մէկ
ընդհանուր համախմբում՝ Հայ Դատի

Գերաշնորհ S. Խաժակ Սրբ. Արք. Յակոբեան
Բարեգան Առաջնորդ Գանատայի Հայոց Թեսի
Եւ

Ազգային Վարչութիւնը իր Եկեղեցիներով՝

Հայց. Առաքելական Ս. Յակոբ Առաջնորդանիստ Մայր Եկեղեցի
Մոնթեալ

Հայց. Առաքելական Ս. Աստուածածին Եկեղեցի
Թորոնթօ

Հայց. Առաքելական Ս. Գեորգ Եկեղեցի
Լաւալ

Հայց. Առաքելական Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցի
Վանգուվը

Հայց. Առաքելական Ս. Նշան Եկեղեցի
Գէմպրիծ

Հայց. Առաքելական Ս. Պողոս Եկեղեցի
Մէնք Գարրինգ

Կը շնորհաւորեն Գանատահայութեան
ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ Ս. ԾՆՈՒՆԴԸ
մաղթելով մեր սիրելի ժողովուրդին

բարօր, քաջառողջ, նորանոր յաջողութիւններով լի
եւ երջանկալից տարի մը

Աստուծոյ օրինութեան ներքեւ թող ծաղկին
ու բարգաւաճին մեր Հայրենիքը,
Արցախն ու մեր գաղութները

Հիմնական նպատակակէտերուն կապակցութեամբ, ուր տարակարծութիւն առհասարակ չկայ, մանաւանդ երեք քաղաքական կուսակցութիւններու միջեւ, շատ մը պարագաներու նաեւ Հայաստանի Հանրապետութեան իշխանութիւններուն հետ, բացի կարգ մը կէտերէ, որոնց գծով, ինչպէս յայտնի է ձեր ընթերցողներուն, մենք ունինք լուրջ տարակարծութիւններ, ինչպէս հայ թրքական յարաբերութիւններու մէկ երեսը եւ հայ-թրքական արձանագրութիւնները: Ուրեմն, այսպէս կոչուած ազգային ընդհանուր օրակարգի եւ առաջնահերթութիւններու շուրջ համախմբումը եւս մեզի կու տայ յաւելեալ ուժականութիւնն շարունակելու պայքարը: Պէտք է աւելի արհեստավարժ ուղղութեամբ աշխատիլ, եւ պէտք է տեսնել, ստեղծել նիւթական կարելիութիւններ. այս իմաստով ուրախ ենք, որ մեր ժողովուրդը մեր կողքին է, Գանատայի մէջ տեղի ունեցած վերջին հանդանակութիւնը ցոյց տուաւ անգամ մը եւս, որ երբ գործն ու նպատակները յստակ են, ժողովուրդին նեցուկը առկայ է:

«Հ.».- Ճգնաժամային պայմաններուն մէջ գտնուող սուրբիահայութեան օժանդակութիւն հասցնելու ծիրին մէջ եւս Հայ Դատի մարմինները աշխատանք կը տանին. ո՞ւր հասած են այդ աշխատանքները:

Յ. Տ. Խ.- Կայ բնականաբար օժանդակութեան երեսը, որ հանդանակութիւններն են՝ աշխարհով մէկ տարածուած մեր գաղութեամբ կարելի է ըսել, որ անգամ մը եւս կարողացանք ոտքի հանել ժողովուրդը ի նպաստ մեր այդքան սիրելի սուրբահայ գաղութիւն, բայց կարելի չէ նաեւ մոռնալ քաղաքական երեսը, որովհետեւ Սուրբոյ մէջ հայ համայնքի ապահովութեան, անվտանգութեան հարցերով մենք պէտք է, որ շարունակենք աշխատանքները եւ այն ճնշումները, զորս կը բանեցնենք թէ արաբական աշխարհին մէջ, եւ թէ արեւմտեան աշխարհին մէջ: Հիմնականին մէջ երեք ուղղութեամբ է այդ աշխատանքը. առաջին՝ արաբական գանազան երկիրներու մէջ մեր ունեցած կապերով համոզելն է պայքարող կողմերը, որ խնայեն փոքրամասնութիւններուն, մեր պարագային հայութեան. այս նպատակով մենք կապեր կը ստեղծենք մանաւանդ այն կողմերուն հետ,

Նոյեմբեր 16-17-ին Գանատայի Մոնթրէալ քաղաքին մէջ կազմաւ Ամերիկեան ցամաքամասի և Աւատրալիոյ ՀՅԴ Հատի յանձնախումբներու խորհրդաժողովը: Խորհրդաժողովին մասնակցեցան Գանատայի, Արեւմտեան Ամերիկայի, Արեւելեան Ամերիկայի և Աւատրալիոյ ՀՅԴ Դատի յանձնախումբներու ներկայացնուցիչները, ինչպէս նաեւ Հայ Դատի յանձնախումբի Պատշինութիւնի գրասենեալի պատուիրակութիւնը: Երկորեայ խորհրդաժողովի ընթացքին քննարկուեցան համաշխարհային ներկայ քաղաքական իրավիճակը և Հայ Դատի ներկայ հանգրուածի մարտահրաւելները:

որոնք դժբախտաբար մասնակից են Սուրբոյ տագնապին, ըլլայ Մէուտական Արաբիա, Քաթար եւ շրջանային այլ պետութիւններ: Իսկ երկրորդը, մանաւանդ արեւմտեան աշխարհին մէջ, որ ընդդիմադիլներու կողքին է կանգնած, անոնց մօտ ալ այդ աշխատանքը տանին է, որպէսզի կարողանան նախ զանազան լընդդիմութեան տարբեր շերտերը, որովհետեւ մեր համոզումով Սուրբոյ մէջ կուռող ընդդիմութեան մէկ մասը ունի սուրբիական դիմագիծ, որ հաւանաբար ամբողջական համոզումով կը տանի իր պայքարը՝ ի շահ Սուրբոյ ժողովուրդի եւ պետութեան, բայց կայ նաեւ ընդդիմադիր այնպիսի ճակատ, որ պարզապէս կուրցած մոլեուանդներ են, հոն դրկուած են ժիշատի սկզբունքով. այդ ուղղութեամբ կը փորձենք զգուշացնել, որ միատեսակ կերպով չգիտուի ընդդիմադիր ճակատը: Նաեւ այդ պետութիւններէն կը պահանջենք, որ իբրեւ ընդդիմութիւնը ֆինանսաւորող եւ զինող կողմ, յատուկ միջոցներու ձեռնարկեն, որպէսզի անմասն պահեն այս ինդիրին մէջ կողմ չնկատուող այդ փոքրամասնութիւնները, որոնք իրականութեան մէջ միայն

Սուրբոյ պետութեան շահերէն մեկնած է, որ կը փորձեն պահել իրենց դրական չէզոքութիւնը: Այդ ուղղութեամբ նաեւ յատուկ գեր կը խաղան քիւրտերը, որոնց հետ մենք կապեր ունին, որովհետեւ ինչպէս գիտէք, թէ Սուրբոյ, եւ թէ իրաքի մէջ քիւրտերը այսօր այնպիսի կացութեան մէջ են, որ ամբողջովին ինքնավարութիւն յայտարարած, գրեթէ տէրն են կացութեան այդ հողերուն վրայ: Այս իմաստով նաեւ, անկախ սուրբիահայութեան հարցէն, քիւրտերու պազակը նոր էջ մը կը բանայ մեզի համար, որովհետեւ երկու պարագային է, մանաւանդ ինչպէս ըսի՝ իրաքի եւ Սուրբոյ, իբրենց դարաւոր երազի առաջին հանդրուանին հասած ըլլալու տպաւորութիւնը կը ձգեն իրենք, եւ այդ ուղղութեամբ կը փորձեն նաեւ կազմակերպուի ապագայի քիւրտիստանի ստեղծման համար:

«Հ.».- Հետաքրքրական է, որ Հոկտեմբերին Ուաշինոնը մէջ Հայ Դատի յանձնախումբը երկար տասնմետակներէ ետք առաջին անգամ ըլլալով, Թուրքիոյ խորհրդարանին մէջ գործող քրտամէտ կուսակցութեան մը

Միա լոր կը հովանաւորէ Ք. Ասրաքի Շրեցեան

LE CRYSTAL

SALLES DE RÉCEPTION

W W W . L E C R Y S T A L . C O M

5285 HENRI-BOURASSA O, VILLE SAINT-LAURENT, QC, H4R 1B7 - TÉL.: (514) 337-8160 - INFO@LECRYSTAL.COM

հետ ունեցաւ հանդիպում մը, որ պատմականօրէն անկիւնադարձային կը նկատուի:

Յ. Խ.- Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնն է, որ ունեցաւ այդ հանդիպումը, որուն մասնակցեցան բնականաբար մեր Հայ Դատի տղաքը եւ ուրիշներ. ասիկա առաջին կապը չէ քիւրտերուն հետ, միշտ եղած են կապեր, ճիշդ է ձեր նկատողութիւնը, որ պաշտօնական իմաստով եւ քրտամէտ Խաղաղութիւն եւ Ժողովրդավարութիւն կուսակցութեան ուղղակի ղեկավարին հետ կայացած հանդիպումը աննախընթաց էր: Ան կը գտնուէր քիւրտերու յատուկ համաժողովին եւ այդ առիթը յարմար նկատելով առանձին տեսակցութիւն ուղեցինք ունենալ իրեն հետ, եւ ի մեծ ուրախութիւն մեզի, ան ընդառաջեց եւ բնականաբար մեր խօսակցութեան առանցքը հայ քրտական յարաբերութիւնն էր, իմամացած հայութեան հարցն էր, հայկական իրաւունքներուն հարցն էր, քրտական պահանջի եւ հայկական պահանջատիրութեան հետ: Ասոր շարունակութիւնը հանդիպացաւ Պոլսոյ մէջ Ընկերվար միջազգայնականի ժողովի ծիրին մէջ մեր Քիւրոյի ընկերոջ եւ Հայ Դատի ու քաղաքական հարցերու պատասխանատուի հանդիպումը նոյն կուսակցութեան եւ այլ քրտամէտ խմբաւորումներու ներկայացուցիչներու հետ: Յստակ է, որ մենք երկու ճիմնական հարցեր ունինք, երբ քիւրտերու հետ կապ կը հաստատենք. մէկը Յեղասպանութեան հարցն է, որ գամովկեան սուրի պէս կախուած է քիւրտերուն գլխուն, որովհետեւ իրենց պատասխանատութիւնը պէտք է ընդունին եւ ժողովուրդին ներողամտութիւնը հայցեն. այս առնչութեամբ բաւական յառաջ գացած ենք, իրենք կը նդունին ատիկա, եւ ինչպէս գիտէք, Տիգրանակերտի շրջանէն քաղաքավետներ եկած եւ յատուկ ծաղկեսակներ կետեղած են՝ յարգելով յիշատակը մեր աշխատանքներ:

Հարց ստեղծած էր: Երկրորդն ալ հողային պահանջատիրութեան հարցն է, իրենց պատկերացուցած Քիւրտիստանի այլազան տարբերակներ կան, իսկ մեր պահանջատիրութիւնը աւելի յստակ բանաձեւուած է, որովհետեւ գէթ Դաշնակցութեան համար մենք ունինք Սեւրի դաշնագիրի հողերը եւ կարդ մը այլ յարակից շրջաններ, ինչպէս Զաւալիքն ու Ղարաբաղը:

Նոյնը չէ պարագան քիւրտերուն, անոնց մօտեցումները բազմազան են, անոնք աւելի շերտաւրուուած են, իւրաքանչիւր երկրի մէջ ապրող քրտական հասարակութիւն տարբեր ձեւով կը մօտենայ ինդիրին, շատերու համար հանգրուանային լուծումները առաջնահերթ են եւ ոչ վերջնական պատկերը, միշտ չէ, որ բոլորը կը համագործակցին, անոր համար է, որ հարց գոյութիւն ունի, թէ ինչպէս կը պատկերացնեն իրենց պահանջը, որ ժամանակի ընթացքին կարծեմ պիտի քիւրեղանայ: Սակայն մինչ այդ մենք ընկելիք ունինք, իրարու հետ հասկացութեան հարց գոյութիւն ունի, որովհետեւ ինչպէս գիտէք, երկու քարտէսները երբեմն մեծապէս կը համընկնին, մեծ բաժինները կը համընկնին, այդ իմաստով ընելիքներ կան, պատկերացումի իմաստով յստակացուելիք կայ: Շատ մը քիւրտերու համար ապագայ Քիւրտիստանը այն բազմամշակութային, բազմացեղային խմբաւորումն է, որ իր երդիքին տակ պիտի հաւաքէ բոլորը: Մեր պատկերացումը այդպէս չէ անշուշտ, այդ ուղղութեամբ է, որ մենք անհրաժեշտ է, որ շարունակենք մեր աշխատանքները:

Հ. Խ.- Հայկական Յեղասպանութեան հարցն է, որ գամովկեան սուրի պէս կախուած է քիւրտերուն գլխուն, որովհետեւ իրենց պատասխանատութիւնը պէտք է ընդունին եւ ժողովուրդին ներողամտութիւնը հայցեն. այս առնչութեամբ բաւական յառաջ գացած ենք, իրենք կը նդունին ատիկա, եւ ինչպէս գիտէք, Տիգրանակերտի շրջանէն քաղաքավետներ եկած եւ յատուկ ծաղկեսակներ կետեղած են՝ յարգելով յիշատակը մեր աշխատանքներ:

Յ. Խ.- Ճիշդ է, որ 100-ամեակը կարեւոր թուական է, բայց մեզի համար պարզ թուական մըն է, տարօրինակ հոգեբանութիւն է տարածուած, նոյնիսկ մեր ժողովուրդին մէջ, թէ ատիկա վերջնակէտ մըն է. մեզի համար պարզապէս նշումն է կարեւոր ամեակի մը, կլոր ամեակի մէջ, բայց մեր աշխատանքները ո՞չ պիտի սկսին, ոչ ալ պիտի աւարտին 100-ամեակին առիթով, տակաւին երկար պայքար ունինք: Բնականաբար Հայոց Յեղասպանութեան իմաստով

ամէնէն կարեւոր բաժինը, պատգամը, զոր պէտք քաղենք 100-ամեակին առիթով այն է, որ մենք նայինք ճանաչումէն անդին, իբրեւ կարգախոս ունենալով «Ճանաչումէն հասուցումը», որպէս նոր բացուղութիւն է ատիկա աւելի որոշակի դաշնակեր, որ համար մէնք ունինք պահանջատիրութիւնն է ատիկա աւելի որինական հիմքքերը՝ տեսումնասուրի օրինական հիմքքերը՝ աշխարհական կառուցներու ունի, թէ նաեւ կազմակերպական իմաստով ինչեր կան: Վերջինին առաջին օրինակը եկեղեցիներու հարցն է՝ իբրեւ աշխարհատարածուկ հաստանա ինչ իրաւունքներ ունի, թէ նաեւ կազմակերպական իմաստով ինչեր կան: Վերջինին առաջին օրինակը եկեղեցիներու հարցն է՝ իբրեւ աշխարհատարածուկ վայելող կառոյց, արդարեւ, Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցին պետական իրաւունքներէ անդին ունի իրինչերու սեփականութեան ինդիր, վանքերու եւ եկեղեցւոյ պատկանող հսկայական կառոյցներու պահանջ: Բոլոր նուիրապետական աթոռները այդ հարցը ունինք, ունինք իրաւունքներ, որոնք միջազգայնականորէն, ըստ մեզի, օրէնքով ամբագրուած են: Այս երեսները՝ պետական, հիմնական հայկական կառոյցներու, ժողովրդային արդարութեան, հարցեր են, որոնք ներկայիս կը քննուին, յատուկ թղթաձրարներ կը պատրաստուած էն, որպէս պատրաստուած ձեւով մօտենանք այս հարցին: Բնականաբար, անկախացած Հայաստանը մեծագոյն կարելիութիւնները կ'ընծայէ մեզի այս իմաստով, եւ պիտի գայ օրը այդ թղթաձրարը ներկայացնելու մանրակրկիտ ձեւով: Ըսեմ, որ թէ ասկէ մէկուկէս տարի առաջ Լիքանանի մէջ կազմակերպուած խորհրդաժողովին, եւ թէ վերջերս Պրիւքսէլ տեղի ունեցած խորհրդաժողովին քննուեցաւ այս օրինական երեսը, եւ այդ ուղղութեամբ հետաքրքրական ելոյթներ ունեցան օտար մասնագէտներ, որոնք նաեւ մարդկային օրէնքի սահմաններուն մէջ, ինչպէս նաեւ միջպետական օրէնքներու սահմաններուն մէջ կը տեսնեն կարելիութիւններ, զորս մենք պէտք է մշակենք, ընդարձակենք եւ գործի վերածենք:

Հարցազրոյց՝ Վարեց Վահագան Գարեգին

Այս էօր կը հովանաորին ԱՌ և ԱՌ Արքին և Աշակերտական Պայտուածաւ

GET A 50\$ CREDIT ON SMARTPHONES

(WITH A 2 YEAR FLEXITAB™ AGREEMENT)

LIVE LIKE NEVER BEFORE.

Planète Mobile Laval, Hagop Soussani & Hovsep Guzelian

1273, Curé-Labelle Blvd., Laval | Tel.: 450.680.1234 | Toll free: 1 866.680.2234
planetem.com | facebook.com/planetemobile

*Offer ends January 31st, 2014 and subject to change without notice. Device Savings Recovery Fee and/or Service Deactivation Fee (as applicable) apply in accordance with your service agreement. FLEXITAB balance corresponds to the sum of Device Savings Recovery Fee and the Additional Device Savings Recovery Fee. A Connection Fee of \$75 per line also applies to 1st line, applicable to new line/device only to activate your service on the Rogers network. T&Cs. Available at participating Planète Mobile locations. Offer is a \$50 bill credit with new activation and purchase of phone and will be applied against customer's second monthly invoice. Offer ends 01/31/2014. On new activation only on a 2 year Tel, Tel & Internet plan with monthly fees of \$60 or more. **Rogers and related names & logos are trademarks used under licence from Rogers Communications Inc. or an affiliate. ©2013.

Կարաշինար - Նոր Կարաշինար

Արցախեան այս գիւղի պատմութիւնը մի փոքրիկ ածականի մէջ է, որ այնքան տիրութիւն, կորուստ ու վիշտ է պարունակում:

Նորը՝ առաջին հերթին սահմանն է, որ բաժանում է Կարաշինարը նոր Կարաշինարից:

Նորը՝ հազարաւոր խեղուած ճակատագրեր են, 20-րդ դարեկերդին պանդստութեան ճանապարհը բոնած հազարաւոր հայերի:

Նորը՝ ամբողջ կեանքի վաստակը թուրքի բաժին դարձնելն է:

Նորը՝ նոր բնակավայրում գաղթականի նոր կեանքն է:

Նորը՝ իրենց գիւղի անունով նոր գիւղ, նոր օճախ շինելն է:

Իսկ նոր օճախ, նոր գիւղ կառուցել ստիպուած եղաւ կարաշինարցին, երբ 1992-ին դարաւոր թշնամին նորից բնաջնջել ու հայի ունկնուածքին տիրանալ ուղեց:

Լեռների փէշին, թաւ անտառների գրկում հանգիստ ու խաղաղ՝ արդէն աւելի քան 10 տարի է, իր նոր կեանքն է կառուցում նոր Կարաշինարը, նորից իր հողում, հոգու խորքում կարօտը, հայեացքը սահմանին, որը խարդախ ու ստորթշնամուց բաժանում է ընդամէնը մի քանի հարիւր մեթր:

Գիւղացիների հետ զրոյցն ամէնից առաջ սկսեցի այդ հարցից. արդեօք չի՞ վախեցնում թշնամու հարեւանութիւնը: Զէ որ ինչպէս ասում են՝ գայլի աչքերը տեսածը անտառից միշտ վախենում է:

«Մենք այդ մասին չենք էլ մտածում, մեր խաղաղ կեանքով ապրում ենք, կոիւ չենք ուզում, պատերազմ չենք ուզում, բայց դա չի նշանակում, որ կոռուց կը վախչենք: Եթէ յանկարծ թուրքը համարձակուի խանգարել մեր հանգիստ կեանքը, մենք նրան յախտենական հանգիստ կը պարգևենք», զրոյցը կատակի վերածելով, ասում են կարաշինարցիները:

Հաւանաբար, միայն հայը կարող է իրեն տանջող ցաւի մասին կատակ անել, կակիծի հազար ծալքերի տակ իր վիշտը թաքցրած պահել ու նորից վտանգին համարձակ աչքերով նայել:

Այս գիւղում առաջին բնակիչները իրենց օճախի պատերն են տաքացրել 2001 թուականին: Առաջին եկողները երեք երիտասարդներ էին՝ իրենց ընտանիքներով: Նոյն տարին էլ նրանց միացան եւս մի քանի ընտանիք, բոլորն էլ կարաշինարից: Հաւաքուել են, ուս-ուսի տուել, իրար քաջալերել, 21-րդ դարում՝ խաւարի ու մթութեան մէջ, աշխարհից ու կեանքից կտրուած հողից հաց քամել, միասին՝ հաշտ ու համերաշխ վայելել: Երբեմն թուացել է, թէ վերջ չկայ գժուարութիւններին, քաղաքակրթութեան գլխապտոյտ ժամանակներում՝ քարէ դարի կենցաղին, սակայն անբացատրելի կապն այս հողի հետ աւելի զօրեղ է գտնուել, քան առօրեայ, կենցաղային գժուարութիւնները ու սերտածել են կարաշինարցիները իրենց նոր բնակատեղին: Ունեցածը կիսել են, չունեցածը միասին ստեղծել, եւ այսպէս, խնդիրների մեծ մասը թողել ոչ հեռու անցեալում:

Այսօր արդէն 24 տնտեսութիւն՝ 108 բնակիչ ունի գիւղը: Լեռնանիստ գիրքը իր պայմաններն է թելադրում:

Գիւղացիներին: Հացահատիկների մշակման հարցը նոր կարաշինարում քննարկման թեմա չէ: Գիւղատնտեսութեան այս ճիւղի համար գիւղը չունի յարմար հողատարածքներ: Փոխարէնը ունի հարուստ անտառներ, իսկ լեռների խոստածակ փէշերը հիանալի պայմաններ են անասնապահութիւնը զարգացնելու համար:

Արդիւնքները ակնառու են՝ 140 խոշոր եղջերաւոր անաստուն:

«Հիմնական եկամտի աղբիւրը անասնապահութիւնն է: Կարելի է հասնել աւելի լաւ արդիւնքների, եթէ չինէին իրացման հետ կապուած դժուարութիւնները: Մեծածախ մթերումը հիմնականում իրականացնում ենք տեղում: Երբեմն հեշտութեամբ հնարաւոր է լինում վաճառել ամբողջ մսի պաշարը, երբեմն էլ ամիսներով ոչ մի գնորդ չի մտնում գիւղ, պատմում է համայնքի ղեկավարը:

Եկամտի միւս հիմնական աղբիւրը մեղրն է: Անարատ, անուշահոսու, արեւի գոյնով:

«Մեղրի իրացումն էլ գժուար է: Կամ պէտք է հասցնենք Ստեփանակերտ, կամ էլ երեւան: Իսկ դա ծախսեր է պահանջում, որը գիւղացին չունի: Գոնէ այս հարցում լաւը այն է, որ մեղրը չի մատուցող ապրանք է, չվաճառուած մեղրը համարում ենք, որ դրամատան մէջ փող ենք դրել, էնպէս որ մենք բաւականին հարուստ մարդիկ ենք», կատակում են կարաշինարցիները:

Ամէն անգամ, այսպիսի իրավիճակի հանդիպելով արցախեան գիւղերում, ակամայից մտածում եմ՝ անարատ մթերքին կարօտ են երպաներում ու ամերիկաներում, իսկ այստեղ այդ մթերքը փճանում է: Միթէ հնարաւոր չէ համակարգել այս գործը, որը նպաստաւոր կը լինի երկու կողմերի համար՝ սպառողի եւ իրացնողի: Ինչքան հարցեր կը լուծուեն այս նախաձեռնութեան դէպքում: Հայրենիքի ամրացում ու հզօրացում, ընկերային լարուածութեան թուլացում, վերաբնակեցում, եւայլն... ինչպէս նաեւ, ներդրողի համար եկամուտն, անապակ մթերքի համբաւ աշխարհում: Ինչ որ է,

Միա լը կը հովանաւորեն Մ. և Ա. Յակոբ և Անահիմ Մէր Քաջապարհեան

**Pharmacie Nelly, Tania Kanou
et Seta Marachian**

AFFILIÉE À

JEAN COUTU
SETA MARACHIAN

Pharmacienne-Propriétaire

Հայերէն կը խոսինք

5855, boul. Gouin ouest

Cartierville (Québec) H4J 1E5
Tél.: (514) 334-8641 • Fax: (514) 334-6909

Յայ մասնագետներ տրամադրուած՝ հոգալու ձեր բոլոր կարիքները
Կը պատրաստենք ձեր բոլոր դեղագիրները, նոյնիսկ ուրիշ դեղարանների
Տարեցներու համար յատուկ 10% զեղչ (բացառեալ դեղերը)

**Vaccination contre la grippe saisonnière
Service professionnel et personnalisé**

- Infirmière sur place tous les mercredis
- Conseils sur le diabète: lecteur de glycémie, alimentation, exercice
- Analyses sanguines: bilan lipidique complet (cholestérol), glycémie (taux de sucre)
- Injections et vaccinations
- Vérification de la tension artérielle, moniteur de tension artérielle (24h)
- Conseils sur les produits orthopédiques (cannes, marchettes)

**Livraison et cueillette de prescription gratuites
de Montréal et Laval**

Ouvert 7 jours/7 soirs de 9h à 22h

NELLY, TANIA KANOU

Pharmacien-Propriétaires

237, Côte Vertu, MTL
Tél.: (514) 331-2134

740, Côte Vertu, MTL
Tél.: (514) 744-2555

475, Côte Vertu, MTL
Tél.: (514) 744-0203

սա այլ հարց է, վերադառնանք նոր կարաչինարին:

Արցախի ծայրամասում գտնուող գիւղերում արդէն ընդունուած օրէնք է իրենց սեղանների բարիքները ստեղծել իրենց ձեռքերով։ Այստեղի հացը, որ կարծեն թաթախուած է անապակ եւ սառնաշունչ մաքուր օդում ու խմորուած արեւի քաղցր տաքութեամբ, ուրիշ համ ունի։

Պանիր, կարագ, մեղր, բանջարեղին, միս, թթուաշ, մրգային լաւաշներ, չիր ու չամիչ, ինձոր, տանձ.. սա սեղանի բարիքների ոչ լրիւ ցանկն է, որ Աստուծոյ տուած կամ իր ձեռքերով ստեղծածն է կարաչինարցու համար։

«Մենք գժկոհելու պատճառ չունենք», ասում է նոր կարաչինարի գիւղապետ Հայկ Զաքարեանը։ Ի միջի այլոց, առաջին երեք բնակիչներից մէկը հէնց նա է։

«Փառք Աստծոյ, կարեւոր հարցերը լուծուած են՝ արդէն հոսանք ունենք, ջուր ունենք, ճանապարհները բարեկարգուել են։ Համայնքը Արցախի նախագահ Բ. Սահակիանից նուէր է ստացել՝ ինքնաշարժ, որը ծառայում է թէ բուժօգնութեան համար, թէ համայնքի մնացած բոլոր կարգի խնդիրների համար», պատմում է Հայկը։

«Չնայած շատ հեռու ենք մայրաքաղաքից, բայց մեզ անուշադրութեան չեն մատոնում։ Մեզ յաճախ են այցելում թէ նախագահը, թէ վարչապետը։ Լուսմ են մեր խնդիրների մասին, իրենք էլ տեսնում են, որ շատ հարցեր ինքներս ենք լուծում, ձեռքներս ծալած չենք սպասում, որ ամէն ինչ պետութիւնը անի, դրա համար էլ եթէ մի հարցով գիւղում ենք, անմիջապէս օգնում են», - ասում է գիւղապետը։

Որ գիւղապետը անկեղծ է իր հօսոքերում, կարելի էր համոզուել շինարարութեան աշխոյժ աղմուկով, որ տարածուել էր գիւղում։ Ամէնուր աների վերանորոգում, բարեկարգում եւ ընդլայնում։ Կառավարութիւնը աշակցում է գիւղացիներին շինանիւթերով, իսկ գիւղացին էլ իր ուժերով կառուցում, վերանորոգում է իր տունը։

Մարդիկ վատահ են, որ այս անգամ թշնամուն չի յաջողուել տիրանալ իրենց ջոներին, ունեցուածքին, բոնութեամբ տեղահան անել, սպաննել, սարսափի մէջ պահել։

«Ես այստեղ եմ եկել տանտիրոջ նման», - ասում է Արտաշատից նոր կարաչինար տեղափոխուած նազարեան Գոհհարը։ Այրի կինը ոտքի է կանգնեցրել չորս երեխաներին։ Երեք աղջիկներին ընտանիքի տէր է դարձրել, ինքն էլ եօթ թոռնիկների տատիկ։

«Մնում է տղաս ամուսնանայ, որ լիակատար երջանիկ զգամ ինձ»,- ասում է Գոհարը եւ աւելացնում հպարտութեամբ, որ նորաստեղծ ու սահմանապահ գիւղում իր արմատներն արդէն ամուր են, ճիւղները դալար։

«Ոչ մի քաղաքական որոշում, ոչ մի յարձակում, ոչ մի սպառնալիք ինձ այստեղից չի վարիթ։ Սա մեր հայկական հողերն են, դրա համար էլ եկել ենք, որ չէնացնենք։ Իսկ եթէ պէտք լինի, կը կրակեմ իմ օճախի անդորրը խանգարողին», ասում է Գոհարը եւ շտապում վստահեցնել, որ չի կատակում . «Ես կրակել էլ գիտեմ, այո»։

Օրհնելով հայ գինուորին, ով ազատագրեց հայրենիքը ու այսօր էլ սահմանին կանգնած խաղաղութիւն է ապահովում, Նոր Կարաչինարցիները անհեղեղի վկաներին են մատնացոյց անում, որ իրենք այստեղ տանտէրել են։ Իսկ վկաները տասնեակներով խաչքարերն են, որ յայտնաբերում են ամէնուր։ «Մենք հաւաքել ենք խաչքարերը։ Համարեա բոլորիս բակում խաչքար կայ։ Մի քանիսն էլ տեղափոխել ենք մի տեղ, ու սրբատեղի ենք ստեղծել մեզ համար՝ յիշատակի օրերին անպայման այցելում ենք այստեղ, ծաղիկներ դնում, մոմեր վառում»,- պատմում է գիւղապետը :

Այսպէս, առանց դժգոհելու, հիմնայատակ գիւղը նորից շէնացրեց կարաչինարցին։ Ետեւում տիսուր ու մութ յիշողութիւններով պարուրուած օրերն են, առջեւում յուսադրող հեռանկարները, ոգեւորող ապագան, որին համելու համար դեռ անելիքներ ունեն, իսկ գրանց մէջ առաջնայինը՝ դպրոցի շէնքն է։

24 աշակերտ ունեցող կրթօճակիր մի փոքրիկ շինութիւնն է, որտեղ վերանորոգում կատարուել է 2002 թուականին, նախկին կարաչինարցու ջանքերով։

Այսօր առանց այդ էլ փոքրիկ այդ շինութեան մի մասը անցործութեան է մատուած՝ վթարային լինելու պատճառով։ Միւս մասում, ընդամէնը երեք դասասենեակում, դպրոցի ուսուցիչներին յաջողուում է իրականացնել ուսումնական ծրագիրն ամբողջութեամբ։

Դպրոցում գործում են նաեւ արտադասարանային խմբակներ՝ հուլունքագործութիւններ, պար, ասմոնք։

Ֆիզիքական դաստիարակութեան մասին խօսելու աւելորդ է։ Կրթօճակիր չունի մարզապահ եւ մարմնակրթանքը զարգացնելու յարմարութիւններ։ Միայն արեւոտ եղանակներին կազմակերպում են բացօթեայ խաղեր։

Այսպիսի պայամններում սակայն աշակերտների յառաջադիմութիւնից բողոքելու առիթ չունեն ուսուցիչները։ Իրենց սանիկները մասնակցում են շրջանային ու հանրապետական մրցոյթներին ու միշտ էլ իրափուսիչ արդիւնքներով տուն վերագառնում։ Դպրոցի ստեղծագործական խումբն էլ յաճախակի այցելում է հարեւանութեամբ գտնուող ՊԲ գորամաս՝ համերգներով։

«Գիւղը աճում է։ Այստեղ բնակութիւն հաստատելու ցանկութիւն շատերն են յայտնում, բայց չենք կարողանում ընդունել, ազատ տուն չունենալու պատճառով։ Իսկ բնական աճը պայմանաւորուած է երիտասարդ ընտանիքներով։ Ծնելիութեան ցուցանիւնները ոգեւորիչ են, սակայն, միւս կողմից, դպրոցի խնդիրը բարդ իրավիճակներ է ստեղծում։ Աշակերտների քանակը շատանում է, - ասում է գիւղապետը։

Ի դէպ, կառավարութիւնը արդէն խոստացել է նոր կարաչինար ու Խարխափուտ համայնքներին, որ կը մտածեն խնդրի լուծման ուղղութեամբ։

ԲԵԼԱ ԼԱԼԱՅԵԱՆ

Միա լեռ կը հովանաւորեմ ԱՌ և ԱՌ Միջին և Անդ Անժամիւան

Alarme
Trans-Canada

SATISFACTION GARANTIE

- réseaux téléphonique et informatique
- systèmes de surveillance par caméras
- feu - vol - gicleurs
- accès par carte
- membre CANASA
- nous opérons notre propre central homologué ULC grade "AAA"

RBQ 1519-8252-12
mikaelian@alarmeatc.com

(514) 274-9446
(888) 274-9446

Հայկական Հաստատութիւն

Restaurant Roberto.com

That's Amore!

dal 1980

Mets classique
Classic Food

2221 rue Bélanger est, Montréal QC, H2G 1C5 • 514 374-9844

«Ինձմէ ծնած երեխաները հայ են, ինչո՞ւ իմ ստեղծած Քրիստոսը հայկական պիտի չըլլայ». Արտուշ Պապոյեան

Այս տարուան Հոկտեմբեր 14-ին, Սուրբոյ քրիստոնէ-արքակ Սէյխոնայա քաղաքին մէջ Զեռուպիմ լերան գագաթին, ծովու մակարդակէն 2100 մետր բարձրութեամբ, Պոլիսէն երուսաղէմ տանող ուխտագնացութեան ճանապարհին, տեղադրուեցաւ Յիսուս Քրիստոսի «Ես եկած եմ աշխարհը փրկելու» հսկայ քանդակը, որուն բարձրութիւնը, պատուանդանին հետ միասին, 39 մետր է, այսինքն՝ ան մէկ մետրով կը գերազանցէ Ռիո տէ ժանէյրոյի Քրիստոսի յայտնի արձանը: Ան որպէս պղնձաձոյլ արձան՝ աշխարհի ամենէն մեծն է:

«Ես եկած եմ աշխարհը փրկելու» արձանը կը տեսնուի՝ Յորդանանէն, Լիբանանէն, Պաղեստինէն, Խորայէլէն: Տեղադրման աշխատանքները տեւած են երեք օր, որուն համար Սուրբոյ մէջ հակամարտող ուժերը ուղղմական գործողութիւնները գաղրեցուցած են:

Քանդակագործին համաձայն, Քրիստոսը ընդունուած է նաեւ մահմետականներուն կողմէ (Խաս), պարզապէս անոնք խաչն է որ չեն ընդունիր: Եթէ քանդակին վրայ խաչ պատկերուէր, մահմետականներ չէին մօտենար այդ արձանին, իսկ պատուիրատուններուն նպատակը համամարդկային քանդակի մը տեղադրումն էր:

Ցատկանշականը այն է, որ արձանը ձուլուած է Հայաստանի մէջ, անոր մէջ օգտագործուած են հայկական զարդարանախշեր: Հեղինակը գիւմրեցի քանդակագործ Արտուշ Պապոյեանն է, որուն աշխատանքները ունին ազգային նկարագիր: «Հորիզոն»ը յայտնի քանդակագործին հետ զրուցեց Հետեւեալ հարցերուն շուրջ:

Հարց - Կը խնդրեմ պատմէք ձեր մասին՝ արմատներ, մասնագիտութիւն, ստեղծագործական կեանք, յաջողութիւններ:

Պատ- Ծնուել եմ Լենինականու, այժմ Գիւմրի 1957 թուականին, արհեստագործ ընտանիքում:

Հայրս՝ Կարապետ Պապոյեանը, մասնագիտութեամբ խառաս էր: Մայրս՝ Օֆելիա Լաճիբեանը, մասնագիտութեամբ ուսուցչուհի: Երկուքն էլ ծնուել են Լենինականում: Հայրական կողմով բնիկ գիւմրեցիներ ենք, մայրական կողմս Գիւմրի է եկել Կարսից:

Կրթութիւնս՝ միջնակարգ դպրոց, նկարչական դպրոց, Գեղարվուեստա-տեխնիկական երկամեայ ուսումնարան՝ 1982 թուականին աւարտել եմ Երեւանի Գեղարվուեստա-թատերական ինստիտուտի քանդակագործութեան բաժինը գերազանցութեան տիպումով, տիպումային աշխատանքս էր «Զօրավար Անդրանիկ», որն ինստիտուտի կողմից ներկայացուեց Մոսկուա, արժանացաւ պարգեւի եւ ես ԽՍՀՄ մշակոյթի նախարարութեան կողմից պարգեւատրուեցի «Ուսման եւ ստեղծագործական յաջողութիւնների համար արծաթ մետաղով»:

Կրթութիւնս ստանալուց յետոյ, մինչեւ 1984 թուականը, աշխատել եմ Հայաստանի Հիւսիսային շրջանի Սեպասար եւ Ղազանչի գիւղերի դպրոցներում, որպէս կերպարուեստի ուսուցիչ:

1985-1988թ. ԽՍՀՄ նկարիչների միութեան եւ ԽՍՀՄ Գեղարվուեստի ակադեմիայի կրթաթոշակառու էի: Ստանում

էի ամենամսեայ կրթաթոշակ, հնարաւորութիւն ունենալով ազատ ստեղծագործելու եւ տարին մէկ անգամ՝ երկամսեայ ժամկէտով մեկնում Մոսկուա մասնակցելու Խորհրդային միութեան լաւագոյն երիտասարդ նկարիչների ստեղծագործական սիմպոզիումներին:

1985 թուականին արդէն ԽՍՀՄ նկարիչների միութեան անդամ էի:

Ունեմ աշխատանքներ, որոնք գտնւում են տարբեր թանգարաններում եւ ֆոնտերում. «պար» պրոնզաձոյլ աշխատանքը՝ Մոսկուայի Տրետյակովեան պատկերասրահում,

«Ալաւնիներ» պրոնզաձոյլ արձանը՝ Տաղստանի ազգային պատկերասրահում:

1988 թուականին ստացել եմ Հայաստանի «Կոմերիտ միութեան» մրցանակը՝ «Ժամանակը եւ մարդիկ» քանդակաշարքի համար:

1988 թուականէն սկսեալ Ղարաբաղեան շարժման մասնակից եմ եղել, մի խումբ աշխոյժ մասնակիցների հետ ստեղծել ենք Լենինականի «Ղարաբաղ կոմիտէն» եւ սկզբնական շրջանում համակարգել նրա աշխատանքները:

1988 թուականի դեկտեմբերեան ահեղ երկրաշարժը եւ

Այս էջը կը հովանաւորեն Յակոբ, Ասլիք, Կապիւ և Պաֆֆի Հախոյեան

Ղարաբաղեան շարժումը իմ մէջ արթնացրեց քաղաքականութեամբ զբաղուող մարդուն:

1990 թուականին իմ ընկերների հետ ստեղծեցինք «Առաքելութիւն» կուսակցութիւնը եւ մինչեւ 2003 թուականի կուսակցութեան լուծարման ժամանակը եղել եմ կուսակցութեան նախագահը: 1993 թուականից մինչեւ 2003 թուականը եղել եմ Հայաստանի Նկարիչների միութեան Գիւմրու մասնաճիւղի նախագահը:

1990 թուականին Ղարիբանեան գիւղում բացուեց իմ «Քրիստոսի յայտնութիւնը» տուֆակերտ արձանը՝ նուիրուած երկրաշարժից զոհուած երեխաների յիշաստակին:

1993 թուականին Գիւմրու Գարեգին Նժդեհի անուան Հրապարակում բացուեց «Նժդեհ»ի պրոնզաձոյլ արձանը:

2000 թուականին, «Խոուլ» Հիւրանոցային համալիրի տարածքում տեղադրուեց՝ «Սասունցի» եւ «Հովհարով աղջկը» տուֆակերտ արձանները:

2002 թուականին Գիւմրու Անկախութեան հրապարակում տեղադրուեց «Հայուշու» պրոնզաձոյլ արձանը, որն իր մէջ մարմնաւորում է Աստուածամօր կերպարը:

2000-2004 թուականին Գիւմրում տեղադրուեցին Արմենակ եւ Եղիսաբէթ Օյունճեանների կիսանդրիները, Աւետիք Իսահակեանի կիսանդրին եւ Պարոյր Սեւակի հարթաքանակը համանուն դպրոցներում :

2005 թուականին Ավարանի տառերի պուրակում կանգնեցուեց «Անանիա Շիրակացի» յուշարձանը:

2006 թուականին Գիւմրու Շերամի անուան հրապարակում կանգնեցուեց «Ձիւանի եւ Շերամ» պրոնզաձոյլ կոմպոզիցիան:

2008 թուականին Գիւմրու Վարդանանց անուան կեղրուական հրապարակում բացուեց «Վարդանանք» պրոնզաձոյլ արձանախումբը:

Հարց- Յիսուսի արձանի տեղադրումը Սուրբոյ մէջ որո՞ւն նախաձեռնութիւնն է, ինչպէ՞ս եղաւ, որ ձեզ ընտրեցին զայն բանդակելու համար:

Պատ- 2010 թուականի աշնանը Մոսկուայից ժամանած պատուիրակութիւնը Գիւմրիում Հանդիպեց ինձ եւ տեղեկացրեց, որ իրենք միջազգային մեծ նախագիծ ունեն, որտեղ պէտք է քանդակուի «Յիսուս Քրիստոսի» արձանը «Ես գալիս եմ փրկելու աշխարհը» գաղափարով եւ ցանկացան, որ այդ գաղափարը ես իրականացնեմ: Յետոյ իմացայ, որ քանդակը ստեղծելու մտայդացումը եւ ոգեւորողը եղած է Եուրի Գաւրիլովը՝ St. Paul and St. George Foundation հիմնադրամի հիմնադրիը եւ նախագիծը իրականութիւն դարձաւ այդ

հիմնադրամի տնօրէն Սամիր Շաքիր ալ Քաթպանի միջոցով:

Նախագծի համակարգողն էր Մոսկուայի Հոգեւոր ակադեմիայի եկեղեցական- հնագիտական գրասեննեակի վարիչ, հոգեւորական իգոր Միխայելովը, որն էլ իր ուշագրութեան կեդրոնում էր պահում քանդակի ստեղծման ամբողջ ընթացքը:

Այն հարցին թէ ինչպէս եղաւ որ ինձ ընտրեցին որպէս քանդակագործ, ես չգիտեմ: Կարող էր ցանկացած երկրի հեղինակաւոր քանդակագործ անել: Կարող եմ ասել, որ ինձ ընտրելու հարցը եղել է Աստծոյ կամքը: Նոյնիսկ հիմնական խորհրդատուն որ եկաւ, ասաց դա նախախնամութիւնն է. հայերը առաջին քրիստոնեայ պետութիւնն են եղել, Աստծուած մեզ ուղղորդեց Հայաստան:

Հարց- Արձանի մասին կը պատմէ՞՝ ինչքա՞ն ժամանակակից խլեց, որ աւարտին հասնի: Հայկական տարրեր կա՞ն արձանի մէջ:

Պատ- Արձանի ստեղծումը տեւել է մէկ տարի չորս ամիս, ես այն կերտել եմ իմ երեք որդիների՝ Կարապետի, Յովհաննէսի եւ Վահագի հետ, ինչպէս նաև մի քանի երեխաների մէջ արձանի երիտասարդութեամբ:

Քանդակը կերտելիս ես վերեւից ներքեւ Քրիստոսի հագուստին խաչքարային ժապաւէնաձեւ նախշեր արեցի, չնայած պատուիրատուների հաւանութեանը՝ խնդրեցին հանել այդ նախշազարդերը, իրենց կարծիքով այն հայկական ազգային նկարագիր կը տար Քրիստոսին: Նրանց նպատակը, առանց ազգային պատկանելիութեան, համամարդկային, բոլոր ազգերի կողմից ընդունուող, անկախ կրօնական դաւանանքի Աստծոյ որդու կերպարի ստեղծումն էր: Ես չեմ կիսում այդ կարծիքը, քանի որ ազգային լինելը ոչ թէ ձեւի այլ կերպարի ներքին զգացողութեան մէջ է, ես հայ եմ, իմ մտածողութիւնը եւ զգացմունքը հայերէն է, ինձանից ծնուած երեխաներս հայ են, իսկ ինչու իմ կերտած Քրիստոսը պէտք չէ ինի հայկական:

Արձանում Յիսուս Քրիստոսի երկրորդ գալուստն է պատկերած ժայռի վրայ քայլ կատարելիս, առջեւը՝ ձախ ոտքի տակ գզմուած, անշնչացած օձն է, որը չարի մարմնաւորումն է: Աստծոյ որդին իր օրհնութեամբ գալիս է փրկելու աշխարհը: Պատուանդանի ներքեւի աջ եւ ձախ մասերում «Աղամի» եւ «Եւայի» մեղանչող կերպարներն են: Արձանը տեղադրուել է Սիրիայի Աէյիստայայ քաղաքի «Խեռուկիմով» մենաստանի համանուն բարձունքի վրայ, այն ծովի մակարդակից բարձր է 2100 մետր: Այնտեղով անցնում է Կոնստանդնուպոլսից մինչեւ Երուսաղէմ ուխտագնացութեան ճանապարհը: Բարձունքը երեւում է Յորդանանից, Լիբանանից, Պաղեստինից, Իսրայէլից:

Հարց- Կ'ըսուի, որ արձանը տեղադրելու ժամանակ երեք օր ոմբակոծումները դադրած են, ի՞նչ կ'ըսէք այդ մասին:

Պատ- Երբ իմացայ, որ արձանը տեղադրելիս հակամարտող կողմերը երեք օրով դադրաբեցրել են պատերազմը՝ մտածեցի, Աստծոյ որդին իր գործը արեց:

Հարցազրոյց վարեց՝ Նայիրի Մկրտիչեան- Տաղեան

Միա լոր կը հովանաւորին Ա. և Ա. Քարգն և Կոմիթս Կարապետեան

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՀԱՌԱՎԱՅԿԱՎՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

FONDATION HAYASTAN CANADA INC.
HAYASTAN FOUNDATION CANADA INC.

Սիրելի հայրենակի՞ց,

Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամը արդեն թեւակոխեց իր 20-րդ տարին եւ մենք այդ ամեակը նշեցինք անցեալ տարի, միասնաբար զաղութիս մեջ գործող բոլոր կուսակցութիւններու, միութիւններու, յարանուանութեանց ներկայացուցիչներու եւ բազմաթիւ ազգայիններու ներկայութեամբ:

Միշտ վստահելով ձեր եւ ձեր նման ազգայիններու նիւթական աջակցութեան, վարչութիւնը 2012-2013 տարիներու ընթացքին ամրողացուց Արցախի Շուշի քաղաքին մեջ Պոռշեան փողոցի վերակառուցման ծրագիրը 230.000.00 ամ. տոլարի արժողութեամբ: Այդ գումարը ամրողութեամբ փոխանցուած է Հ.Հ.Հիմնադրամի Երեւանի գրասենեակը:

Այժմ, վարչութիւնը՝ շարունակելով իր մարդասիրական աշխատանքը, որոշեց ստանձնել Համայնքային կեղրոսի մը շինութիւնը Հայաստանի սահմանմերձ Խանցը գիւղին մեջ 240.000.00 ամ. տոլարի արժողութեամբ, որմէ պիտի օգտուին նաեւ շրջակայօթ գիւղերը:

Այս բոլոր ծրագիրներու յաջողութիւնը, ինչպէս միշտ, կը պարտինք բոլոր այս ազգայիններուն, որոնք տարիներէ ի վեր չեն զլանար իրենց նիւթական օժանդակութեամբ աջակցելու եւ զօրավիճ կանգնելու այս հսկայական ծրագիրներու իրականացման: Առաւել, մենք հաւաքական ուժով է միայն, որ պիտի կերտենք մեր Հայրենիքը

Հ.Հ.Հիմնադրամի Սոնթրեալի Վարչութիւն

ԸՆՑՆԵՆՔ ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ

Fondation Hayastan Canada Inc.

2340 Chemin Lucerne #30

Ville Mont-Royal, Qc. H3R 2J8

Tél.: 514 738-3530 • Fax: 514 738-2622

Ձեր տուրք գերծ նուիրատուութիւնը կրնաք կատարել եւ որկել գրուած անունին եւ հասցեին:

«Արցախում ապրում է 140 000 պահակ»

Հարցազրոյց ԼՂՀ փոխ վարչապետ Արթուր Աղարքինեանի հետ

1994-ին՝ զինադադար կնքելուց յետոյ Արցախը կանգնեց կոշտ իրականութեան դէմ յանդիման: Երկրի խաղաղութիւնը խարարուած էր՝ աւերուած ենթակառուածքներ, կաթուածահար համակարգեր, վլատակների վերածուած բնակավայրեր, ահոելի ընկերային բեռ:

Անցաւ ընդամենը երկու տասնամեակ: Թուում է բաւարար ժամանակ է ամէն ինչ զրոյից սկսելու եւ մեծ յաջողութիւնների հասնելու: Յատկապէս, որ կը գտնուեն մարդիկ, ովքեր օրինակներ կը բերեն համաշխարհային փորձից՝ ձափոնիա, Գերմանիա եւայլն..

Սակայն անարդարացի կը գտնուեն, եթէ զուգահեռներ տանելու դէպքում, ուշադրութիւնից բաց բողնենք մի չափազանց կարեւոր հանգամանք՝ Արցախը առ այսօր գտնուում է շրջափակման մէջ: Հարաւից սահմանակցում է Իրանին, որի հետ անցուդարձ չկայ, քանի որ առ այսօր սահմանը չունի սարքաւորումներով յագեցած վերահսկողական եւ մաքսային զննման ժամանակակից անցակէտեր: Միւս հարեւանը, որի հետ Արցախը սահմանակցում է արեւելքից եւ հիւսիսից, քշնամի երկիրն է, հասկանալի պատճառով՝ փակ սահմաններով: Միակ կապը արտաքին աշխարհի հետ՝ Հայաստանն է: Ահա այս պայմաններում, նաև միշագայնորէ չնանաչուած կարգավիճակում, Արցախը ոչ միայն գոյատեւում է, այլ զգալի ձեռքբերումների մասին կարող է խօսել:

Այսօր մեր զրուցակիցը Արցախի Հանրապետութեան փոխվարչապետ Արթուր Աղարքինեանն է:

Հարց - Իսկապէս, իրավիճակը վատրագոյնն էր բոլոր առումներով: Բացի պատերազմի տուած վնասներից, տեղի են ունեցել մի շարք գործընթացներ, որոնք խոչընդոտել են տնտեսութեան կայացմանը՝ խօսքու մենատնտեսութեան մասին է: Հոդերի սեփականաշնորհումն էլ իրականացուել է ոչ կատարեալ սկզբունքներով, որի արդիւնքում, երկար տարիներ, հողերը մնացին անմշակ, իսկ վերամշակման արտադրութիւնը կանգնեց: Մինչեւ 2007 թուականը իրականում տնտեսութեան մէջ ան կար, բայց դանդաղ: Կը նշէ՞ք տնտեսութեան գերակայ ճիւղերը, որոնց վրայ այսօր սեւեռուած է կառավարութեան ուշադրութիւնը:

Պատասխան - Գիւղատնտեսութիւն, հանքարդիւնաբերութիւն, եկեղականութեան արտադրութիւն եւ զբուաշընութիւն:

Հարց - Ի՞նչ է այն շրջադարձը, որից յետոյ իշխանութիւններին բաւարարում է տնտեսութեան արձանագրած յառաջընթացը:

Պատասխան - Արդէն նշուած գերակայ ճիւղերում կառավարութիւնը

նոր ռազմավարական ծրագրեր մտածեց, որոնք յաջողուեցին:

Մասնաւորապէս գիւղատնտեսութեան ոլորտում, հողամշակին մենակ չժողնելու համար, ստեղծուեց հիմնադրամ՝ «Գիւղի եւ գիւղատնտեսութեան աշակցութեան» :

Այս հիմնադրամի հիմնական նպատակներն են՝ ստեղծել մեքենատրակտորային կայաններ, քանի որ բոլոր գիւղերում հրատապ էր գիւղատեխնիկայի խնդիրը, ստեղծել փորձարարական տնտեսութիւններ, նպաստել նոր միջավայրի ձեւաւորմանը, ինչպէս նաև հողամշակման վարկերի տրամադրում: Արդիւնքում, գիւղատնտեսութեան ճիւղը հետաքրքիր գարձաւ մերժակութեան համար :

Հարց - Արցախը, չնայած փոփրիկ տարածք ունի, սակայն, գիւղատնտեսական առումով բաւականին հարուստ նկարագիր ունի: Ո՞ր մասն է մշակութեան ենթական:

Պատասխան - Այսօրուայ գրութեամբ ունենք 64 000 գիւղատնտեսութեան յարմար տարածքներ, որի մեծ մասը պետական ֆոնտի հողեր են: Ընդգարձակ հողատարածքներ ունենք Արաքսի ափին, դա հարաւային Քաշաթաղ է, Մարտակերտի շրջանում եւ

Տիգրանակերտում:

Մենք ամէն ինչ անում ենք, որպէսզի հողը դառնայ գլխաւոր ներդրումների առումով հետաքրքիր միջավայր:

Վերջերս, Հայաստանից հրաւիրել ենք «Գիւղատնտես» ՍՊԸ, որն ունի 90 հողամշակման յարմար գիւղատնտեսութեան գործիքներ եւ պատրաստ է ծառայութիւններ մատուցել հողօգտագործումներին:

Հարց - Կարելի է համարել, որ վերամշակող արդիւնաբերութիւնը նոյնպէս հեռանկարային բիոդիման է:

Պատասխան - Միանշանակ: Այսօր կայացած կարող ենք համարել խաղողի վերամշակման հարցը: Պէտք է խոստանանք, որ խորհրդային տարիներին Արցախը յայտնի էր խաղողագործութեամբ: Իրադարձութիւնների հետ կապուած եւ ժամանակի ընթացքում բոլոր այգիները ոչնչացուել են: Մեզ յաջողուել է որոշակիօրէն վերականգնել այս ճիւղը, սակայն գեռ անելիք-ները շատ են: Մենք նպատակ ունենք խաղողագործութեանը վերադարձնել նախկին հոչակը: Այսօրուայ գրութեամբ ամբողջ բերքը վերամշակում է Արցախի տարբեր գործարաններում:

Կայս էք կը հովանասորն ԱՌ և ԱՌ Շեռն և Ֆրու Պիթիւան

ՀՕՄ-Ի ԳԱՆԱՏԱՅԻ ԾՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Եւ իր 10 մասնաճիւղերը կը շնորհաւորեն

Նոր Տարին եւ Ս. Ծնունդը

իրենց բարերարներուն, նուիրատուներուն,

բարեկամներուն եւ անդամներուն

website www.ars-canada.ca

e-mail ars-canada@bellnet.ca

«ԱՐԱՅ»
ՄԱՍՆԱՅԻՆ
ՎԱՆԳՈՒՎԸՐ

«ՌՈՒԲԻՆԱ»
ՄԱՍՆԱՅԻՆ
ԹՈՐՈՆՁՈ

«ՌՈՒԲԻՆԱ»
ՄԱՍՆԱՅԻՆ
ՈՒԽՆԾԸՐ

«ԿՐԱԳԱՍ»
ՄԱՍՆԱՅԻՆ
ՄԻՍԻՍՈԿԱ

«ՍԵՒԱՆ»
ՄԱՍՆԱՅԻՆ
ՕԹԹԱՎՈՒ

«ՍՕՍԵ»
ՄԱՍՆԱՅԻՆ
ՄՈՆԹՐԵԱԼ

«ԱՐԵՒ»
ՄԱՍՆԱՅԻՆ
ՑԱՍԻԼԹԸՆ

«ԱՐԱՅ»
ՄԱՍՆԱՅԻՆ
ՄԵՆՑ ԳԱԹՐԻՆՉ

«ԾՈՒՇԻ»
ՄԱՍՆԱՅԻՆ
ԼԱՐԱԼ

«ՄԵՂՐԻ»
ՄԱՍՆԱՅԻՆ
ԳԵՄՊՐԻԾ

Հարց- Արցախում նոր ճգում է նկատում: Համատարած սկսել են նոան այգիներ տնկել: Սա եւս կառավարութեան ծրագրերից է, թէ անհատական նախաձեռնութիւն է:

Պատասխան- Նուռը շատ քիչ հորիզոնականներում է աճում: Բարեբախտաբար, մեր երկրի կիման նպաստաւոր է այս մրգի աճեցման համար:

Հնարաւորութեան դէպում, համոզուած եմ, բուրո՞ն էլ կը տնկէին նոան այգիներ: Խնդիրն այն է, որ մէկ հեկտար նոան այգի տնկելու համար պահանջւում է 10 000 ԱՄՆ տոլար: Առաջին բերքը տալիս է միայն երեք տարի յետոյ:

Մենք արդէն պայմանաւորուածութիւններ ունենք իւրացման հետ կապուած: Իսկ նոան վերամշակման գործում բոլոր նախաձեռնութիւնները խրախուսում ենք:

Հարց- 2013 թուականը Արցախում նշանաւորուեց մոռացուած լաւագոյն աւանդոյթի վերակենանութեամբ: Խօսիս գորգագործութեան մասին է, որը բոլոր ժամանակներում իր ուրոյն տեղն է զրադեցրել արցախու կենցաղում: Արդեօֆ գորգագործութեան արհեստանոցի բացումը մշակութային արժեքների պահպանման նպատակով է, թէ սա եւս տնտեսութեան հեռահար նպատակներից է:

Պատասխան- Ոչ միայն գորգագործութիւն, այլ մենք սկիզբ ենք դրել թեթեւ արդիւնաբերութեան: Սա կարեւոր ուղղութիւն է տնտեսութեան մէջ, ամէնից առաջ այն առումով, որ ստեղծում ենք աշխատատեղեր կանանց համար: Արտադրամասը տեղակայուել է նախկին «Հարմետաքսկոմբինատ»ի տարածքում, որտեղ ունենք 15 000 քառ. մետր տարածք: Նպատակ ունենք այստեղ ձեւաւորել պիզնէս միջավայր: Մենք տարածքը կը պատրաստենք ու գործարաններին կ'առաջարկենք, որպէսզի նրանք ներդրումներ կատարեն տեխնոլոգիաների մէջ:

Հարց- Արցախում աննախադէպ ծրագիր, որ մեկնարկեց մի քանի տարի առաջ, ՀԵԿ-երի կառուցման ծրագիրն էր: Արդիւնքները ինչպիսի են:

Պատասխան- Մինչեւ 2007 թ Արցախում արտադրում էր ընդամէնը 100 միլիոն կվտ/ժ (kilowatt - ժամական): Ելեկտրականութիւն: Այսօր արդէն մեր սեփական արտադրանքը հասնում է մեր պահանջարկին: Արտադրում ենք 220 միլիոն կվտ/ժ լեկտրականութիւն, սպառում ենք՝ 240 միլիոն կվտ/ժ լեկտրականութիւն: Պէտք է նշել նաև, որ տարեկան արձանագրուում է 7 տոկոս սպառման աճ:

ՀԵԿ- երի կառուցումը շարունակական ծրագրի է: Մենք հնարաւորութիւն ունենք արտադրելու մինչեւ 800 մէն կվտ/ժ լեկտրականութիւն:

Հարց- Ասում են՝ ով մէկ անգամ լինում է Արցախում, անպայման նորից վերադառնում է: Ի՞նչ էք կարծում, մենք ունե՞մք նախադրեալներ զրուաշրջութիւնը զարգացնելու համար:

Պատասխան- Այս ոլորտում հիմնական ուղղութիւնը կը լինի՝ էկոտուրիզմ (ecotourism): Սա նորութիւն է, որովհետեւ, նախկինում ենթակառուցների բացակայութիւնը հնարաւորութիւն էք տալիս այն լիթանելու: Իսկ որ պէտք է զրուաշրջութեանը առանձնայառուել դրամասին խօսում են թուերը: Եթէ 2011 թուականին մեզ այցելել են 5000 զրուաշրջիկ, ապա 2012-ին նրանց թիւը հասել է 15 000-ի: Արցախն ունի դրամիչ, պատմամշակութային վայրեր ու յուշարձաններ, ինչը լաւ նախադրեալ է զրուաշրջութեան զարգացման համար:

Ուզում եմ նաեւ աւելացնել, որ այս տարի կը մեկնարկի Մարտակերտ Վարդենիս ճանապարհի կառուցումը: Սա եւս զգալի տեղաշարժ կը ենքի Արցախի տնտեսութեան մէջ, մանսաւորապէս, զրուաշրջութեան առումով:

Հարց- Դուք նշում էք, որ Արցախի տնտեսութեան տարբեր ճիւղերում ներդրումները հեռանկարային են ու շահաւետ: Միւս կողմից՝ Ատրպէյնանի նախարարակ բաղականութիւնը, պատերազմ վերսկսելու կոչերը կասկածներ են առաջացնում ներդրողների մօտ :

Պատասխան- Ես հիմա յայտարարում եմ, որ յառաջիկայ 50 տարին Ատրպէյնանը միայն խօսելու է, ոչ մի գործողութեան չի գնալու: Իսկ մենք,

պարզապէս, պիտի հասկանանք, որ յաղթող երկիր ենք, պէտք է վայելենք այդ յաղթանակը՝ հզօրացնելով մեր երկիրը:

Աստուածաշնչում գրուած է՝ մեծացրու գաւակիդ բարերար հողի վրայ: Ես խորհուրդ եմ տալիս բոլոր նրանց, ովքեր դեռ փնտառութեների մէջ են, պարզապէս վեր կենան ու գան Արցախ: Իսկ մնացածներին խորհուրդ եմ տալիս, ապրել, արարել, բայց ուշադրութիւնը դէպի Արցախ պահել:

Հարց- Այստեղ տեղին կը լինի անդրադառնալ վերաբնակեցման խնդրին:

Պատասխան- Արցախի պիտմածէն ի վիճակի չէ մեծ գումարներ յատկացնել այս խնդրին :

Մենք ունենք հազարաւոր չուծուած ընկերային խնդիրներ, հաշմանդամներ, զոհուած ազատամարտիկների ընտանիքներ, դեռեւս չվերականգնուած ենթակառուցուածքներ :

Այս տարի առաջին անգամ նախաձեռնել ենք ազգային պետական վիճակախաղ՝ «Ծահում ես դու, շահում է երկիրը» :

Այս վիճակախաղից ստացուած եկամուտները կ'ուղղուեն՝ վերաբնակեցման ծրագրին եւ աշխատատեղեր ստեղծելուն, յատկապէս թեթեւ արդիւնաբերութիւնում:

Փառք Աստծոյ, ըմբռնումով են մօտեցել այս վիճակախաղին եւ արդիւնքներից գոհ ենք:

Սա կը լինի շարունակական: Բայց դրանից, մտադիր ենք, տարուայ ընթացքում մի քանի նման վիճակախաղ կազմակերպել :

Սա ընդամէնը մի ձեւ է, հայութեան ուժերը սեւեռելու Արցախի ազատարածքների վերակենդանացման համար: Ես ստիպուած եմ խոստվանել, որ Արցախում ապրում է 140 000 «պահակ», ովքեր հնարաւորութիւն են տալիս բոլոր հայերին հպարտ քայլելու:

Սատարէք Հայրենիքի պահանաներին:

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ ՎԱՐԵՑ ԲԵԼԱ ԼԱԱՅԵԱՆ

Այս էօր կը հովանաւորեն ԱՌ և ԱՌ Կահէ ու Գլուք Յակոբեան

Տօնական օրերու յուսադրիչ տրամադրութեամբ, Դայ
Օգևութեան Միութեան համահայկական ընտանիքը,
Ամանորի Եւ Ս. Ծննդեան իր լաւագոյն մաղթասթերուն
կողքին, կը յայտնէ իր սրտագին շնորհակալութիւնն ու
երախտագիտութիւնը բոլո՞ր անոնց, որոնք
մասնակցած են ու կը շարունակեն մասնակցիլ ՀՕՄ-ի
համահայկական մարդասիրական ծրագիրներուն,
ինչպիսին են՝ ՀՕՄ-ի «Սուտ» Մանկապարտեզները,
Ամանոր Ծրագիրը, Մօր ու Մանկան Կեդրոն եւ
Ծննդատունը, Ուսանող Ծրագիրը, Զաւախքի
Երեխաներն ու բազմազաւակ ընտանիքները,
Սուրիահայ վարժարաններու օժանդակութիւնն ու
«Տաք ճաշ» եւ «Տաքուկ Բնակարան» ծրագիրները:

Ամանորեան այս օրերուն մեր բոլո՞ր միաւորները
իրենց կարելին կ'ընեն յոյսի եւ լոյսի բաժին մը բերելու
Սուրիահայ մեր ընտանիքներուն, եւ այս պատմական
գաղութին բոլո՞ր Վտանգուած հաստատութիւններուն:

ՀԱՅ ՕԳԵՆԻԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԿԵՂՐՈՍԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
ՊՈՍԹՈՆ, 2014

Հարցազրոյց ՀՅԴ Գանատայի Կեդրոնական Կոմիտեի Անրկայացուցիչ Ռաֆֆի Տօնապետեանի հետ

«100-ամեակի նշումով իր վախճանակէտին չի հասնիր պահանջատիրական մեր երթը»

Հարց.- Նոյեմբեր 7-ին, Հայկական Ցեղասպանութեան բանգարանի տնօրէն Հայկ Դէմոյեան, Գանատայի Ուժինիկի բաղադրի մեջ համագործակցութեան համաձայնագիր մը ստորագրեց Գանատայի Մարդկային իրաւանց քանգարանի (ԳՄԻԹ) ներկայացուցիչներուն հետ։ Գանատայի Հայ Դատի յանձնախումբը երկար տարիներէ ի վեր կը համագործակցի գանատական վերոնշեալ քանգարանին հետ։ Ո՞ւր հասած են այդ աշխատանքները։

Պատ.- Առաջին հերթին, մենք կ'ողջունենք այդ համագործակցութեան համաձայնագիրի ստորագրութիւնը, որ առիթ պիտի ստեղծէ Հայկական Ցեղասպանութեան մասին յաւելեալ փաստագրական եւ արխիւային նիւթերով օժտելու Գանատայի Մարդկային իրաւանց թանգարանը։

Գանատայի Մարդկային իրաւանց թանգարանին մէջ պիտի ներկայացուի մարդկութեան դէմ գործուած ոճիրներու պատմականը, յատուկ շեշտ դնելով հրէական, հայկական, ուռւանտական ցեղասպանութեանց, ուքրանական սովասպանութեան եւ Սրբավանիքայի ջարդին վրայ։

Նոյեմբեր 7-ի, ստորագրութեան արարողութեան ներկայ գտնուեցան Գանատայի մօտ Հայաստանի Հանրապետութան դեսպան Արմէն Եղանեան, Հայ Դատի յանձնախումբի պատուիրակութիւնը, Զօրեան հիմնարկը եւ Ուժինիկի Հայ գաղութի ներկայացուցիչներ։

Պատմական օր էր այդ օրը գանատահայութեան համար։ Տարբեր ժողովուրդներու դէմ գործադրուած մարդկային իրաւանց անարդարութիւններու պատմութիւնը փոխանցող գանատական այս թանգարանը առաջինն է աշխարհի մէջ։ Ծնորհակալ ենք թանգարանի պատասխանատուններուն, որոնք թանգարանի հիմնադրման առաջին իսկ օրէն սերտօրէն համագործակցեցան Գանատայի Հայ գաղութին եւ Հայ Դատի յանձնախումբին հետ մասնաւորապէս։

Թիշեցնեմ, որ Գանատայի Մարդկային իրաւանց թանգարանին մէջ Հայկական Ցեղասպանութեան բաժանմունքի կառուցման գծով, Գանատայի Հայ Դատի յանձնախումբի հրաւերով 2012-ին Մոնթրէալի եւ Թորոնթոյի Հայ կեդրոնները այցելեցին թանգարանի հանրային յարաբերութեանց պատասխանատուններ Անմելա Քամի եւ տոքթ. Քլինթ Քըրը։ Պաշտօնական այս հանդիպումներուն նպաստակն էր գանատահայութեան հասարակական, քաղաքական եւ բարեսիրական կազմակերպութիւններուն ներկայացուցիչներուն ծանօթացնել Մարդկային իրաւանց թանգարանին առաքելութիւնը։

Հարց.- 2013-ի համագաղութային գլխաւոր իրագործումներէն մէկը հանդիսացաւ Լաւալի Հայկական Ցեղասպանութեան յուշարձանի կոթողումը։ Ինչպէ՞ս կը գնահատէ այդ աշխատանքը։

Պատ.- Քեսպէդ նահանգի երրորդ մեծագոյն քաղաքը

հանդիսացող Լաւալի կեդրոնական հրապարակին վրայ հայկական յուշարձանին կոթողումը իրագործուեցաւ շնորհիւ Լաւալի Հայ Դատի յանձնախումբի տարիներու հետեւողական աշխատանքին։

Խաչելութիւն-յարութիւն-վերածնուրնդ խորհրդանշող յուշարձանին հեղինակն է գանատահայ քանդակագործ Արթօ Զաքմագճեանը։

Հոկտեմբեր 20-ին, յուշարձանի բացման հանդիսութեան ներկայ գտնուեցան գանատացի քաղաքական հիւրեր եւ բազմահարիւր Հայրենակիցներ։

Հայկական Ցեղասպանութեան 100-ամեակի նախօրեակին, յուշարձաններով պատմութիւնը ոգեկոչելու նմանօրինակ ծրագիրներ յառաջ կը տարուին գանատական այլ քաղաքներու մէջ։

Հարց.- Հայկական Ցեղասպանութեան 100-ամեակին սեմին, ի՞նչ աշխատանքներ կը տարուին Հայ Դատի յանձնախումբին կողմէ։

Պատ.- Նախ եւ առաջ շեշտեմ, որ Գանատայի Հայ Դատի յանձնախումբը կը հաւատայ, որ 100-ամեակի գծով տարուող աշխատանքներն ու ձեռնարկները պէտք է կատարուին համագաղութային միասնական ջանքերով։

Ցեղասպանական արարքէն 100 տարի ետք, թրքական պետութիւնը կը շարունակէ իր ուրացման քաղաքականութիւնը։

Մինչեւ 2015 թուական, Հայ Դատի յանձնախումբերը Գանատայի տարածքին նպատակառողուած աշխատանք պիտի տանին գանատացի քաղաքական պաշտօնատարներն ու հանրութիւնը հաղորդ պահելու հայութեան վերաբերող մարդկային իրաւանց հարցերու գծով։

Կոչ կ'ողեմ մեր ընթերցողներուն, որ հետեւին Հայկական Ցեղասպանութեան 100-ամեակի Գանատայի Միացեալ մարմնի յայտարարութիւններուն եւ ներկայ գտնուին

Այս էք կը հովանառուի Ա. և Ա. Վիլեռ և Շնորհի Խերշեան

անոր կազմակերպած ձեռնարկներուն: Անհատներ, որոնք կը փափաքին իրենց կամաւոր աշխատանքով սատարել վերոնշեալ մարմնին, կրնան կապուիլ շրջաններու մէջ գործող Հայ Դատի յանձնախումբերու գրասենեակներուն:

100-ամեակի որոշ աշխատանքներ կը համադրենք ՀՀ դեսպանին հետ, որուն հետ մեր սերտ համագործակցութիւնը տարիներէ ի վեր կը շարունակուի:

Կուգեմ յիշեցնել նաեւ մեր հայրենակիցներուն, որ 100-ամեակի նշումով իր վախճանակէտին չի հասնիր պահանջատիրական մեր երթը: 100-ամեակը պարզապէս անկիւնադարձային թուական մըն է: Պահանջատիրական մեր երթը պիտի շարունակենք յաւելեալ թափով եւ վճռակամութեամբ:

Հարց.- 2013-ին Մոնթրէալի մէջ սկիզբ առաւ Հայ Դատի աշխատանքներուն զօրակցական նուիրահաւաքը: Սեղմ կէտերու մէջ բացատրեցէք յանձնախումբի աշխատանքին ծիրակը:

Պատ.- Գանատայի Հայ Դատի յանձնախումբի գլխաւոր առաքելութիւնը՝ գաղութին մէջ հայկական պահանջատիրութեան գաղափարը վաս պահեն է:

Յանձնախումբը յատուկ աշխատանք կը տանի, գաղութին ծանօթացնելու հայութեան եւ Հայ Դատին վերաբերող հարցեր:

Այլ գետնի վրայ, յանձնախումբը նպատակառուղուածքարոզչական աշխատանք կը տանի գանատացիք քանատացիք քաղաքական պաշտօնատարներու մօտ գոյացնելու հայանպաստ քաղաքական դիրքորոշում:

Յանձնախումբը նախաձեռնութեամբ, Գանատայի խորհրդարանի անդամներ, Հայաստան եւ Արցախ այցելելով մօտէն կը ծանօթաթափան մեր հայրենիքին, ժողովուրդին եւ պատմութեան:

Յանձնախումբը իր որոշիչ գերակատարութիւնը ունեցաւ, որպէսզի Գանատայի արտաքին գործոց նախարարութիւնը սուրբիահայութեան օժանդակութեան առնչութեամբ որոշ ծրագիրներու մէջ գերակատար ըլլայ:

Դաշնակցային, նահանգային եւ տեղական ընտրութիւններու ընթացքին, յանձնախումբը զօրաշարժի ենթարկելով իր մասնաճիւղերն ու կորիգները, նիդ չի խնայեր որպէսզի համապատասխան պաշտօններուն ընտրուին հայանպաստ դիրքորոշում ունեցող թեկնածուներ:

Այստեղ յատուկ կերպով պիտի շեշտեմ նաեւ թուրքատրպէճանական հակահայ քարոզչական արշաւի պարագան, որուն օրըստօրէ ծաւալող թափը հակաշոելու պարտադրանքին տակ կը գտնուինք ներկայիս:

Յիշեցնեմ, որ Գանատայի Հայ Դատի յանձնախումբը վերը յիշուած նուիրահաւաքը յառաջիկայ ամիսներուն պիտի շարունակուի գանատական տարբեր հայկական ոստաններու մէջ:

Հարց.- Գանատայի մէջ 2 տարիէ ի վեր կը գործէ նաեւ Սուրբիահայութեան օժանդակութեան մարմինը: Ո՞ւրիշաած են այդ մարմնի աշխատանքները:

Պատ.- Սուրբիոյ Հայութեան Օժանդակութեան Գանատայի Համագրիչ Մարմինը իր հիմնադրման առաջին իսկ օրէն, համագաղութային լայնածիր աշխատանք ձեռնարկեց, սատար հանդիսանալու Սուրբիոյ տագնապին մէջ գտնուող մեր հայրենակիցներուն:

Լաւալի Հայկական Ցեղասպանութեան յուշարձանը

Հայ Դատի յանձնախումբը իր կարգին, գանատական քաղաքական շրջանակներու մօտ յատուկ քարոզչական աշխատանք տարաւ ներկայացնելով ճգնաժամի մէջ յայտնուած սուրբիահայութեան վիճակը եւ երկրին մէջ գարերով պալլած քրիստոնեայ փոքրամասնութիւններու հալածանքի ենթարկուիլը ծայրայեղական խմբաւորումներու կողմէ:

Հայ Դատի յանձնախումբը նաեւ աշխատանք կը տանի, որպէսզի Միջազգային Կարմիր խաչը եւ ՄԱԿ-ի գաղթականութեան դրասենեակը սուրբիահայութեան համար օժանդակութեան ծրագիրներ համագրեն Հայաստանի կառավարութեան հետ:

Հարց.- Երկրորդ տարին ըլլալով ՀՅԴ Գանատայի երիտասարդական միութիւնը (ԳԵՄ) յաջողուեամբ կը պսակէ «Վանաձորի նամբար» ծրագիրը: Ինչպէ՞ս կը գնահատէ այս աշխատանքը:

Պատ.- Ուրախալի երեւոյթ է, որ ԳԵՄ-ի մեր անդամները այս ծրագիրը երկու տարի անընդմէջ կը շարունակեն յաջող ձեւով:

Յուլիս ամսուան մէջ, Վանաձոր քաղաքի ճամբարներէն մէկուն մէջ, երկու շաբաթներու ընթացքին, ՀՅԴ ԳԵՄ-ի ամառնային ճամբարի մասնակից 210 երեխաները հետեւեցան ԳԵՄ-ի անդամ գանատահայ 15 վարիչներու պատրաստած դաստիարակչական ծրագիրներուն:

Վաստահ ենք, որ ԳԵՄ-ը պիտի շարունակէ իր այս առաքելութիւնը եւ յոյսով ենք, որ այդ աշխատանքի ծրագիրը կ'ընդլայնէ մինչեւ Արցախ եւ Զաւախք:

Հարցազրոյցը «Հորիզոն»ի

Միա լոր կը հովանաւորեմ ԱՌ. Եւ Արքու Ամրագրեան

Հայեցի դաստիարակութիւնը եւ մեր կառոյցներու առաքելութիւնը

Մեր համայնքային կեանքի օրակարգին վրայ, Հայեցի դաստիարակութեան խնդիրը այսօր ինքզինք կը պարտադրէ այնպիսի հրատապութեամբ մը, որն անտեսելը անկարելի է: Ու թէեւ կարգ մը հրապարակագիրներ, դաստիարակներ, մտաւորականներ եւ եկեղեցականներ այս մասին կ'արտայայտուին թերթերու էջերէն եւ խորհրդաժողովներու ընթացքին, գործնական աշխատանքներու համբանքը մեծ չէ, հակառակ այն իրողութեան, որ Հայեցի դաստիարակութեան խնդիրը հիմնաքարն է ազգային դիմագծի անաղարտ պահպանման, Հայ Դասին եւ մինչեւ իսկ Հայաստանի պետականութեան գոյատեւման: Բառերը մեծ թող չթուին. առանց Հայեցի դաստիարակութիւն ստացած անհատներու, մեր հաւաքական ապագան նուազ ամուր եւ ապահով կ'ըլլայ, որովհետեւ Հայեցի դաստիարակութենէ գուրկ հայը ընդհանրապէս պատրաստ չէ յանձնառու ըլլալ ազգային իտէալներու իրականացման համար պայքարելու, տրամադրիք չէ Հայաստանի եւ Հայ ժողովուրդի գոյատեւման նպաստելու: Հետեւարար, Հայեցի դաստիարակութեան խնդիրը ամէնէն առաջքաղական բնոյթ ունի, եւ ներազգային ճակատին վրայ նոյնքան կարեւորութիւն կը ներկայացնէ՝ ինչքան արտաքինքաղաքական գործունէութիւնը:

Մեր համայնքային երեւակայութեան մէջ, կայ անցեալէն եկող այն համոզումը, որ Հայեցի դաստիարակութիւն եւ Հայկական ուսում գիրար փոխարինող եզրեր են: Եթէ ասիկա ամբողջովին ճիշդ էր երէկ, մասնաւորաբար միջին-արեւելեան գաղութներուն մէջ, այսօր սակայն, երկու եզրերուն միշեւ այդ հաւասարութիւնը սկսած է կորսնցնել իր իրաւութիւնը: Փաստօրէն, առանց դոյզն իսկ չափով թերագնահատելու մեր վարժարաններուն մէջ Հայեցի դաստիարակութեան գծով գործադրուող ճիզը, ստիպուած ենք հաստատել, որ մեր շրջանաւարտ պատանիներուն մէկ կարեւոր տոկոսը, վարժարանէն հեռանալու պահուն նաեւ վերջակէտ կը դնէ իր Հայկական ինքնութեան եւ դիմագծին: Ասկէ լրնանք եղրակացնել, որ ուսում եւ դաստիարակութիւն համահաւասար չեն այլեւս: Հայեցի դաստիարակութիւնը պէտք է տարածուի դպրոցական գրասեղաններէն անդին, անհատ հայուն ամենօրեայ կեանքին մէջ: Այլ խօսքով, Հայեցի դաստիարակութիւնը հայօրէն ապրելու եղանակն է: Ուսումը զուտ գիտելիքներու ամբարում է, որ կը տրուի միայն կրթական հաստատութիւններու ճամբով, մինչդեռ դաստիարակութիւնը կրթութիւն է (upbringing), որ կու գայ նախ տունէն, ընտանիքէն եւ ամենօրեայ շրջապատէն, ապա միայն կրթական հաստատութենէն: Դաստիարակութիւնը ապրելակերպ է, ուսումը՝ գործիք այդ ապրելակերպով ինքզինք իրագործելու:

Այս պարունակին մէջ, ո՞րն է Հայեցի դաստիարակութիւն յղացքին սահմանումը: Ըստ ինձի, ան կը նշանակէ Հայկական արեւելում ունեցող կրթութիւն, որ կը կառավարէ անհատին մտածողութիւնը, հարցերու մօտեցումը, առաջնահերթիւնը կեցուածքներու ճշգումը, եւ մինչեւ իսկ անոր նիստուկացը: Նման կրթութիւնը կ'ենթադրէ որ անհատը հմուտ ըլլայ Հայերէն լեզուին, քաջատեղեակ՝ Հայոց

պատմութեան, Հայ եկեղեցոյ դաւանանքին ու անոր պատմութեան, լայնօրէն ծանօթ՝ Հայկական մշակոյթին, իրազեկ՝ Հայ ժողովուրդի ներկայ իրավիճակին ու այսօրուան խնդիրներուն եւ վերջապէս, հաւատացող ու յանձնառու՝ Հայութեան ապագայի երազներուն եւ Հայաստանի նպատակներուն: Այս տուեալները նաեւ բաղկացուցիչ տարրերն են Հայ անհատին ընկերային ինքնութեան: Երբ հարց կը տրուի մեզմէ մէկուն, թէ ո՞րն է իր ինքնութիւնը, պատասխանը կը կազմուի այս տուեալներու ճշգումով: Մեր խօսած լեզուն, պատմութիւնը, հաւատքը, մշակոյթը, շրջապատն ու ապագայի երազները մեզմէ իրաքանչչւրին համայնքային ինքնութեան դիմանկարը կը կազմէն: Ուստի, Հայեցի դաստիարակութեան խնդիրը ամէն բանէ առաջ ոչ միայն քաղաքական՝ այլև ընկերային ինքնութեան հարց:

Հիմա որ սահմանեցինք Հայեցի դաստիարակութիւն հասկացութիւնը, արժէ տեսնել թէ ինչու՞ անիկա սուր ստիպողականութեամբ կը դրուի մեր առջեւ ներկայիս:

Հայեցի դաստիարակութիւն արտայայտութիւնը գլխաւորաբար սիրուոքեան հասկացութիւն մըն է, որ կը վերաբերի Հայրենիքէն դուրս գոյացած եւ Հայապահպանման սեւեռող հայկական գաղութներուն, որոնց Հաւաքական կեանքերը (մինչեւ այսօր) կը կազմակերպուէին միեւնոյն դասական եռակի կաղապարով. Եկեղեցի, կազմակերպութիւններ, դպրոց: Նոյն դասական բնօրինակին համաձայն, ասոնցմէ միայն վերջինին կը վստահուէր նորահաս սերունդներու Հայեցի դաստիարակութեան խնդիրը: Սակայն վերջին կէս դարուն, Հայկական իրականութեան մէջ առկայ որոշ կացութիւններու աճող փոփոխութիւնները Հայ համայնքային կեանքը դրին նոր իրագրութիւններու առջեւ, որոնց հետեւանքով Հայեցի դաստիարակութիւնը այսօր կը դառնապի Հրատապ ինդիր: Այդ նոր իրագրութիւններն են՝

- խառն ամուսնութիւններու յաճախակիութեան յաւելումը,

- գաղութներու տեղաշարժը. վաթսունական թուականներէն սկսեալ, Միջին-արեւելեան երկրներու քաղաքական անապահովութեան պատճառաւ հայութեան գաղթը այդ երկիրներէն,

- Հայաստանէն արտագաղթը՝ իննսունական թուականներէն սկսեալ,

- Հայաստանի անկախութիւնը, որուն իրողութիւնը կ'երաշխաւորէ Հայ ժողովուրդի պապական եւ Հայ անհատին մօտ կը յառաջացնէ հոգեբանական որոշ ապահովութեան զգացում, որով ան նուազ կը տագնապի Հայապահպանման խնդիրներով,

- համաշխարհայնացումը. հետզհետէ փոքրացող աշխարհի մէջ, աշխարհաքաղաքացիութեան զգայնութիւնը կը տանի սեփական արմատաներէն հեռացման:

Յիշեալ իրագրութիւններու գոյառումէն առաջ, Հայեցի դաստիարակութիւնը կը ջամբուէր մթնոլորտի ճամբով, ընտանեկան, ուսումնական եւ ակմբարային միջոցներով: Աշխարհը կ'ընթանար հանդարատ կը ուղիթով, եւ բոլոր նորութիւնները կու գային ամրապնդել կայացած արժէքները: Հայ ընտանիքի

Կայ էք կը հովանաւորէ Սարդար Կայութեան

ՕՍ-ի Սոնթրեալի

Սույն մասնաճիւղի վարչութիւնը
իր բոլոր անդամներուն անունով

կը շնորհաւորէ ձեր

Նոր Տարին եւ Սուրբ Ծնունդը:

Թող 2014-ը ձեզի համար ըլլայ՝
քարեքեր տարի մը:

մէջ ծնող երեխան կը դառնար առանց այլեւայլի հայ եւ քրիստոնեայ: Երեխային համար նշանակալի բոլոր արժէքները հայկական էին, իսկ զանոնք ներկայացնող հանրածանօթ դէմքերը ծնունդով հայ: Հետեւաբար, հայեցի դաստիարակութիւն ջամբելու խողովակը լոկ հայկական ուսումնական հաստատութիւնն էր: Այս մտածողութեան խօսուն օրինակն է Լեւոն Շանթէն հետեւեալ մէջբերումը, արտասանուած 28 Մայիս 1928-ին, Համագույշին հիմնադրութեան առթիւ արտասանած ճառէն:

«Օտար գաղութներու մէջ, շրջապատի այլասերող եւ ապագայնացնող հազար ու մէկ վասնգներու մէջ ինչպէ՞ս կրնայ սերունդը հայ ըլլալ եւ հոգիով հայ մնալ: Ո՞վ պէտք է կատարէ այս դերը...երկու միջոց կայ՝ դպրոց եւ գիրք, որոնք միայն կրնան փրկարար դեր կատարել, հայ մնալու պայքար մղել, հայ հոգիներու մէջ ազգային մակարդակը պատրաստել»:

Այսօր Սփիւռքի մէջ սակայն, կացութիւնը փոխուած է էապէս: Այսօր Սփիւռքի մէջ ծնած հայը՝ պատասի թէ չափահաս, կ'ապրի երեք ազգակներու լարած ընկերային մթնոլորտին մէջ.

ա. արագ փոփոխութեան ենթակայ պայմաններ

Մեր շուրջ աշխարհը կը թաւալի աւելի արագօրէն քան անցեալին, գլխաւորաբար արհեստագիտական (technological) զարգացումներուն պատճառաւ: Իւրաքանչիւր օրուան հետ եկող նորութիւնը կը գրաւէ մեր ուշագրութեան կերպոնը: Ամէն օր մէնք կը զգանք ճարտարարուեստի զարգացումներուն հետ քայլ պահելու պարտադրանքը, յաճախ մէկդի գնելով մեր մնայուն արժէքները եւ փոխարինելով զանոնք անցողիկ եւ ժամանակաւոր ձեւական արժէքներով: Իբր հետեւանք, մեր ապրած կեանքին, վարած աշխատանքին եւ մեր շուրջի ընկերային պայմաններուն մէջ, հայկականութիւնը կ'ենթարկուի երկրորդական մտահոգութիւն դառնալու՝ կամ առնուազն մեր ապրած կեանքին քովն ի վեր ընթանալու վտանգին: Պատկերաւոր բացատրութեամբ, իբր մարդկի մէնք կը քալենք պողոտայէն արագօրէն, մինչ մեր հայկականութիւնը կը քալէ նոյն պողոտայի մայթին վրայ, որոշակի դանդաղութեամբ:

բ. քարոզչութեան եւ հաղորդակցական միջոցներու տարածումը

Ամէն օր աւելի գորացող ազգեցիկ այս բնագաւառը ուժգնօրէն կը գործէ մեր երեւակայութեան վրայ: Մամուլով, հեռատեսիլով եւ համացանցով հրամցուած իւրաքանչիւր պատկեր մեզի կը ներկայացնէ այս կամ այն գաղափարը, կը համոզէ որ որդեգրենք նոր զարգացող արժէքային համակարգ մը: Մեր ապրած ընկերութեան մէջ, եթէ պիտի ապրինք իբրեւ մէնք մեզ իրագործող, իբրեւ մեր կարողականութիւնը ամբողջին գործադրող մարդկի, ապա ուրեմն բնականաբար պիտի զբաղինք այնախի հարցերով, որոնք մեզ կը տանին համարկումի ճամբէն, որ, սակայն միւս կողմէ, մեզմէ կը խլէ հայկական արժէքներու հետապնդման հետեւողական ճիգ պահանջող եւ անհրաժեշտ ժամանակը:

գ. ազգեցութեան գոտիներու բազմացումը

Ընկերաբանները կ'առաջադրեն, որ ընկերութեան հետ մարդ անհատի յարաբերութիւնը իր գործնական արտայայտութիւն կը գտնէ խմբաւորումներու ճամբով: Իւրաքանչիւր անհատ, իր կեանքի ընթացքին կը պատկանի զանագան խմբաւորումներու, յաճախ միաժամանակական պատկանի մասին խօսակցութեամբ, ազգային տօներու նշումով եւ աւանդութիւններու պահպանման ճամբար:

դպրոցական կեանք, ասպարէզ, բաժանորդագրութիւններ, միութենական կեանքի անդամակցութիւն, առժամեայ խմբաւորումներու մասնակցութիւն: Այս խմբաւորումները միշտ աղջոյութիւն ունեցած են եւ կարգաւորած մեր յարաբերութիւնները մէկզմէկու եւ հասարակութեան հետ: Եթէ հայ անհատի կեանքը կառավարող աղջեցութիւնները փոքրաթիւ ու ընտրովի էին անցեալին եւ անոր թոյլատութեամբ կը ներգործէին իր վրայ, այժմ մենք ակամայ կ'ապրինք բազմաթիւ աղդեցութիւններու միաժամանակ գործող պարտադրանքներուն տակ: Նորութիւնը այժմ այն է, որ այսօր անոնք կը ներկայանան համահաւասար կարեւորութեամբ եւ կը ջնջեն այն առանձնայատկութիւնները որ խարիսխը կը կազմեն մեր անհատականութեան: Հայ երիտասարդը իր աշխատավայրի մէջ ստեղծած կապերուն չորհիւ, օրինակ, մաս կը կազմէ, ենթադրենք, կոլֆ խաղացողներու խմբաւորման, որ նոյնքան կարեւորութեամբ կը ներկայանայ իրեն, ինչքան ըսենք, որեւէ ձեռնարկ կամ գործունէութիւնը որ պիտի շեշտառորդէ իր աշխատավականութիւնը: Հետեւաբար, այսպիսի առիթներու յաճախականութեան թափը հետպհետէ կը հեռացնէ երիտասարդը այն նախաձեռնութիւններէն որոնք պիտի ամրապնդէին հայեցի դաստիարակութիւնը իր մէջ:

Ահաւասիկ այսպիսի պայմաններու մէջ է, որ կը գտնենք հայեցի դաստիարակութիւնը ներկայիս: Մեր ապրած երկիրներուն մէջ, լիիրաւ քաղաքացիներ ըլլալու ճամբուն վրայ, երբեմն մէկդի կը դնենք հայեցի դաստիարակութեան խնդիրը: Ան մեզմէ կը պահանջէ յատուկ եւ դիտումնաւոր ճիգ՝ հայ երիտասարդին մօտ իր քաղաքական ինքնութեան գիտակցութիւնը ուժեղացնելու: Մեր գաղութներու միջավայրը կը պարտադրէ նաեւ որ հայեցի դաստիարակութիւնը գառնայ լիիրաւ մրցակից վերը նշած պայմաններուս դէմ: Միւս կողմէ, պէտք է անդրադառնանք, որ հարկ է չափաւոր ըլլալ հայեցի դաստիարակութեան մեր ընծայած ուշադրութեան եւ զայն մրցակից դարձնելու մեր ճիգին մէջ այլապէս, հայեցի դաստիարակութիւնը կը գաղրի գրաւէ եւ բնական ըլլալէ եւ կը դառնայ վանողական եւ բոնազբօսիկ: Զենք կրնար այլեւս անցեալին նման մեր զաւակներուն համոզել, թէ հայերէնը աշխարհի ամենէն հարուստ լեզուն է եւ ամենէն գեղեցիլը: Զենք կրնար հայկականութիւնը արժեւորել ուրիշները նսեմացնելով: Հայեցի դաստիարակութիւնը հայկականութեան յատուկ եւ գերակշիռ՝ սակայն ո՛չ գերազանց ըլլալու գիտակցութիւնն է:

Հայեցի դաստիարակութիւն ջամբելու միջոցները երկակի են. ան պիտի արուի առարկայական գիտելիքներու ճամբուն՝ հայկական վարժարաններու մէջ ուսման՝ բայց նաեւ արտադրոցական ձեռնարկներուն պիտի ամրապնդուին կեանքի նախաձեռնութիւններով: Առարկայական գիտելիքները պիտի ամրապնդուին ենթակայական միջոցներով, ընտանիքներէն ներս, անհատական հարցերէն անդին՝ հաւաքական կեանքի մասին խօսակցութեամբ, ազգային տօներու նշումով եւ աւանդութիւններու պահպանման ճամբար:

Ո՞վ պիտի զբաղի հայեցի դաստիարակութեամբ: Ծնողք, ուսուցիչ, կազմակերպութիւններու վարչչութիւններ, կառոյց-

ներու պաշտօնեաներ՝ հաւաքաբար: Անոնք ամէնքն ալ դեռակատարութիւն պէտք է ստանձնեն գաղութներու ապագա-
յին համար առաջնահերթ այս խիստ էական գործին մէջ:

Գործնական առաջարկներ

ա. Զարկ տալ հայախօսութեան, մանաւանդ ի տես
արեւմտահայերէնին սպառնացող կանխատեսելի վտանգնե-
րուն:

բ. Վերահսկել ուսումնական ծրագիրները. ուշադրու-
թեամբ հետեւիլ, որ հայերէնով ջամբուղ դասանիւթերէն
ծրագրային գեղչումներ չպատահին:

գ. Պատրաստել հայերէնի դասագրքեր եւ ներառել
անոնց մէջ արհեստագիտական նոր միջոցներ:

դ. Պատրաստել ատակ մարդուժ, քաջալերելով հայերէնի
ուսուցիչներու մասնագիտական ուսումը:

ե. Հաստատել կրթա-ուսումնասիրական կեդրոն:

զ. Յառաջացնել միջ-միութենական գործակցութիւն,
որուն նպատակն է հայկական վարժարաններու կողքին, լրա-

ցուցիչ դերակատարութիւն ունենալ հայեցի դաստիարակու-
թեան մէջ, գլխաւորաբար արտա-դպրոցական նախաձեռնու-
թիւններով:

է. Ստեղծել մանկապատանեկան գրականութեան հիմ-
նադրամ:

Անշուշտ, նշած հարցերս եւ առաջադրութիւններս չեն
սպառեր հայեցի դաստիարակութեան տաղնապին ծալքերն ու
հարցերը, այլեւ կը ծնին նոր հարցադրումներ եւ ինդիրներ:
Համազգային կրթական քաղաքականութեան, բայց յատկա-
պէս սփիւռքեան կրթական քաղաքականութեան մը բացա-
կայութեան ի տես, տեղական սահմաններով հայեցի դաստիա-
րակութեան զարկ տալու ուղղուած նախաձեռնութիւններ
կրնան առնուազն սկիզբը դնել նման քաղաքականութեան
մը գոյառումին, որ մեր օրերու հրամայականներէն մէկն է:

Վիգէն Թիֆէնքճեան

Միա լըր կը հովանառի Ա. և Ա. Ղանէ և Կարողի Կնքունեան

«Այն, ինչը ժառանգել ենք մեր պապերից, պարտաւոր ենք փոխանցել սերունդներին», «Կարին» պարի համոյթի հիմնադիր Գագիկ Կինոսեան

Մօտաւորապէս մէկ տարի առաջ, առաջին անգամ ըլլալով, ներկայ գտնուեցայ «Կարին» ազգագրական պարախումբի ելոյթին եւ անդրադարձայ, թէ ինչքան մեծ գեր կրնայ ունենալ առանձին անհատ մը՝ երիտասարդներուն ազգային ողի փոխանցելուն մէջ: Բնեմին վրայ ներկայացուած պարերուն զուգահեռ՝ կը պարէ նաեւ ելոյթին ներկայ գտնուող երիտասարդներուն 60 տոկոսը, ոյոյն ոգեւորութեամբ: Համերգէն ետք հնչեց պարերուն մեծ շունչ ու ոդի փոխանցող Գագիկ Կինոսեանի հոսքը, որ նոյնքան ոգեւորիչ էր եւ կը բացայատէր հայրենասէր մարդու մը դրական կերպարը:

Ո՞վ է Գագիկ Կինոսեանը:

Գագիկ Կինոսեանը մասնագիտութեամբ՝ կիբեռնետիկ (մեքենական ուղեղներու ուսումնասիրող - cybernetic) եւ արցախեան պատերազմին մասնակից: Ան նաեւ ազգային պարուեստի երախտաւոր գործիչ է, զբաղած է բանահաւաքչական գործունէութեամբ՝ մոռացութենէն փրկելով բազմաթիւ աւանդական պարեր: Հիմնադրած է «Կարին» աւանդական երգի-պարի խումբը: Ան կը շարունակէ զբաղի ազգագրական պարերու վերականգնման եւ տարածման գործով՝ հաւաքելով, մշակելով եւ բեմադրելով Մեծ Հայքի տարբեր գաւառներու պարերը: Այդ առումով ան ազգագրական պարերու մերօրեայ կոմիտասն է:

Գագիկ Գինոսեանի արմատները՝ Կարին քաղաքէն մի քանի քիլոմետր հիւսիս-արեւմուտքին գտնուող եղէկիս (թրքական արտասանութեամբ՝ հլիջան) փոքրիկ քաղաքէն են, ուր հաստառուած եղած է Գինոսենց տոհմը:

1829-ին. Աղքահանապղոյ պայմանագրով, ծանր ու ազմական եւ միջազգային կացութեան մէջ յայտնուած Ռուսա-արեւմուտքին գտնուող եղէկիս (թրքական արտասանութեամբ՝ հլիջան) փոքրիկ քաղաքէն են, ուր հաստառուած եղած է Գինոսենց տոհմը:

րուն օգնած հայերու անվտանգութիւնը ապահովելու պատրուակով՝ Ռուսաց կայսրութիւնը կը կազմակերպէ արեւմտահայերու վերաբնակեցում նոր գրաւուած Արեւելեան Հայաստան: Նախկին իլիջանցիները կը հաստառուին Ախալցիայի Ծուղրութ գիւղը: Այդ ճակատագիրը վիճակուած էր նաեւ Գինոսենց տոհմին:

1966-ին ծնած է Գագիկ Կինոսեանը եւ կրթութիւնը ստացած տեղւոյն թովհաննէս Թումաննեանի անուան հայկական միջնակարգ դպրոցին:

1990-ին բարձրագոյն կրթութիւնը աւարտած Գագիկ Կինոսեանը տեղափոխուած է Երեւան: Արցախեան պատերազմի օրերուն ան մեկնած է ուազմաճակատ: 1992-1994 մասնակցած է Արցախի ազատազրական պայքարին: Զինադադարէն ետք՝ 1994-1996 թուականներուն ծառայած է ՀՀ բանակին:

Արժանացած է տարբեր մետալներու, ինչպէս նաեւ 4 տարբեր միջազգային փառատօներու դափնեկիր է:

Գագիկ Կինոսեան պարի ասպարէզի մէջ յայտնուած է պատահականօրէն, երբ 1987-ին անդամակցած է Հայրիկ Մուրատեանի ստեղծած «Վան» ազգագրական խումբին: Այս մասին Գագիկ Կինոսեան կը պատմէ, «Պար եկել եմ շատ պատահական ու երջանիկ դիպուածով, սակայն պարել սիրել եմ միշտ: Պարել եմ թաքուն՝ ամաչկոտ լինելու պատճառով: Պարել եմ իմ բանակ գնալու խնճոյքի ժամանակ միայն, այն յոյսով, որ մինչեւ բանակից վերաբառնայի, բոլորը մոռացած կը լինէին, թէ ես ինչքան վատ էի պարում: Մի անգամ ընկերներից մէկը, որ սիրահարուել էր Հայրիկ Մուրատեանի խմբում պարող մի աղջկայ, ինձ համոզեց, որ գնանք պարի, քանի որ, երբ ինքը գնում է այդ աղջկան տուն ճանապարհելու, խմբի տղաները այնքան էլ լաւ չեն վերաբերում իրեն: Եւ այդպէս մենք միասին գնացինք «Վան» ազգագրական երգի պարի խումբը ընդունուելու: Ես լինելով 22 տարեկան, համոզուած էի, որ ինձ չեն ընդունի

խումբ, քանի որ սովորաբար 22 տարեկանում մարդիկ արդէն հեռանում են պարից, ոչ թէ ընդունուում: Ես այդ ժամանակ անգամ չէի լսել Հայրիկ Մուրատեանի անունը, ով պարզուեց 90 տարեկան հասակում կարողանում էր սիրել երեխաներին, սիրել իր կրած ազգային մշակոյթը, ինչպէս նաեւ շատ բարեհամբույր լինել ու բոլորին վերաբերուել հարազատի պէս, ու ոչ մէկի գէմ չփակել ճանապարհը գէպի մշակոյթ: Հայրիկ Մուրատեանը ինձ ասաց. «Բարձրացիր բեմ, բալիկս», ու ես միացայ խմբի փորձերին, շատ շուտով այդ տղան ու աղջկերը ամուսնացան ու դադարեցին պարախումբի փորձերին մասնակցել, իսկ ես մնացի ու մնացի պարի մէջ: Յետոյ «Ակունք» ազգագրական անսամպլում եմ պարել ու 2001 թուականից ստեղծել եմ երկու խմբեր՝ «Ծովակ» մանկապատանեկան խումբը եւ «Կարին» երգի պարի համոյթը: Այդ ժամանակ, անկեղծ ասած, շատ չէի հաւատում որ նոր սերունդը կը հետաքրքրուի ազգագրական պարերով:

«Ծովակ» խումբը ստեղծուեց Ծովակ Համբարձումեանի նախաձեռնութեամբ եւ Ա. Խասհակեանի անուան գրագրականի ղեկավարութեան աջակցութեամբ, իսկ Ծովակի մահից յետոյ խումբը կոչուեց իր անունով: Յետագյում միտք առաջացաւ ստեղծել «Կարին» խումբը, խմբի առաջին քայլը արուեցին իմ հաւաքած Կարնոյ պարերով, դրա համար խմբի անունը եղաւ «Կարին»: Հիմա, ի հարկէ, իմբի երգերի, պարերի աշխարհագրութիւնը չափազանց մեծացել է՝ համշէնահայերի պարը, Արաբկիրի, Արցախի ու Պարահայքի:

Հ- Կը պատմէ՞ ձեր պարի ուսուցման ծրագիրներուն մասին:

Պ- Պարի ուսուցման ծրագիրը արդէն 8 տարի է որ իրականացւում է: Սկզբում եռակողմ ծրագիր էր՝ Նարեկացի արուեստի կեղրոնի եւ «Մեր քաղաքը մեր տունն է» հիմնադրամի հետ: Տարիներ անց, երբ արդէն նարեկացի արուեստի կեղրոնի պահէ չէր բաւարար:

Կայս էք կը հովանաւորեն Ա. և Ա. Պետրոս և Ծովակ Գահիվճեան

TRUEFITT & HILL
EST. 1805 - ST. JAMES'S - LONDON

VISCONTI FIRENZE

THE WRITING RENAISSANCE

GEO. F. TRUMPER
Perfumer

LAMY

Design. Made in Germany.

VASCO

cigares

PORSCHE DESIGN

Alfred Dunhill

Tonino Lamborghini

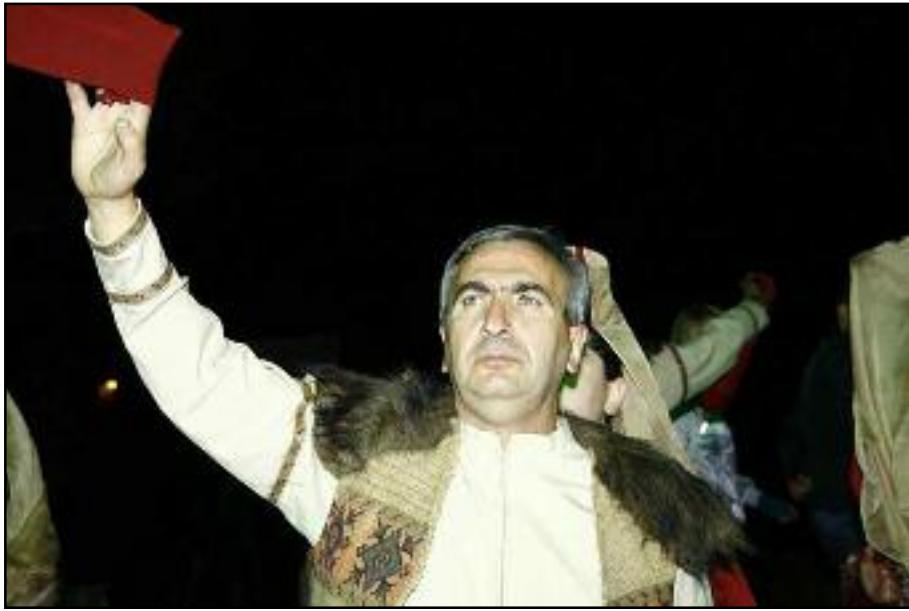

S.T. Dupont
PARIS

D A L V E Y

1327 Ste.Catherine Ouest (Coin Crescent), Montréal, Québec H3G 1P7
514.284.0475 - www.vascocigars.com

բարում, Գաֆէսջեան հիմնադրամի տարածը սկսանք օգտագործել: Արդէն 4-րդ տարին է, Մայիսէն՝ Սեպտեմբեր, ամէն ամսուայ վերջին Ուրբաթ օրերին, կազմակերպում ենք ազգային պարի ուսուցման ծրագրեր, որին մասնակցում են շատ երիտասարդներ: Շատերը չեն ուզում բեմ բարձրանալ, նրանք ուղղակի ներուժ են ստանում պարելիս: Երբեմն նրանց չի բաւականացնում ամիսը մէկ անգամ պարելը եւ նրանք գալիս են մեր խմբերում շաբաթը 2 անգամ պարելու: Մի նոր նախաձեռնութիւն է ծնուել այս սիրողական խմբերի կողմից, որը կոչւում է «պարենք հայերէն»:

Հ- Դուք պարուսուցման գուգահեն՝ երիտասարդներուն կը ծանօթացնէք նաև ազգային տարբեր հարցեր, անոնց փոխանցելով պատմական տեղեկութիւններ:

Պ- Ես մի բանաձեւ ունեմ, որ պէսզի կաթը սափորից յորդի, պէտք չի որ սափորի տակը ճաքի, պէտք է ուղղակի լիքը լինի յորդելու համար: Ամէն ամիս ներկայացնում եմ մի յորելեան, մի իրադարձութիւն, եւայլն....:

Վասահ եմ, որ պարը լաւագոյն միջոցներից մէկն է երեխայ դաստիրակելու համար եւ դա լոկ իմ համոզմունքը չի: Կոմիտասը լուրջ աշխատութիւն ունի «Պարն ու մանուկը», որտեղ ասւում է. «Ինչը որ հնարաւոր չէ տալ երեխային 5 դասի քարոզի միջոցով, հնարաւոր է՝ բնդամէնը մէկ պարի միջոցով, որովհետեւ գիտական գաղափարական ազդեցութիւնից բացի, պարը

նաեւ ենթագիտակցական ազդեցութիւն ունի: Պարը ոչ միայն միջոց է դաստիրակելու, այլեւ միջոց է ինքնաճանաչման, որովհետեւ այն հնարաւորութիւն է տալիս բացայատեկ քո հոգին, քո մարմինը: Պարի միջոցով երբեմն նաեւ բացայատեւում են նաեւ թերութիւնները, թէ ինչին պատրաստ չեն քո մարմինն ու քո հոգին: Յետոյ աշխատում ես վերացնել խնդիրները ու հասնում ներդաշնակութեան: Դէպի Աստուած տանող ճանապարհներից, աւելի բարդ է դէպի քեզ տանող ճանապարհը: Եթէ դէպի Աստուած տանող ճանապարհի վերջում ծնուում է հաւատացեալը, ապա դէպի քեզ տանող ճանապարհի բարեյաջող աւարտին՝ ծնւում է աստուածամարդը:

Ինքնաճանաչողութեան կատարեալ միջոցներից մէկը ազգային պարն է, որը հազարամեակներով մշակուել, յղկուել, ազգել է հայ մարդու կերտաման վրայ: Կարծում եմ պէտք է մէկընդմիշտ հրաժարուել այն կեղծ պարարուեստից, որը ստեղծուել է Խորհրդային միութեան պարտադրանքով: Դէպէ է վերադառնալ այն պարային նմուշներին, որոնք այսօր էլ ունեն իրենց կրողները, տատիկ-պապիկները, որոնք այսօր էլ պարում են: Դէպէ է գտնել այն ոգեշնչիչ ուժը, որ խանդավառում է նրանց, օրինակ ինչն է ոգեշնչում 84 տարեկան պապին, երբ «Շարանի» է պարում՝ Մարտունու շրջանի Զորագիւղ գիւղում, ու պարելուց կարծես վերածում է 60 տարեկանի:

Հ- Դուք յանակ պարի ու-

սուցման ծրագիրներ կ ՚իրականացնէք նաև ՀՀ բանակի մէջ, կը պատմէ՞ այդ մասին:

Պ- Մենք համերգներով եւ պարի ուսուցման ծրագրերով յաճախ ենք հանդէս գալիս գորամասերում: Իմ կարծիքով, այսօր օրհասական խնդիր է ուազմապարը զինուորներին ուսուցանելը, որովհետեւ դա դաստիրակութիւն է, դա մարզանք է, իսկ ազգային գաղափարների առումով այն լաւագոյն դաստիրակութեան միջոցն է: Յաւօք սրտի, այս հարցը օրակարգութիւն մնացել է, մի քանի անգամ գիմել ենք պաշտպանութեան նախարարութիւն, մերժում չենք ստացել, բայց եւ առաջնական գաղափարը գինուոր, աւելի ոգեղին մարդ, կամ՝ պարտադիր ծառայութեան մեկնած հայ գինուորին հոգեբանորէն կը վերածի կամաւորագրուած զինուորի: Եղել են դէպի եր, եր զօրամաս ենք գնացել, նոյնիսկ դեկավար կազմը մեզ խանդավառուած չի դիմաւորել, բայց մեծ մասամբ համերգների վերջում, մեզանից ներողութիւն են խնդրել եւ ասել են, որ իրենք չէին պատկերացնում, թէ պարը ինչքան դրական ազգեցութիւն կարող է թողնել զինուորների վրայ, որովհետեւ հայկական ուազմապարերը հզօր ուժ ունեն:

Հ- Ինչ կը մտածէք Հայատանի ազգային խնդիրներուն շուրջ խօսելը:

Պ- Բարդ է Հայաստանում ազգային խնդիրների շուրջ խօսելը, որովհետեւ Հայաստանը շատ փոքր է, բոլորը իրար ճանաչում են, եւ ինչ էլ խօսեն՝ ինչ- որ մէկը քեզանից վիրաւորում է, բայց կան բաներ, որոնք անձնական յարաբութիւններից աւելի բարձր չահ տեսնել, մենք շատ խոսուր ճանապարհներ ենք ունենալու: Իմ պատասխանները այս հարցերի շուրջ միշտ անկեղծ են ու սուր, ճիշդ այնպէս ինչպէս մտածում եմ:

Հայաստանում շատ են ազգային խնդիրները եւ այդ զուտ ազգի խնդիրը չէ, որովհետեւ 20 եւ աւելի տարեկներ, ազգը այլասերւում է որպէս ազգ եւ ազգի մէջ սպանւում է ազգը, կարեւոր չէ ինչպէս եւ ինչ պատճառներով: Մենք օր առաջ պէտք է սթափուենք եւ

Կայ էք կը հովանաւորեն Աստօն, Կարագ եւ Շեռն Շաղման

Ascenseur

Elevator

Services Inc.

PO BOX 30, ST LAURENT, QC. H4L 4V4

COURRIEL / EMAIL:

CUSTOMERSERVICE@ADAMSELEVATOR.CA

TEL : 514-745-4455 / FAX : 514-745-6613

MEMBRE DE CECA / MEMBER OF CECA

RBQ# 1812-6474-22

PEDRO OUGHOURLIAN

CARROSSERIE PRISME
Peinture & Débosselage
Garage Agréé

Expert en
Infiniti et Acura

INFINITI

ACURA

Raffi Koushian
Propriétaire

1430 rue Michelin Laval, Qc. H7L 5C2

Tél: 450 967-3948 • Fax : 450 967-1642

carrosserieprisme@bellnet.ca

բոլոր հարցերին նայենք ազգային տեսանկիւնից, անգամ մեր անկախութիւնը դիտենք միայն ու միայն ազգային աշտարակից: Անկախութիւնը կարող է անգամ շատ վտանգաւոր լինել ազգի համար, կան նման օրինակներ, երբ երկրները, ովքեր չունեին անկախութիւն, պահպանում էին իրենց ազգային նկարագիրը, եւ յանկարծ, անկախութիւն ձեռք բերելուց յետոյ, կորցնում են իրենց ազգային տեսակը: Այս առումով մենք կարծես թէ վտանգաւոր եզրին ենք, ազգային ինքնութիւնը կորցնելու եղրին, որը որ շատ վտանգաւոր եղք է:

Մենք մի կարեւոր բանաձեւ պիտի հասկանանք, այո, անկախութիւնը բացարձակ արժէք է, չեմ կարող չհամաձայնել այս գաղափարի հետ, այտք է ամէն ինչ անել, որպէսզի անկախութիւնը լինի մնայուն, բայց բացարձակ արժէք լինելով հանդերձ այն նպատակ չէ, նպատակը ազգն է, անկախութիւնը միջոց է ազգի բնականոն զարգացման եւ անվտանգ գոյատեւման համար: Եթէ մենք անկախութեան օրօք արձանագրում ենք ազգային անկում, դա վտանգաւոր անկախութիւն է, ես չեմ վախենում այդ բառերից, որովհետեւ մեզ սթափուել է պիտք: Եթէ մենք չհասկանանք, որ անկախութիւնը արուած է մեր ազգային ինքնազիտակցութիւնը վերագտնելու, ազգային արժեհամակարգը վերակերտելու համար, իրօք այն կարող է կործանարար լինել, որովհետեւ Խորհրդային Միութեան ժամանակ մենք աւելի կայացած էինք որպէս ազգ, քան այսօրուայ սերունդը: Մենք քաղաքացիական աշխոյժ սերունդ ունենք, որոնք պայքարում են ճանապարհածախսի թանկացման դէմ, «Մաշտոց»ի պուլակի կառուցապատման դէմ, բնապահպանական խնդիրների համար, բայց որեւէ լուրջ նախաձեռնութիւն, որը ազգային հիմնախնդիրներ է բարձրացնում, կարծես թէ չկայ:

Մենք լուրջ խնդիրներ ունենք. ազգի հւրաքանչիւր զաւակ պիտք է անցնի երեք կարեւոր ուղղութիւններով. նախ՝ ինքնաճանաչութեան, ազգային նկարագիրը ճանաչելով եւ ազգի պատմութիւնը ուսումնասիրելով, նա ինքնովք պիտի ճանաչի, որից պիտի բնի ինքինքը յարգելու գաղափարը, որից էլ պիտի բնի ինքնիշխան լինելու ազգային ձգտումը: Մենք չունենք ինքնիշխան լինելու գիրքորոշումը, մենք փոխզիջումային քաղաքականութիւն

ենք վարում, որովհետեւ նախ եւ առաջ մենք դեռ չենք դարձել «ինքնայարգ», քանի որ բաւարար չափով «ինքնաճանաչանչ» չենք: Այսօր երկրի քաղաքացի դաստիարակելու ի սպառ բացակայութիւն է տիրում, չկայ ինստիտուտը, թէ ինչպիսին պէտք է լինի ՀՀ քաղաքացին վաղը: Պետութիւնը պիտի լինի հաւաքող ուսպնեակի դերում եւ այդ ուսպնեակը արեւի ճառագայթները պէտք է ուղղի մի կիզակչտի: Նման առաքելութիւն պէտք է սպասուի մեր իշխանութիւններից, քանի որ իւրաքանչիւր ոլորտի ջանքը պէտք է նպատակառողուած լինի մէկ կէտի՝ քաղաքացի դաստիարակելուն: Մշակոյթը, կրթական համակարգը ինքնաճանապատակ չեն կարող լինել, ամէն ոլորտ պէտք է համակարգուած լինի, տնտեսութիւնը պիտի աջակցի մշակոյթի զարգացմանը, գլորոցը պիտի պատրաստի այն գինուորին, որը մատածելու է հայրենիքի պաշտպանութեան եւ ոչ թէ ընկերություն չեն ամասին: Այսինքն՝ այս ոլորտները պէտք է շաղկապուած լինեն եւ իրար աջակցելով կերտեն նոյն մարդուն: Նախ եւ առաջ պէտք է որոշուի, թէ ով է լինելու վաղուայ քաղաքացին, ինչպիսին է լինելու նա, որը ոչ միայն ազգային նկարագիրը պիտի չկորցնի, այլ պատրաստ լինի 22-րդ դարի համաշխարհային մարտահրաւէրներին: Սրանք լուրջ խնդիրներ են, որոնցով պէտք է գրաղուեն ինստիտուտներ, իսկ մենք վերացնում ենք ազգային ակադեմիան, զարգացնում ենք առեւտուրը, բայց ոչ տնտեսութիւնը, գիտութեան ասպարէզում զարգացնում ենք փոքրիկ գրսեւորումներ, բայց ոչ գիտութիւնը: Մենք պէտք է մարտավարական խնդիրներից անցնենք ուազմավարական խնդիրների, որ անձերը շատ քեր ունենան եւ սեփական շահերով ուղղորդուեն: Մենք այսօր պէտք է մտածենք 2050-ի քաղաքացու մասին, մենք այսօր մտածում ենք՝ ո՞նց անենք որ 3 քաղաքացի պակաս արտագաղթի, դա շատ կարեւոր խնդիր է, բայց ինչքան մենք չարունակենք մենակ մեր քթերի առաջ նայել, երկար ճանապարհ չենք կարող դալ:

Հ-Դիում նաեւ գիրքի հեղինակ էք, կը ներկայացնէ՞ք ինչի մասին է այդ գիրքը:

Պ-Գիրքը կոչւում է «Ողջոյն տղերք», արձակ բանաստեղծութիւններ են, կան նաեւ մի քանի հրապարակա-

խոսական յօդուածներ, որոնց մեծ մասը նուիրուած է Արցախեան պատերազմին, մեր ջոկատին, հրամանատարներին եւ Գարեգին Նժեհչին: Ներառուած են նաեւ գաղափարական որոշ յօդուածներ, նուիրուած պարագաներին, ազգագրութեանը, մի յօդուած էլ նուիրուած է իմ ծննդավայր՝ Ախալցխային, որը որպէս ազգային քաղաք հոգեվարքի մէջ է:

Հ- Դիում յանախ կ'այցելէք մարզեր՝ ազգային պարեր հաւաքագրելու համար, ի՞նչ յաջողութիւններու հասած էք այս իմաստով:

Պ- Մենք լինում ենք մարզերում, ինչպէս նաեւ սփիւռքեան համայնքներում: Հաւաքագրման աշխատանքների ընթացքում գրառել ենք մօտ 50-ից աւելի պարեր, որոնք նախ գիտական նիւթ են այդ պարերից մօտ 30-ը արդէն բեմ է բարձրացուել: Եթէ չհաւաքագրուէին, դրանցից առնուազն կէսը կորած կը լինէր: Վերջին պարը գրառել եմ Լիբանանում, Այնձարում, 81 տարեկան քահանայից վերցրել եմ դաշոյններով պարը: Այս տարի այդ պարը Սեպտեմբերի 21-ին բեմ է բարձրացել, կոչւում է «Զալմա գանգը». Էջմիածին խնամիների պար՝ «Շաւալի», ծիսական պար՝ «Խորժիլազիկ», Վանայ «Զինորս», համշնահայերից գրառուած «Թրթուռէկ», գրառուած պարեր կան Պարսկահայրից, Զաւախիքից փրկուել են պարեր: Աշխատանքը աւարտուած չի, նիւթեր գեռ կան: Հիմա մենք կարեւոր խնդիրը ունենք. Եթէ գումարներ գտնուէին, շատ կ'ուզէինք մեկնել Ամերիկա, որտեղ 3 լուրջ պարագէտներ կան, 70 եւ աւելի տարիքով: Նրանք տիրապետում են նիւթերի, որոնք վկայում են այն մասին, որ ցեղասպանութիւնից յետոյ ոչ միայն հայ մարդիկ փրկուեցին, այլեւ օտարութեան մէջ պահպանեցին իրենց մշակոյթը: Լոս Անձելոսում ապրող թոռն Պողիկեանը, նիւթերում ապրող Ռոպերթ Յարութիւնները եւ Պոպթընում ապրող ամուսիններ՝ Կարի եւ Սիւզըն Լինտ Սինանեանները ունեն բաւականաչափ գրառուած նիւթեր, որոնք օր առաջ պէտք է տեսագրել եւ իրենց իսկ հեղինակութեամբ գիրք հրատարակել: Այդ պարերը կարող են նաեւ հայ բեմի շքեղ մարդարիտներից լինել:

ՀԱՐՑԱՋՐՈՅՑ ՎԱՐԵՑ ՆԱՅԻՐԻ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ-ՏԱՂԵԱՆ

Այս էջը կը հովանաւորեն Միհայլ և Պաֆայլ Միրամեան

Ծուշիի «Արամ Մանուկեան» ճամբար

9 տարի առաջ, գանատահայ Յայդուկ եւ Այտա Շամլեանները Ծուշիի մէջ հիմք դրին «Արամ Մանուկեան» ճամբարին: Ամրան ընթացքին Ծուշիի եւ մերձակայ կարգ մը ըսակավայրերու հարիւրաւոր արցախցի երեխաններ կը հետեւին Շամլեաններու կազմակերպած դաստիարակչական ծրագիրներուն:

Այս տարի ճամբարը իր դրսները բացաւ Յուլիս 15-ին: 300 երեխաններ հետեւեցան ճամբարի ծրագիրներուն, որոնց հակեց 40 պատանիներէ բաղկացած օժանդակներու ջոկատը, բոլորը ճամբարի անցնող տարիններու «շրջանաւարտներ»: Ստորեւ կը ներկայացնեմ ճամբար-2013-ի առօրեայն լուսանկարներ:

«Արամ Մանուկեան» ճամբարի կայթէջն է՝
www.shoushisummercamp.org:

Լուսանկարներու հեղինակներն են Արեւիկ Դանիելեան, Վլատիմիր Գեորգեան եւ Արեգ Բալայեան, Երեքն ալ շուշեցի:

Այս էջը կը հովանասորեն Ա. և Ա. Կրտս Կարմի Գևորգի Հանուն

Ensemble

Hush Puppies®

Collection d'automne/hiver disponible au Hush Puppies Carrefour Laval et chez nos détaillants listés sur www.hushpuppies.ca

Inscrivez-vous sur notre site web pour être ajouté à notre pige mensuel pour
GAGNER UNE PAIRE DE CHAUSSURES!

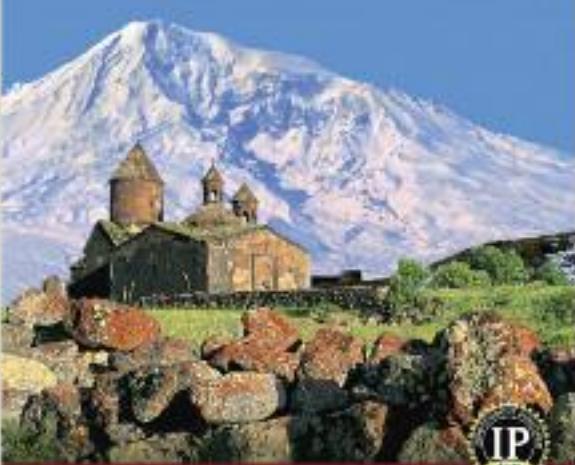
The Indispensable Guide
to Armenia and Karabakh

Armenia and Karabakh

THE STONE GARDEN TRAVEL GUIDE

Third Edition

by Matthew Karasian

Insider Tips | Detailed Maps | Nature and Conservation

Make Christmas an
ARMENIAN CHRISTMAS
with This Gift!

Beautifully Illustrated Guide to Armenia and Karabakh!

320 Pages | 150 Color Photographs | 30 Detailed Maps

Autographed Copies Available on Request!

Super Fast Priority Air Mail Shipping to Canada On All Orders

\$40 Post Paid / \$35 Each for Two or More to Same Address

Check or MO (US Funds) to Stone Garden Productions,
PO Box 7758, Northridge, Calif., 91327 USA

Credit Card Payment online at www.ArmeniaTravelGuide.com

Also Avail. from Armenian Community Centre Bookstore, Montreal / Toronto

NOR COIF

coiffure | esthétique "elle et lui" |
épilation laser

4550, rue Salaberry
Montréal, Québec
H4S 1H4
514.337.4724

VINNIE GAMBINI

FAUBOURG BOISBRIAND

**L'ENDROIT IDÉAL POUR VOS GROUPES
ET VOS OCCASIONS SPÉCIALES!**

Dîner, Souper et 5@7 au Bar
Le lieu privilégié des
gens d'affaires,
entre ami(e)s ou en famille.

Joignez-nous

vinnie gabinis boisbriand

Réservez dès maintenant
450.420.5000

3360 des Grandes Tourelles, Boisbriand, Qc J7H 0A2

«Ընդհատուած մանկութիւն»ը և «Թեւանիկ»ը՝ Արցախեան իրականութեան մասին պատմող Փիլմեր Հարցազրոյց ֆիլմի բեմադրիչ Զիւան Աւետիսեանի հետ

«Ընդհատուած մանկութիւն»ը շուրջ 45 վայրկեան տեսլուրեամբ ֆիլմ մըն է, որ նկարահանուած է իրական դէպէերու իման վրայ. ֆիլմին մէջ ներկայացուած են Մարտայի մէջ ազերիներու կողմէ կատարուած ջարդերը եւ փոքրիկ լենային կեանիի պատմութիւնը: Լենան փրկուելով ջարդերէն, գերի ինկած է բշնամին ձեռքը, ապա՝ 129 օր ազերի տարեց կնոց մը տան մէջ ապրելէ եսք, վերադառնած հայկական կողմին:

Ֆիլմը նկարահանուած է Կարինէ Խոտիկեանի բեմագրութեան իման վրայ, նկարիչը՝ Կոստանիին Պետրոսեանն է, բեմադրող՝ նկարահանողը՝ Նարեկ Մարտիրոսեանը, իսկ բեմադրիչը՝ Երկիր Մետահ հեռուստաընկերութեան գլխաւոր բեմադրիչ Զիւան Աւետիսեանն է: Այս առիրով «Հորիզոն»ը զրուցեց բեմադրիչին եստ:

Հ- Խնդրեմ, պատմեցէք «Ընդհատուած մանկութիւն» ֆիլմի մասին, ի՞նչ յաջողութիւններու հասած է: Նաեւ կը խնդրեմ անդրադառնամ «Թեւանիկ» ֆիլմին:

Պ- «Ընդհատուած մանկութիւն» ֆիլմը արդէն իսկ աւարտուել է եւ մի քանի երկրներում մասնակցել է փառատուների. օրինակ՝ Երեւանի մէջ կայացող ամէնամեայ «Ոսկէ Ծիրան» փառատոնին եւ արժանացել Հրանդ Մաթեւսոսեանի անուան յատուկ մրցանակին՝ լաւագոյն բեմագրութեան համար:

Ֆիլմը նաեւ ցուցադրուել է Գանատայում՝ Թորոնթոյի մէջ կայացած «Նուռ» փառատոնին: Այժմ, պատասխան ենք սպասում Լիթվիայից, Սլովաքիայից, Ս. Ֆրանսիսքոյից եւ միջազգային այլ փառատոներից:

Ֆիլմի գաղափարը ինձ փոխանցել է Արթուր Աղաբէկեանը: Մի օր նա եկաւ «Երկիր Մետահ»՝ իր հետ բերելով մի աղջկայ, ֆիլմի հերոսուհուն, եւ ասաց. «Ծանօթացի՛, յիշո՞ւմ ես որ քեզ տարիներ առաջ պատմել էի մի աղջկայ մասին, ով ապրել է թուրք կնոջ մօտ, յետոյ նրան փոխանակել են Հասորութիւնագմանը»: Ասացի. «Այո՛, յիշում եմ»: Ասեց. «Ծանօթացի՛, Լենան է»: Տուեց ինձ մի քանի լուսանկար, մէկ կամ երկու թերթ, որոնք տպուել էին այդ տարիներին եւ ասեց. «Մի քան մտածիր»: Ես էլ, ամիսներ անց, երբ մտքիս մէջ գաղափարներս հասունացան, առաջարկեցի գեղարուեստական ֆիլմ նկարահանել, նա էլ համաձայնուեց եւ մեծ սիրով ամբողջ նիւթական ծանրութիւնը վերցրեց ու անցանք գործի:

Ես կարողացայ «Ընդհատուած մանկութիւն»ը եւ «Թեւանիկ» ֆիլմի ծրագիրը տանել Գաննի միջազգային կինոշուկայ եւ փոքրեցի գտնել համարտադրողներ: «Թեւանիկ» գեղարուեստական ֆիլմը նոյնպէս Արցախեան պատերազմի մասին է: Ան հանդիսատեսին կը ներկայացուի յառաջիկայ տարի:

«Թեւանիկ»ի բեմագրութիւնը գրուել է 1996-1997 թուականներին, հեղինակը Առնոլտ Աղաբաբովն է: Նա ցանկացել է նկարահանել ֆիլմը, բայց մահացել է եւ չի հասցրել: Բեմագրութիւնը ինձ փոխանցեց իմ դասախոսը՝ Լեւոն Աթոյ-

եանը, որ բեմագրող-նկարահանողն է «Զինուորն ու փիղը», «Քառոս» եւ այլ ֆիլմերի: Ես «Թեւանիկ»ի բեմագրութիւնը շատ սիրեցի եւ Հայաստանի Ազգային կինոկեդրոնին առաջարկեցի նրա նկարահանումը վատահել ինձ ու նիւթական աջակցութիւն ցուցաբերել: Նրանք համաձայնուեցին: Բեմագրութիւնը գրուած էր կարճ տեևլութեամբ ֆիլմի համար, իսկ ես ցանկանում էի նկարահանել շատ աւելի երկար տեւողութեամբ ֆիլմ:

Թատերագիր Կարինէ Խոտիկեանի հետ միասին, բայց թեւանիկից, ֆիլմում աւելացրեցինք եւս 2 պատանիների՝ Աստղիկի ու Արամի պատմութիւնը: Արդիւնքում ստացուեց 25 վայրկեաննոց 3 ֆիլմ, 3 ճակատագիր, 3 պատանիների կեանքի պատմութիւն՝ մի վերնագիր տակ:

Ֆիլմը պատմում է 1991-ի Արցախեան ազատամարտի մասին: Դէպէերն ընթանում են նոյն գիւղում, նոյն ժամանակատակածում եւ ի հարկէ հերոսների պատմութիւնները շաղկապուած են միմեանց հետ եւ ունեն մէկ աւարտ:

«Թեւանիկ»ի հիմնական պատգամը այն է, որ պատերազմը վատ բան է ու չարիք մարդկութեան: Այն յատկապէս ծանր են տանում կանայք ու երեխաները, խոր յարգանք ունենալով այն մարդկանց հանդէպ, ովքեր խրամատում առաջին գծում են: Այնուամենայիւ կարծում եմ, որ կանանց ու երեխաների ապրումները ուղղակի անբացարելի են:

Ազգային կինոկեդրոնը ֆիլմին նիւթապէս օժանդակեց մասամբ, կար նիւթական բաց, որը պէտք էր լրացնել: Իմ աւագ ընկերը՝ Մասիս Պաղտասարեանը, միացաւ մեզ եւ նրա շնորհիւ կարողացանք հաւաքել «Թեւանիկ» ֆիլմի աջակիցները ու դոյացնել անհրաժեշտ գումարը:

Գաննում ես փորձեցի գտնել համարտագրողներ, որոնց հետ հիմա քննարկում ենք յետարտադրական գործընթացը. աշխատանքային քննարկման մէջ ենք իրաւունքների եւ այլ աշխատանքներ իրականացնելու համար. օրինակ՝ պատկերի եւ ձայնի վրայ աշխատանքը հնարաւոր է իրականացնել Լիթվիայում:

Հ- Վերադառնական պատմուած մանկութիւն» ֆիլմին ինչպիսի՞ դերասաններ մարմնաւրած են դերերը, ի՞նչ սկզբունքներով կ'ընտրեն զիրեանում:

Պ- Կերադառնական պատմուած մանկութիւն» ֆիլմին ինչպիսի՞ դերասաններ մարմնաւրած են, սակայն առաջնահերթութիւնը չենք տուել նրանց, ովքեր յայտնի են սերիալներում: Ինդիքը չենք ունեցել հաւաքել ճանաչուածներին, նրանց, ովքեր փողոցում քայլում ու ճանաչում են: Իմ համար իննդիքը հետեւեալն է. Ֆաթիմա Խալայի գերը կրեթա Մեծութեանին առաջարկելու ժամանակ, ես նրա ժամանական կեանքին 99 տոկոսով ծանօթ չեմ եղել, բայց իմ բոլոր զգայրաններով համոզուած եմ եղել, որ նա այդ գերը պիտի խաղայ: Բոլոր խաղացողներին նոյն սկզբունքով եմ ընտրում: Պատահել է, որ գերասանին ասեմ՝ գու չգիտես որ այս գերը քեզ համար է, գու յետոյ կը հասկանաս, որ այս գերը գու պէտք է խաղաս: Ընտրում եմ արհեստավարժ գերասանների՝

Մասնակիութեան պատմուած մանկութիւն» ֆիլմին կը համար կ'ընտրեն զիրեանում

գիտակցելով նրանց բնաւորութիւնը, կեանքի փորձը, նաեւ կուրօքէն զգում եմ, որ ինքն է, որ պէտք է մարմնաւորի այս կամ այն դերը:

Հ-Արդիօ՞՞ այդ զգացողութիւնը այն պատճառով է որ դուք պատերազմի մէջ եղած էք, եւ այդ կերպարները ձեր ենթագիտակցութեան մէջ կան:

Պ-Այո՛, այդ կերպարները կա՞ն: Մի բան ասեմ, Սոս ծանիբեկեանը խաղում է Աւոյի կերպարը, իսկ Աւոն իմ պապական գիւղի ջոկատի հրամանատարն էր, ես տեսնում եմ, որ իր շարժուձեւերի մէջ այս մարդը կայ: Ոեւէ կերպար որ տեսնում եմ սուտ չի, օգում չի, յօրինուած չի, ոչ չէ պատմութիւն է, այս ամէնը եղել է Ղարաբաղում, եղել է տարբեր ժամանակում եւ տարբեր մարդկանց հետ: Ես դրանք հաւաքում եւ բերում եմ պաստառին, մի կերպարի մարմնաւորածը կարող է իրականում Ղարաբաղեան պատերազմի ժամանակ կատարուած լինի հինգ տարբեր մարդկանց հետ:

Կան նաեւ դէպքեր, որոնք եղել են ինձ հետ. օրինակ, «Ընդհատուած մանկութեան» նկուղի մէջ պատահած դէպքը, ես նկարագրել եմ այնպէս՝ ինչպէս եղել է ինձ հետ, նստած հարեւաններով, երբ ես 9-ը տարեկան էի:

Հ-Կը խորիի՞՞ որ դուք ուրիշ թեմաներ նոյն- բան լաւ կրնաք իրականացնել:

Պ-Այո, եթէ թեման սիրեմ: Օրինակ, ես կեանքում չեմ պատկերացնի նկարահանել մաֆիայի մասին ֆիլմ, ես սիրում եմ նայել մաֆիայի մասին ֆիլմ, օրինակ «Կնքահայրը»: Կարող եմ ոռմանթիկ սիրոյ սիրուն պատմութիւն նկարել, թեման պէտք է հարազատ լինի, որ կարողանամ հասկանալ:

Կայ նաեւ մի շատ կարեւոր բան. բեմադրիչը ստեղծում է իր իրականութիւնը, այսինքն՝ ֆիլմը բեմադրիչի կողմից ստեղծուած իրականութիւն է, եւ կեանքում այսպէս է թէ ոչ,

կապ չունի, կարեւորը դա է, որ համոզի, եթէ սկսում ես հաւատալ այդ ամէն ինչին, քեզ տանում է, ուրեմն դա այդպէս է: Երբ հանդիսատեսը սկսում է այդ պատմութեամբ ապրել, յիշել, տանջուել, դա նշանակում է՝ ուրեմն ստացուել է: Ես ինքս չգիտեմ, արդեօք այդպիսին են եղել Լենայի եւ Ֆաթիմայի յարաբերութիւնները, Լենան ինձ յիշելով պատմել է, թէ քսան տարի առաջ ի՞նչ է կատարուել, ու ես փորձել եմ վերարտադրել դա գեղարուեսափ միջոցով, ես չգիտեմ ֆաթիման նման արտաքին ունեցե՞լ է, թէ չէ: Լենան ընդամէնը ասել է, որ ֆաթիման եղել է սեւազգեստ ծեր կին, իսկ իմ հերոսը այդքան ծեր չի, իմ հերոսուհին քայլում է տըմպ- տըմպ՝ տղամարդու պէս, հագնում է տղամարդու բաճկոն: Արդեօք իրական ֆաթիման դա հագե՞լ է, ես չգիտեմ, բայց ես գիտեմ, որ իմ հերոսուհին հագնելու է իր կորած տղայի բաճկոնը, որովհետեւ այդպիսի պատմութիւններ կան. ես գիտեմ կին, որ հագել է իր կորած տղայի, կամ իր մահացած ամուսնու բաճկոնը: Կարեւոր այն է, որ պատմես պարզ հասարակ մարդկային պատմութիւն:

Ամենակարեւորը մարդուն յուղելն է՝ մարդը կարիք ունի յուզուելու: Մարդ գնում է կինոթատրոնում տեսնելու իր չիրականացուած երազանքները, իր սէրը՝ տեսնելու այն ինչ որ ինքը չի արել: Հանդիսատեսը ֆիլմը նայելիս պէտք է ասի՝ այս պահին ես պէտք է այստեղ լինէի եւ այսինչ բանը անէի: Միշտ չի, որ հնարաւորութիւն է տրում մարդուն հերոսանալ՝ կամ պահն է բաց թողնում, կամ չգիտեմ: Կինոյում մարդուն հնարաւորութիւն է տրում նոյնանալ հերոսի հետ, ողջ դահլիճը կարող է մէկ մարդու հետ հերոսանալ:

Հ-Զեր ֆիլմը դիտելու ժամանակ, ի՞նչ զգացողութիւն կ'ունենաք:

Պ-Ամենադաժան բանը Ղայաստանի Հանրապետութիւնում ֆիլմ նկարահանելն է, որովհետեւ ՀՀ-ում բեմադրիչը

Միա լըր կը հովանաւորեմ Ղարանդ եւ Ղամլ Միմիթեան

Haddad's

Mid-East Bakeries Inc.

Since 1994

Artisanal baked goods and catering
in the traditional Lebanese style.

4610 Dufferin Street Unit 19B

Toronto Ontario M3H 5S4

416 661 8998 • www.haddadmebakeries.ca

At Haddad's we serve Artisanal
baked food and catering in
traditional Lebanese style as
we believe the Lebanese
cuisine is a cuisine of the sun
and a cuisine from the heart.

Its colours reflect the 1001
sunny Lebanese landscapes,
and its diversity evokes the
abundant Lebanese generosity
and hospitality. It is extremely
rich in flavours and colours.

*Ask us about
our catering
services!*

MANUFACTURERS AND IMPORTERS
FABRICANT ET IMPORTATEUR

HOVSEP YEMENIDJIAN

Image Fifth Avenue inc.

- Fine Jewellery
- Diamonds
- Emeralds
- Rubies
- Sapphires
- Bijoux Exclusifs
- Diamants
- Émeraudes
- Rubis
- Saphirs

1255, Pl. Philips Square, Suite 1005, Montreal, Qc H3B 3G1

(514) 875-6182

By Appointment
Sur rendez-vous

դատապարտուած է ամէն ինչ անելու: Ահաւոր բան է դա, այն աստիճանի, որ ասում են՝ թշնամուս չեմ ցանկանայ: Ուրիշ ասպարէզում գուցէ էլի դժուար է, բայց չեմ հաւատում, որ այսքան դժուար լինի, որովհետեւ դու գործ ունես ամէն տեսակի մարդու հետ՝ օրէնքի, ֆինանսների, իշխանութեան, դերասանի, եւայն:

Բացի այդ, մտածում ես՝ ֆիլմը աւարտեցիր, ո՞վ է նայելու: Պատկերացրու ՀՀ-ում քանի մարդ կարող է ֆիլմ նայի, թող լինի 100 000 մարդ, իսկ դու պիտք է այնպիսի ֆիլմ անես, որ 25 միլիոն մարդ նայի: Դու պիտք է բոլոր խնդիրները յաղթահարես եւ անես 25 միլիոն մարդ նայող ֆիլմ, որովհետեւ երբ դու գնում ես Գաննի շուկայ եւ նայում ես, որ քո ֆիլմը տեսել է ընդամէնը 10 հազար մարդ, իսկ քո կողքում քայլում է մէկը, որի ֆիլմը դիտել է 100 հազար մարդ, քո այնտեղ գնալը իմաստ չունի: Նշանակում է յաջորդ անգամ որ դու գնաս, պիտի տանես այնպիսի ֆիլմ, որ մարդ նայի ու ասի ես այս ֆիլմը ուզում եմ իմ երկրում ցուցադրել: Իսկ թէ ֆիլմը քո քարոզչութիւնն է անում, դա արդէն լուրջ խնդիր է:

Ամբողջ աշխարհը կինոյով ասում է, որ ես կա՛մ, իսկ մենք չենք կարող ասել մենք կանք, ո՞ւր ենք, ես միշտ այդ օրինակն եմ բերում, որ որսից եկած, սիրուն գլխարկով սկովտիացին ինչի՞ պիտի հայկական ֆիլմ նայի, ոգեւորուի ու ասի այս ինչ կարգին մարդիկ են հայերը, այս ինչ ֆիլմ են արել, այս ինչ պատմութիւն է, բայց մենք ցանկացած օր գնում նայում ենք սկովտիացուն եւ նրա պատմութիւնը, սա է մեր խնդիրը:

Չեմ կարծում, որ սա հեշտ ճանապարհ է, սա ինչ անութիւն է, ուղղակի խելայեղութիւն է՝ այս ինչ ես փորձում եմ անել: Խելայեղութիւն է՝ վերցնել Ղարաբաղի պատմութիւնը եւ ամենապարզ, մարդկային ամենադրական, ամենաբարի ձեռով, մարդկային ճակատագրերու միջոցով պատմել մեծ ողբերգութիւնը: Դա շատ կարեւոր է, ու պիտք է ստացուի, իսկ թէ իմ մօտ ինչքանով կը ստացուի, դա կ'ասի հանդիսատեսը:

Հ- Դուք, որ ծանօթ էք միջազգային շուկային եւ այնտեղ հենարարութիւն ունեցած տարբերակելու միլիոնների համար նախատեսած ֆիլմը՝ ֆիչ զանգուածի համար նախատեսածէն, ի՞նչ ունիք ըսելիք:

Պ- Լաւ նկարահանուած ֆիլմը պիտք է լինի տեխնիկապէս ամենախէլական վիճակում, որ Հայաստանում գրեթէ անհնար է: Օրինակ, մարդը պիտի չտանջուի ձայնի կամ պատկերի պատճառով: Երկրորդ՝ մեզ համար խնդիրը է, որ մենք շատ հայ ենք, դա նաեւ իմ ու իմ երեխաների խնդիրն է: Դէտք է կարողանանք մի քիչ այլ տեղից մօտենալ այս խնդիրն՝ պատմել ուրիշ պատմութիւն, ոնց որ վերցնեմ Ղարաբաղի պատմութիւնը եւ պատմեմ սկովտիացիների մասին ֆիլմ՝ առանց որեւէ զգացումի, շատ լաւ տեղեկաէ լինելով եւ սրտանց ու ներսից պատմելով: Զասենք, մի բոպէ հայ տղան չի կարող սենց բան անի, հա՛, բայց նա էլ մարդ է չէ՞՞, ու կառող է սխալուի, կարող է մի ազերի սիրուն կնոջ սիրահարուի:

Հ- Ըստ երեւոյթին ձեր մասնագիտութիւնը կը համարէք շատ դժուար, կը զղա՞՞ զայն ըտրելու

համար :

Պ- Ես շատ դժուար մասնագիտութիւն եմ ընտրել, բայց նաեւ ես երանութեան մէջ եմ, դրանից լաւ բան չկայ: Այո՛, շատ-շատ դժուար է, կարող ես խնդիրներ ունենալ ցանկացած մարդու հետ, նոյնիսկ քո ընտանիքի անդամների հետ, կարող ես օրերով տուն չերթալ, օրերով կարուած լինես տան հոգսերէն: Պարզապէս պիտք է լինես եսասէր, ամենավատ բանն եմ ասում, բայց էդպէս է: Դէտք է նաեւ լինես եսասէր, որ ամէն ներուժդ դնես ֆիլմին վրայ, որովհետեւ երբ հանդիսատեսը նստած նայում է քու ֆիլմը, նրան չի հետաքրքրում թէ բեմադրիչը ինչ վիճակում է եղել նկարահանման ժամանակ:

Հ- Իսկ կրնա՞մ այդպիսին ըլլալ:

Պ- Այո՛, բայց որոշ ժամանակով: Բեմադրիչը երկու մարդու միաձուլումն է, մէկը՝ գործնական, անձնասէր կամ տիքթաթորն է, որ ամէն ինչ իր կինոյի մէջ է գնում, միւսն է՝ երազող ոռմանթիկ արուեստագէտը: Իրականում շատ բարդ է, որովհետեւ երբ նկարահանման հրապարակից վերադառնում եմ, ու մտածում ինչով անցայ, անհաւանական եմ համարում մտնել, անցնել նոյն հունով:

Հաճոյքի պահը շատ քիչ է տեւում, այդ երանութեան ակնթարթը շատ կարճ է, բայց այնքան զօրեղ է լինում, որ կարողանում ես բոլոր դժուարութիւններով անցնել, որ հանես այդ երանութիւն պահին: Կարծեմ ոչ մի մասնագիտութիւն այդպէս չի, բեմադրիչը համար այդ մի կարճ ակնթարթը այդպիսին է, որ կարող է այնքան ուժ տալ մինչեւ յաջորդ ակնթարթը:

Հ- «Ընդհատուած մանկութիւն»ը ցուցադրուեցաւ երեւանի մէջ, ի՞նչ էին արձագանգերը:

Պ- Հայաստանում ֆիլմ ցուցադրելու համար մեծ գովազդ է պիտք, որ կարողանաս ֆիլմդ պահես: Աստուծոյ զօրութիւնը միշտ իմ հետ է եղել, եթէ չլինէր՝ չէի կարողանայ այս բոլորը անել: Իսկ թէ ինչպէս էր ֆիլմը, դա պիտք է ասի հանդիսատեսը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ
ՆԱՅԻՐԻ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ-ՏԱՂԵԱՆ

Այս էջը կը հովանաւորեն ԱՌ և ԱՌ Նայելի հայկուի Պէտքանամեան

GAREN Kassabian

Barrister and Solicitor

TEL (416) 443-9494
fax (416) 443-0575 • email: garen@bellnet.ca

Փաստաբան Կարեն Գասապեան կը տեղեկացնէ
իր յարգոյ յաճախորդներուն որ իր գրասենեակը
փոխադրուած է հետեւեալ հասցեին՝

DON MILLS PLAZA 8 SAMPSON MEWS, SUITE 203 TORONTO, ONTARIO M3C 0H5

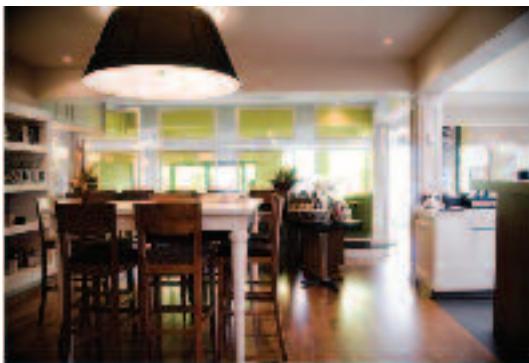
JACQUES VARBEDIAN
Professional Photo & Video

Tel: 416-722-9225

TOI MOI & CAFÉ®

Trois succursales pour mieux vous servir!

TM&C Laurier
244, Laurier Ouest
Montréal (Québec)
H2T 2N8

514-279-9599

TM&C Notre-Dame
2695, Notre-Dame Ouest
Montréal (Québec)
H3J 1N9

514-788-9599

TM&C Rosemère
220, boul. Labelle
Rosemère (Québec)
J7A 2H4

450-433-9599

*Si vous adorez
le café*
www.toimoicafe.com

RBC Dominion Securities Inc.

THERE'S WEALTH IN AN APPROACH
WHERE INTEGRITY, TRUST AND
CLIENT FOCUS ARE PRIORITIES

Integrity, trust, client focus, commitment to your success – these guiding principles are the blueprint for the way we do business. We are committed to offering superior value and service to our clients, who are business owners, senior executives, professionals, retirees, non-profit organizations and charitable foundations. Our mission is to help our clients be and feel financially secure, with our primary objective of creating long-term value by building and protecting their financial assets.

PAUL B. NAHABEDIAN

Vice President & Portfolio Manager
514-878-5111 | paul.nahabedian@rbc.com
www.paulnahabedian.com

RBC Wealth Management
Dominion Securities

There's Wealth in Our Approach.™

RBC Dominion Securities Inc. and Royal Bank of Canada are separate corporate entities which are affiliated. *Member Canadian Investor Protection Fund. RBC Dominion Securities Inc. is a member company of RBC Wealth Management, a business segment of Royal Bank of Canada. © Registered trademarks of Royal Bank of Canada. Used under license. © RBC Dominion Securities Inc., 2013. All rights reserved.

Գիտական աշխարհը յեղաշրջած «հայորդին»

Հոկտեմբեր 5, 2013-ին, լրացաւ ամերիկացի մեծ գիւտարար, ձեռնարկատէր, Apple ընկերութեան հիմնադիր Steve Jobs-ի մահուան առաջին տարելիցը: Հայ ժողովուրդին համար ան ոչ միայն թուային յեղափոխութեան հայրն էր, այլ նաև հայորդի որդին: Սակայն, դժբախտաբար, Jobs-ի խորթ մօր Քլարա Յակոբեանի մասին շատ քիչ բան գիտենք: Նոյնիսկ վերջերս ԱՄՆ-ի մէջ լոյս տեսած Walter Isaacson-ի կենսագրական գիրքը, որուն հիմք կը հանդիսանան Jobs-ի եւ անոր ազգականներուն, ընկերներուն ու գործընկերներուն հետ զրոյցները, ցաւօք, թոյլ չեն տար յստակ պատկերացում մը կազմել հանճարը դաստիարակած կոնց մասին:

Յատակ է սակայն, որ Քլարայի հայրը՝Լուիս Յակոբեանը, ծնած է Մալաթիա, 1894 թուականին, իսկ մայրը՝Վիքթորիա Արթինեանը, ծնունդով հզմիրէն է: Անոնց ընտանիքները 1915 թուականին փախած են Թուրքիային եւ տեղափոխուելով Ամերիկա՝ հաստատուած են նիու ձըրզի: Նիու ձըրզի մէջ է որ անոնք կը ծանօթանան ու կ'ամուսնանան: 1924 թուականին կը ծնի անոնց դուստրը՝ Քլարան: Քլարան շատ փոքր էր, երբ Յակոբեանները կը տեղափոխուին Սան Ֆրանսիսօ: Ընտանիքը հայախօս էր: Քլարան կը տիրապերէր մայրենի լեզուին եւ կը յաճախէր տեղւոյն Հայաստանեաց Առաքելական եկեղեցին: Ընտանիքին նիւթական համեստ հնարաւորութիւններուն պատճառով Քլարան համալսարանական ուսում չստանար եւ հաշուապահական դասընթացներու հետեւելէ ետք Կ'աշխատի տեղական փոքրիկ ընկերութեան մը մէջ՝ որպէս գանձապահ: 1945-ին, Լուիսն ու Վիքթորիան հիսամթափութիւն կ'ապրին երբ կ'իմանան որ Քլարան կապի մէջ է նաւային մէքենագործի մը հետ: Խնդիրը այն չէր, որ երիտասարդը բաւականաչափ ուսում չունէր, այլ այն՝ որ ան հայ չէր: Քլարան այս տղուն հետ ծանօթութիւն տասը օր ետք ծնողներուն կը փոխանցէ իր նշանախօսութեան մասին: Ընտրեալը երկրորդ համաշխարհային պատերազմին ետք իր պաշտօնէն հեռացած նաւաստի Paul Jobs-ն էր: Յակոբեանները ուղղակիօրէն կը ցնցուին, երբ տարիներ ետք կ'իմանան, որ Paul-ը Քլարայի հետ ամուսնացած է ոչ թէ սէրէն դրուած, այլ իր ընկերներուն հետ կնքած գրաւին պատճառով: Ան 50 տոլարով գրաւի եկած է, որ իրեն համար հարսնցու կը գտնէ պատերազմէն վերադարձին՝ երկու շարթուան ընթացքին: Իրեն ծանօթ բոլոր աղջիկներէն Քլարան ամենամատչելին էր: Գեղեցկադէմ նաւաստիին հետ ծանօթութիւնը կ'օգնէ Քլարային, որպէսզի մոռնայ առաջին ամուսնոյն մահը, որ գոհուած էր ուազմածակատի վրայ: Paul-ը Քլարային հնարաւորութիւն կու տայ կեանքը գերոյէն սկսելու:

Նաւային մէքենագործին եւ հաշուապահուէիին ընտանիքը երջանիկ էր: Միակ բանը, որուն պակասը իսկապէս կը զգային, երեխաներն էին: 1955 թուականին, իրենց ամուսնութեան 10-րդ տարեկարձին, ամուսինները կ'որոշեն երեխայ մը որդեգրել: Անոնք կը դիմէն ծանօթ բժիշկի մը: Մարտ ամսուան սկիզբը բժիշկը կը հետաձայնէ Jobs-երուն եւ կը փոխանցէ իրենց թէ լաւ լուր ունի: Բժիշկը կը յայտնէ թէ կիրթ եւ բարեկեցիկ ծնողներ որոշած են իրենց նորածին որդւոյն դաստիարակութիւնը յանձնել գրագէտ, բարեպաշտ եւ

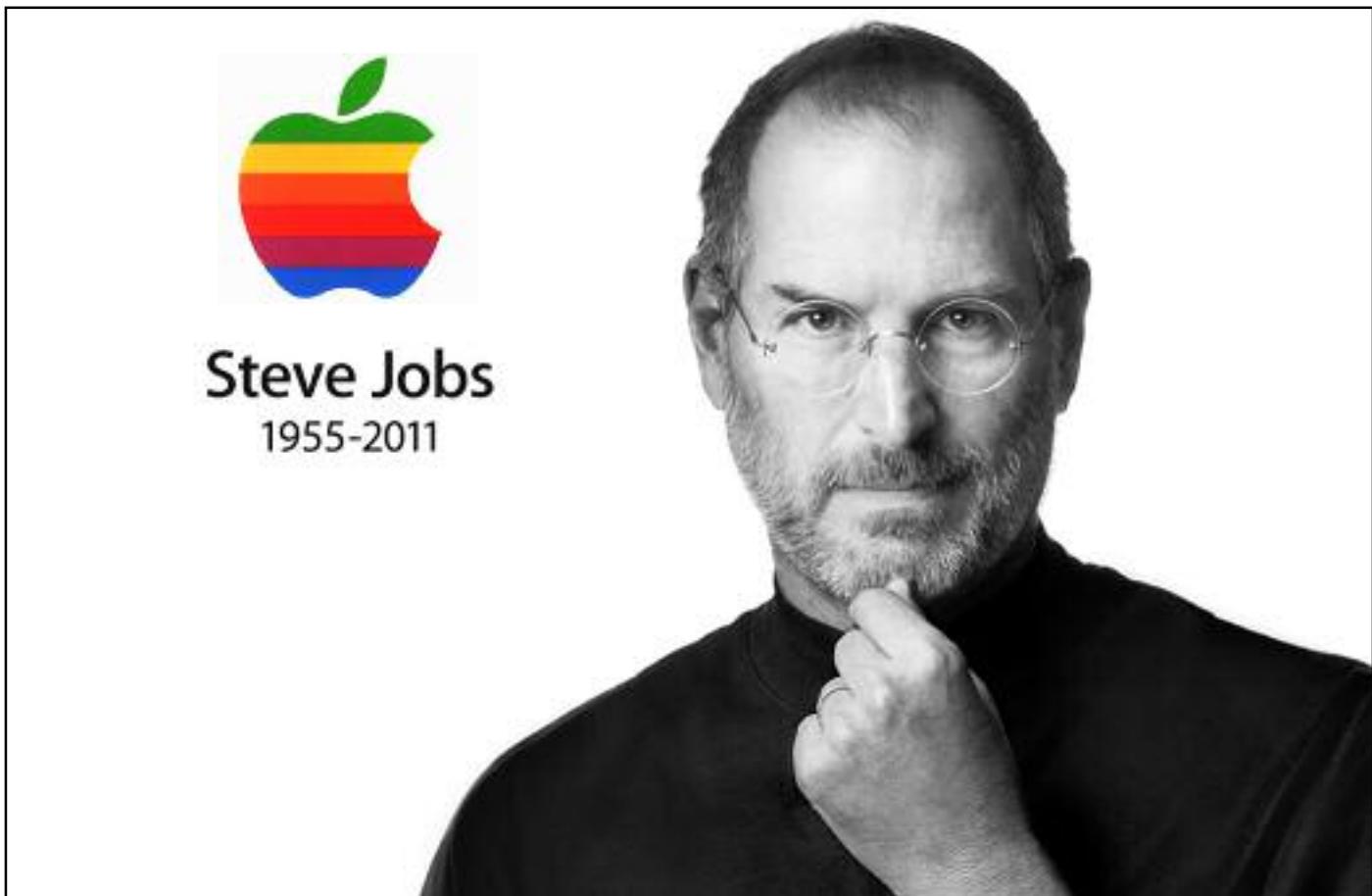
առողջ ամերիկացի ընտանիքի մը: Jobs-երը անմիջապէս կը համարկին երեխային եւ կը ստորագրեն որդեգրման համար անհրաժեշտ փաստաթուղթերը:

Տղուն կենսաբանական ծնողները՝ սուրբիացի միլիոնաէր Abdulfattah Jandalı-ին եւ գերմանուհի Joanne Carole Schieble-ն էին: Joanne-ին հայրը դէմ էր աղջկան ամուսնութեան եւ սպառնացած էր զինք զրկել ժառանգութենէն, եթէ ան իր հօր կամքին հակառակի եւ ամուսնանայ արար թեկնածուին հետ: Սակայն 23-ամեայ գերմանուհին համար շատ ուշ էր: Ծնողներէն թաքցնելով յղութիւնը Յօանն-ը 1955 թուականի Մարտին կը մեկնի Սան Ֆրանսիսօ: Անոր խնամակալութիւնը կը ստանձնէ բժիշկ մը, որ նաև փորձ ունէր երեխաներու որդեգրման հարցերը կարգաւորելու մէջ: Յօանն-ը բժիշկին մէկ պայման կը դնէ. իր երեխան պէտք է ապրէր բարձրագոյն կրթութիւն ունեցող ծնողներու ընտանիկան յարկին տակ: Բժիշկը, որ իր միջնորդութեան համար մեծ գումար մը գանձած էր, երեխային մօրմէն պահած էր այն փաստը, որ Քլարային ամուսինը նոյնիսկ միջնակարգ դպրոց չէ աւարտած: Իրողութիւն մը՝ որ յետագային կը բացայայտուի: Յօանն-ը համոզել գիւրիին չէր, բայց այնուամենայնիւ Քլարան եւ Paul-ը գրաւոր կերպով կ'երաշխաւորեն, որ պատրաստ են իրենց որդւոյն կրթութեան համար նիւթական ապահովել: Jobs-երը իրենց խօսքին տէրը կ'ըլլան: Տղան, որուն ծնողները Սթիվ կ'անուանեն, շրջապատուած էր սիրով եւ գուրգուրանքով: Չնայած իրենց համեստ հնարաւորութիւններուն՝ ընտանիքը կրցաւ ապահովել բոլոր միջոցները, որոնք սատար կը հանդիսանային, որպէսզի իրենց աղան փայլուն կրթութիւն ատանայ եւ կեանքի յաջող ասպարէզ ընտրէ:

Steve Jobs-ը քսան տարեկան էր, երբ առաջին անգամ կը հանդիպի իր կենսաբանական ծնողներուն: Անոնք մինչ այդ ամուսնացած էին, սակայն բնաւ չէին հետաքրքրուած իրենց աղուն ճակատագրով: Միայն Jobs-ի մահէն ետք է, որ անոնք բազմաթիւ հարցազրոյցներ տուին անոր մասին: Քլարան եւ Paul-ը այդ ժամանակ արգէն իսկ ողջ չէին: Քլարա Յակոբեանը մահացած էր 1986 թուականին՝ երբ 62 տարեկան էր: Մօր մահը երեսնամեայ Սթիվին վրայ ծանր ազդեցութիւն ձգած էր: Դժբախտաբար, Քլարան երբեք չիմանար որ հանճար մը գաստիարակած է: Paul-ը կը մահանայ եօթը տարի ետք՝ 1993 թուականին: Ծնողներուն լուսանկարները Steve Jobs-ը ոչ մէկուն ցոյց չէր տալ: Ճիշդ այդ պատճառով լրատուամիջոցներէն ոչ մէկը յաջողեցաւ գտնել լուսանկար մը, ուր ան կը ներկայանայ իր հայ մօր հետ:

Steve Jobs-ը մանուկ հասակէն գիտէր, որ ինքը որդեգրուած զաւակ է: «Ծնողներս ոչ մէկ բան կը թաքցնէին ինձմէ: Ես գիտէի, որ իմ իսկական ծնողները ինձմէ հրաժարած էին, սակայն ես զիս երբեք լքուած չեմ զգացած: Միշտ հաւատացած եմ, որ իւրայատուկ եմ: Այս հաւատքը մէջս ամրապնդած են նաեւ ծնողներս»,՝ հաստատած է ան իր կենսագրին հետ ունեցած հարցազրոյցի ընթացքին: Jobs-ին նուիրուած իր գիրքին մէջ, Walter Isaacson-ը կը գրէ. «Սթիվը երբեք չէր հանդուրժեր երբ Քլարան եւ Paul-ը իր խորթ ծնողները կը համարէին կամ նման ակնարկ մը կ'ընէին իրեն: «Անոնք հարիւր տոկոսով իմ իսկական ծնողներս են», կ'ըսէր

Կայսէր կը հովանաւորեն Ա. և Ա. Պաֆֆի եւ Անդր Պիմինչեան

ան: Իսկ կենսաբանական ծնողներուն մասին ան յաճախ շատ կտրուկ կերպով կ'արտայայտուէր. «Ինձի համար այդ մարդիկը ընդամէնը սերմնաբջիջի նուիրատուներ են: Ես ոչ ոք կ'ուզեմ վիրաւորել, ես ընդամէնը փաստ մըն է, որ կ'արձանագրեմ: Սերմնաբջիջի տոնըրներ, եւ ոչ աւելին...»»:

Արդեօք Քլարան յաջողա՞ծ էր իր որդիին հայկական աւանդոյթներ փոխանցել: Steve Jobs-ը մեծացած էր ամբողջովին ուրիշ միջավայրի մէջ եւ հայախօսներու հետ գրեթէ շփում չունէր, մկրտուած էր Աւետարանական եկեղեցւոյ մէջ: Այնուամենայնիւ, տեղեկութիւններ կան, որ Jobs-ը կը հասկնար հայերէն, գիտէր հայոց պատութիւնը եւ իրեն ինչ-որ չափով հայ կը համարէր: Թուրքիա կատարած իր այցելութեան ընթացքին պատահած հետեւեալ դէպքը կը վկայէ այդ մասին:

Զբոսավար Ասիլ Թուննէրը, որ կ'ընկերակցէր Jobs-ին Սթամպուլ իր այցելութեան ընթացքին, յետագային իր հարցազրոյցներէն մէկուն ընթացքին յայտարարած էր, որ «Jobs-ը թուրքերու թշնամին է»: Ան պատմած է, թէ ինչպէս երբ Սթիվը մօտեցած է Սուլը Սոփիա տաճարին, չէ կրցած զսպել զայրոյթը՝ տաճարին մինարէթներուն պատճառով: «Ես պատմեցի Այս Սոփիայի պատմութիւնը եւ յիշատակեցի, որ կոստանդնուպոլսոյ գրաւումէն ետք՝ Օսմանեան սուլթանը եկեղեցին վերածած է մզկիթի:

Իմ կատարած հաստատումէս ետք, ան սկսաւ ետեւ-

ետեւի հարցումներ հարցնել ինձի թուրքիոյ մէջ ապլող քրիստոնեաներուն մասին»: «Իսկ դուք ինպէ՞ս վարուեցաք այն քրիստոնեաներուն հետ, որոնց եկեղեցիները թալանեցիք: Ազնիւ գտնուեցէք եւ պատմեցէք մեզի Հայոց Յեղասպանութեան մասին: Դուք ոչնչացուցիք մէկուկէս միլիոն հայեր: Բացատրեցէք՝ ինչպէ՞ս նման երեւոյթ կրնար տեղի ունենալ», - ըսած է Jobs-ը ապշահար զբոսավարի դէմքին:

Ուշագրաւ է, որ Jobs-ի շուրջ շատ քիչ թիւով հայեր եղած են: Apple Mac OS X համակարգի մշակումը ան յանձնարարած էր Աւետիս թեւանեանին, որ յետագային նշանակուեցաւ Apple ընկերութեան փոխ նախագահը եւ ծրագրային ապահովման գծով՝ ծրագրային թեքնիք հարցերու տնօրէնը: Steve-ը նաեւ համագործակցած է համակարգչային խաղերու յայտնի ստեղծող Ալեքս Սելորեանի հետ: Ի տարբերութիւն իր գործարար-գործընկեր Steve Wozniak-ի, Steve Jobs-ը ոչ մէկ անդամ Հայաստան այցելած է: Սակայն հայուհին կողմէ դաստիարակուած հանճարեղ գիտնական-նորարարը դարձաւ ոչ միայն թուային յեղափոխութեան խորհրդանիշը, այլեւ օրինակ, որուն չնորհիւ կարելի է խօսիլ այն անսահման ջերմութեան ու հոգատարութեան մասին, որ զինք կը շրջապատէր հայաշունչ ընտանիքի երդիքին տակ:

Կյա էք կը հովանաւորին Ա. և Ա. Կարսիս և Անսահման Գարրիշնան

Amri

Récipiendaire de « Prix du meilleur commerce ».
Le choix des consommateurs

Gagnant du premier prix : « Quest for the best »
pour « Top of Shish Taouk »
« The Gazette »

381-0037
9490 boul. L'Acadie

738-3819
Centre Rockland

Murat Armutlu, CPA, C.A.

Vahagn Kapriyel Arapyan, CPA, CGA

*"it's not what you earn,
it's what you keep that counts."*

- Financial Statement
- Management Consulting
- Government Subsidies
- Financial & Tax Consulting
- Bank Financing

Armutlu & Arapyan Inc.

6611 Boul. Thimens, St. Laurent, QC, H4S 1W2

Tel: 514.855.0012 Fax: 514.855.0004

murat@armutlu.ca vka@arapyan.com

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՖՈՒԹՌՈԼԻ ՀԱՅ ԱՍՏՂԸ

Հենրիի Մխիթարեանին իրաւամբ կարելի է անուանել «Հայկական ֆութպոլի հպարտութիւն»ը: Ան ընկերային կայքերուն եւ տեղական ու միջազգային մարզական նորութիւններուն մէջ ամենէն շատ ուշադրութիւն գրաւող եւ քննարկուող անձերէն մէկն է: Այդ իսկ պատճառով, անոր աղմկայարոյց փոխանցումը շաբաթներ շարունակ ֆութպոլասէրներուն ուշադրութիւնը գրաւեց: 24 տարեկան մարզիկին ունեցած փայլուն ասպարէզը եւ ապագայի մեծ հեռանկարները վստահութիւն կը ներշնչեն, որ անոր անունը տակաւին շատ երկար պիտի շարունակուի հնչել եւրոպական ամենահեղինակաւոր ֆութպոլային ակումբներուն մէջ եւ արձագանգել բազմահազար երկրպագուներու հիացական բացագանչութիւններուն մէջ:

Հենրիի հօր՝ 1980-ականներու ֆութպոլային աստղ, վաղամեռիկ եւ տաղանդաւոր ֆութպոլիստ Համլետ Մխիթարեանի ընտանիքի անդամներուն ամբողջ կեանքը նուիրուած է ֆութպոլին. անոր այրին՝ Մարինան, կ'աշխատի Հայաստանի ֆութպոլի ֆետերասիոնին մէջ, իսկ գուստը՝ Մոնիքան, եւրոպական ֆութպոլի ֆետերասիոնի (UEFA) նախագահ Միշէլ Փլաթինիի օգնականն է:

Հենրիի Մխիթարեանը իր ֆութպոլային ասպարէզը սկսած է Հայաստանի «Փիւնիկ» ակումբին մէջ, այնուհետեւ վերապատրաստման մարզումներու հետեւած է Պրագիլիոյ «San Paolo» ֆութպոլային ակումբին մէջ: 2009-2010 թուականներուն մաս կազմած է Ուբրանիոյ Metalurh Donetsk-ի, իսկ 2010-2013-ին՝ Shakhtar Donetsk-ի ֆութպոլային ակումբներուն: Այժմ ան Գերմանիոյ Borussia Dortmund-ի եւ Հայաստանի ազգային հաւաքականի կիսապաշտպանն է:

2009, 2011 եւ 2012 թուականներուն, Մխիթարեանը Հայաստանի մէջ կը տիրանայ «Տարուայ լաւագոյն ֆութ-

պոլիստ», 2012-ին՝ ԱՊՀ եւ Պալմեան երկիրներու լաւագոյն ֆութպոլիստ, 2013-ին՝ Ուգրախնայի Premier League-ի լաւագոյն ուժարկու մրցանակներուն:

Մխիթարեանը կը տիրապետէ 5 լեզուներու՝ հայերէն, ռուսերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն եւ փորթուկալերէն: Ընթերցանութիւնը անոր ամենասիրելի ժամանցն է:

24-ամեայ ֆութպոլիստը նաև բարեգործական աշխատանքներ կ'իրականացնէ. ան պարբերաբար կ'այցելէ Լեռնային Ղարաբաղ եւ իր անձնական միջոցներով օգնութիւն կը յատկացնէ Արցախեան ազատամարտի հերոսներու ընտանիքներուն:

Հայաստանի հաւաքականի իր գործընկերներուն մասին խօսելով, Մխիթարեանը կ'արտայայտուի մեծ ջերմութեամբ. «Մեր հաւաքականի անդամներուն միջեւ կը տիրէ հիանալի յարաբերութիւններ՝ անկեղծ ու բարեկամական» :

Երիտասարդ ֆութպոլիստի սիրաը առայժմ ազատ է, սակայն ան համոզուած է, որ իր ապագայ կինը ազգութեամբ հայ պիտի ըլլայ:

Անգլիական Liverpool ակումբն ու Shakhtar Donetsk-ը երկարատեւ բանակցութիւններ վարեցին Մխիթարեանի փոխանցման շուրջ: Հայ ֆութպոլիստի ծառայութիւններով հետաքրքրուած էին նաև «Մանչեսթր Սիթին», «Զելսին», «Եուվենթուսը», «Ալեստիկոն», «Զենիթ»ը եւ «Անմի»ն:

Յուլիսի 8-ին Մխիթարեանը 4-ամեայ պայմանագիր կնքեց Գերմանիայի փոխ ախոյեան՝ Borussia Dortmund-ի ակումբի հետ: Փոխանցման արժէքին համար վճարուեցաւ 27,5 միլիոն եռլրօ:

Մխիթարեան կ'ըսէ. «Հայրս կ'երագէր, որ ֆութպոլիստ դառնամ. ես կ'ընեմ ամէն ինչ՝ անոր երազանքը իրականութիւն դարձնելու համար»:

Միա լըր իր հովանաւորն ԱՌ. և ԱՌ. Դավարիք եւ Հորի Դավարեան

**1921 Lionel-Bertrand
Boisbriand, Qc J7H 1N8
Tel.: (450) 419-4477
Fax: (450) 419-4122**

ՄՈՆԹՐԵԱԼԻ ՀԱՅ ԿԵԴՐՈՆԻ ԽԱՇԱՐԱՀ SALLE À MANGER DU CENTRE COMMUNAUTAIRE ARMÉNIEN DE MONTRÉAL

Réservations: 514.904.0708 • 3401 Olivar-Asselin, Montréal, Qc H4J 1L5

Դայ կեդրոնի ճաշարահը
բաց է Չորեքաբթի եւ Ուրբար
օրերը երեկոյեան ժամը
6:30-ին սկսեալ իսկ
Կիրակի օրերը կեսօրուան
ժամը 12:00-ին սկսեալ

Ճաշարահը տրամադրելի է և առաջ
ամեն տեսակի ըստով ներփակեալու,
տունակատարութիւններու եւ
ծեռևարկներու համար:
Ձեր տեղերն ու ծեռևարկներու
թուականները ապահովեյու համար
հաճեցեք կապուիլ (514) 904-0708
ճաշարահի թիվին եւ ձգել
Ձեր պատզամը եւ կամ հեռածայնել
պրև. Ռաֆֆի Անտոնեանին
(514) 653-8870 թիվին

Բանջարեղջներն ու պտուղները՝ մարմինը թոյներէ հականեխելու միջոցները

Հաւանաբար ոմանք կարծեն, թէ մէկ կամ երկու օր ու-
տելը դադրեցնելը կ'օգնէ մարմինը թոյներէ ձերբագատելու,
սակայն այս մէկը ճշշդ չէ: Երբ մարմինը կ'արգիլենք ուտե-
լիքէ, ան կը սկսի սպառել ամբարուած ուտելիքը, կը սկսի
գործածել աւելորդ սպիտն ու ճարպը եւ զանոնք կը վերածէ
ուժականութեան, սակայն միեւնոյն ատեն արեան շրջանին
մէջ կը թափէ նաեւ ամբարուած թոյները: Մարմինը հականե-
խելու գլխաւոր ուտելիքներն են պտուղն ու բանջարեղջնը:

Աշունը լաւագոյն ժամանակն է մարմինը մաքրելու
թոյներէ: Ուրեմն հիմա է ճիշդ առիթը մէկ շաբաթ բանջարե-
ղէն եւ պտուղ ուտելիք հականեխելու մեր մարմինը:

Բնաթելերով (fiber) հարուստ բանջարեղջնը աղիքնե-
րուն աշխատանքը կ'աշխուժացնէ, ինչպէս նաեւ կ'արագաց-
նէ մարմինը թոյներուն արագ արտաքրումը:

Բանջարեղջնը՝ թարմ ըլլայ թէ եփած, հարուստ է կեն-
սանիւթերով, հանքային աղերով, որոնք կ'օգնեն բջիջներու
վերաբարդման: Ինչպէս նաեւ կը պարունակէ տարրեր,
որոնք կ'աշխուժացնեն մարսողութեան, լեարդի եւ երիկամնե-
րու գործունէութիւնը:

Պրասը

Պրասը մեծ քանակութեամբ բնաթել կը պարունակէ, որ
կ'օգնէ աղիքներու աշխուժացման եւ մաքրման, միզային
համակարգը կը կանոնարդէ եւ կը պարունակէ հականեխ-
ման գլխաւոր տարրերը: Ան դէմ կը դնէ աղիքային բորբո-
քումներուն եւ կը պարունակէ կենսանիւթեր ի. եւ Սի., որոնք
գլխաւոր տարրերն են բջիջները հականեխելու, ինքնաբերա-
բար նաեւ զանոնք ծերութենէ փրկելու:

Ստեպղինը

Տարուան ամբողջ ընթացքին կարելի է ստեպղին սպա-
ռել, որովհետեւ անիկա միայն մէկ եղանակով չէ սահմանա-
փակուած: Ստեպղինը մարմինն համար գանձ մըն է: Ան
աղիքներու գործունէութիւնը կ'աշխուժացնէ, հարուստ է
կենսանիւթեր ի.-ով եւ Ա.-ով, որոնք օգտակար են մորթին
համար եւ կը պաշտպանեն մարմինը սրտի եւ աղիքներու
հիւանդութիւններէ:

Սխտորը

Սխտորը կը պաշտպանէ սիրտը եւ երակները: Ան կը
դիւրացնէ արեան հոսքը, արեան ճնշումը եւ վատ տեսակի
քոլեսթերոլը կը նուազեցնէ: Ան լաւագոյնը կը նկատուի
արիւնը աղիքները հականեխելու համար: Դէտք չէ երկմտինք
եւ զայն օրական պէտք է օգտագործենք:

Կանաչ եւ կարմիր պղպեղը

Անոնք կ'աշխուժացնեն եւ կը հականեխեն աղիքները:

Սիւ բողկը

Հականեխիչ է եւ օգտակար է լեարդին եւ երիկամնե-
րուն գործունէութեան:

Շամարան

Նաեւ հականեխիչ է, իւրայատուկ է իր բուրմունքով:
Կը պայքարի աղիքներու մէջ ուտելիքի թթուածութեան դէմ:
Դժուարամարս բանջարեղջներուն հետ օգտագործելը յանձ-
նարարելի է:

Լեմոնը

Հարուստ է կենսանիւթ Սի.-վ, հետեւաբար լաւագոյն
գէնքն է պայքարելու յոգնութեան եւ թուլութեան դէմ: Լե-
մոնը կը զսպէ արեան թթուածութեան քանակը:

Բանջարեղջնի կողքին կայ նաեւ պտուղը, որ կարելի է
սպառել նաեւ իբրեւ բնական հիւթ, որ կը մաքրէ եւ կը հա-
կանեխէ մարմինը: Անոնք մարմինը կը զովացնեն եւ անոր
կու տան ուժականութիւնը ու աշխուժութիւն:

Արքայախնձորը

Արքայախնձորը քիչ ջերմուժ եւ մեծ քանակութեամբ
բնաթել կը պարունակէ: Ան կ'օգնէ փրոթէնները՝ մսեղջննե-
րը մարսելու: Ան կը պարունակէ էնզայմներ, որոնք ուտե-
լիքները կը վերածեն մանր կտորներու եւ կը դիւրացնեն
մարսողութիւնը: Ան թոյները մարմինն դուրս վանելու յատ-
կութիւն ունի:

Խաղողը

Խաղողը ուժականութեան եւ աշխուժութեան աղբիւր է:
Այս պտուղը արեւու ճառագայթներէն բաւական կը սնանի
եւ աղբիւր է ուժականութեան եւ քաղցրութեան: 100 կրամ
խաղողը կը պարունակէ 75 քալորի ջերմուժ: Ան մարմինն կը
հայթայիթ մեծ քանակութեամբ հանքային աղեր, մասնաւո-
րաբար փոթափում, ինչպէս նաեւ կենսանիւթ Պի.-ի ընտանի-
քը, որ սրտանօթային հիւանդութիւններէ կը պաշտպանէ
մարմինը: Բժիշկներ կը յանձնարարեն խաղող սպառել երկու-
քէն չորս օր՝ մարմինն թոյները վանելու համար:

Փոմելոն

Փոմելոն սննդականոնի հետեւողներու բարեկամն է: Ան
հարուստ է հանքային աղերով եւ կ'օգնէ թոյները մարմինն
արագ վանելու:

ՔԱՐՂԱ ԵԱՐԸԸՄԵԱՆ

Միւ լոր կը հովանաւորեն Auto Samson (Ասմուէ Թոփալեան)

ԵՐԿԱՐ ԺԱՄԵՐ ՀԱՄԱՑԱՆՑԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԵԱՆ ՈՒ ՃՆԾՈՒԱԾՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋԵՒ ԿԱ՞Պ

Վերջերս բրիտանացի խումբ մը հոգեբաններ ուշագրաւ կազ մը գտած են մոլութեան աստիճանի հասնող համացանցի գործածութեան ու ճնշուածութեան միջեւ: Մասնագէտներուն կատարած ուսումնասիրութիւնները ցոյց տուած են, որ համացանցի մոլին դարձած մարդոց մեծ մասը ճնշուածութենէ տառապող եղած է:

Նշեալ ուսումնասիրութիւններուն մէջ տարբեր միջավայրերէ եկող համացանց գործածող հազար երեք հարիւր տասնինը հոգի պատասխանած է մասնագէտներուն պատրաստած յատուկ հարցարաններուն, որոնք մատչելի դարձած են անոնց՝ համացանցին միջոցով: Հարցարանները ամբողջացնող մարդոց տարիքը եղած է 16-51 տարեկան, իսկ միջին տարիքը՝ քսանմէկ տարեկան:

Մասնագէտները այդ հարցարաններուն միջոցով փորձած են գտնել, թէ մարդիկ օրական քանի ժամ համացանց գործածած են, եւ թէ՝ ինչպիսի՞ն պատակներու համար գործածած են զայն: Նշեալ հարցարաններուն մէջ տեղ դտած են նաեւ ճնշուածութեան առնչուած հարցումներ:

Այսուհանդերձ, այդ հարցարաններուն միջոցով ձեռք ձգուած տուեալները ցոյց տուած են, որ նշեալ մարդոց մէտ տասնութիւն (1.2 առ հարիւր համեմատութիւն) համացանցի մոլին դարձած է: Անոնք երկար ժամեր համացանցի վրայ մնալով՝ զբաղած են գլխաւորաբար բախտախաղ խաղալով, մարդոց հետ զրուցելով, ինչպէս նաեւ՝ տարբեր տեսակի խաղեր խաղալով: Անոնք երեք չեն հետաքրքրուած համացանցին ընձեռած դաստիարակչական ծաւալուն ծրագիրներով եւ կամ անոր տեղեկատուական հսկայ բաժիններով:

ՀԱՄԱՑԱՆՑԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐԸ ՀԱԿԱԿՇՈՒԵԼՈՒ ԼՈՒՐՃ ԴԺՈՒԱԾՈՒԹԻՒՆ

Վերոնշեալ ուսումնասիրութիւնները գլխաւորող բրիտանացի մասնագէտ տոքթ. Քալթրիոնա Մորիսոն յայտնած է, որ համացանցի մոլին դարձած մարդիկը ու ճնշուածութեան միջեւ որոշ կապ մը գոյութիւն ունի, սակայն այդ ուսումնասիրութիւններէն ձեռք հակալիութ տակ պահելու, այն աստիճան, որ անիկա սկսած է խանգարել իրենց առօրեայ աշխատանքները եւ ամբողջութեամբ շրջել իրենց կեանքին ընթացքը:

Եռապէս հինգ անգամ աւելի եղած է չափաւոր տարբերութիւններով համացանց գործածող մարդոցներ:

Տոքթ. Մորիսոն ըսած է, որ թէեւ համացանցը ներկայիս մեծ տեղ կը գրաւէ մարդոց ապրելակերպին մէջ, ինչպէս նաեւ անիկա վճռորոշ դերակատարութիւն ունի արհեստագիտականօրէն շատ արագ զարգացող աշխարհին հետ քայլ պահող ընկերութեան կարեւոր մէկ հատուածին ունեցած կենսական աշխատանքներուն մէջ, սակայն, կարգ մը մարդիկ լուրջ դժուարութիւն ունին համացանցին տրամադրած իրենց ժամերը հակալիութ տակ պահելու, այն աստիճան, որ անիկա սկսած է խանգարել իրենց առօրեայ աշխատանքները եւ ամբողջութեամբ շրջել իրենց կեանքին ընթացքը:

Տոքթ. Մորիսոն ըսած է, որ թէեւ վերոնշեալ ուսումնասիրութիւնները ցոյց տուած են, որ համացանցի մոլին դարձած մարդոց ու ճնշուածութեան միջեւ որոշ կապ մը գոյութիւն ունի, սակայն այդ ուսումնասիրութիւններէն ձեռք ձգուած տուեալներէն կարելի չէ եղած ճշգել, թէ արդեօք ճնշուածութենէ տառապող մարդիկը համացանցի մոլին դարձած են, թէ՝ համացանցի մոլին դարձած մարդիկը ճնշուածութենէ տառապած են: Հետեւաբար մասնագէտները հետապոտական այլ խմբակի մը հետ նախաձեռնած են տարբեր ու-

սումնասիրութեան մը, որպէսզի յստակացնեն նշեալ հարցադրումը:

ՏԱՐԲԵՐ ՄՈԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՑԱԽԱՑՈՅՈՒՄ՝ ՃՆՇՈՒԱԾՈՒԹԵՆԷ ՏԱՌԱՊՈՂ ՄԱՐԴՈՑ ՄՈՏ

Բրիտանացի հոգեբուժ տոքթ. Վոկան Պել ըսած է, թէ անոնք, որոնք գասուած են իրեւ համացանցի մոլին դարձած մարդիկ, արդէն իսկ ճնշուածութենէ տառապողներ եղած են: Ան նշած է, որ ուսումնասիրութիւնները ցոյց տուած են, թէ ճնշուածութենէ տառապող մարդոց մօտ շատ աւելի մեծ եղած է համացանցի մոլին դառնալու հաւանականութիւնը, քան՝ առողջ հոգեվիճակ ունեցող մարդոց մօտ:

Տոքթ. Պիլ աւելցուցած է նաեւ, որ ճնշուածութենէ տառապող մարդիկը կրնան երկար ժամեր հեռատեսիլի դիմաց նստիլ՝ յածախ առանց տեղեակ ըլլալու իրենց դիտածէն եւ կամ արտասովոր յաճախականութեամբ շուկայ երթալ, նոյնիսկ եթէ ոչինչ ունենան գնելիք: Հետեւաբար նշեալ երեւոյթները առաւել եւս կը հաստատեն, որ երկար ժամեր համացանցի գործածութիւնը չէ, որ ճնշուածութիւն յառաջացուցած է այդ մարդոց մօտ, այլ անոնք արդէն իսկ այդ վիճակին մէջ գտնուելով՝ իրենք զիրենք միրճած են համացանցի աշխարհին մէջ:

ԻՆՉՊԵ՛Ս ՑԱՂԹԱՀԱՐԵԼ ՅՈԳԵԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

Ամրան հանգիստէն եւ պայծառ ու լուսաւոր օրերէն ետք, աշունն ու ձմեռը կրնան ճնշուածութիւն եւ յոդնածութիւն պատճառել մարմնին եւ ազդել արամադրութեան վրայ: Սովորութիւններու պատիկ փոփոխութիւններով կրնանք յաղթահարել յոդնածութիւնը եւ անտրամադրութիւնը, որ առաւելաբար կապուած է եղանակի փոփոխութեան հետ:

-1- Կէսօրէ ետք կարճ սիէսթ մը, շատ բան կը փոխէ յետմիջօրէի գործունէութենէն: 15 ժամուան հանգստութիւնը կ'օգնէ, որ ուղեղը աւելի հանգիստ գործէ եւ կը բարելաւէ օրուան մնացած քանի մը ժամուան գործունէութեան արդիւնաւէտութիւնը:

-2- Մարզանքը, հետեւողական ձեւով կատարուելու պարագային, կը ձերբազատէ յոդնածութենէ եւ ճնշուածութենէ:

-3- Երբ աշնան եղանակը հասնի, շատեր կը մոռնան ջուր խմել, որովհետեւ երբ քրտինքը դարձի, ջուր խմելու պահանջը կը պակսի: Թթուածինէն ետք մարմնին ամէնէն կարեւոր նիւթը ջուրն է, որ կ'աշխուժացնէ մարմնին գործարաններուն աշխատանքը, սկսեալ մորթէն մինչեւ աղիքները՝ տեւաբար ջուրի կարիք ունին:

-4- Նախաճաշը պէտք չէ գեղչել: Լաւ նախաճաշ մը օրուան ընթացքին պիտի ձերբազատէ յոդնածութենէ, մինչդեռ լաւ կէսօրուան ճաշ մը պիտի թմրեցնէ օրուան կիսուն՝ քունի պահանջ ստեղծելու աստիճան:

-5- Երեկոյեան, երբ ոգելից ըմպելիներ խմելու առիթներ կան, փորձեցէք նուազեցնել անոնց քանակը:

-6- Մակնեղիոմ պարունակող ուսելիքները կը թեթեւցնեն յոդնածութիւնը: Նուշը եւ քաժոն մեծ քանակութեամբ մակնեղիոմ կը պարունակեն, նոյնպէս ալ՝ ձկնեղինները:

-7- Օմեկա 3 պարունակող ուսելիքները (ձուկ, ընդեղէն, մութ գոյնի կանաչնեղին) նոյնպէս կը նուազեցնեն յոդնածութեան զգացողութիւնը:

-8- Հաւասարակշուել, չափաւորել քաֆէինի գործածութիւնը: Անոր չափազանցութիւնը յոդնածութիւն, սրտի տրոփում եւ գրգուածութիւն կրնայ պատճառել:

-9- Ճաշերու միջեւ անօթենալու պարագային, հրաժարի քաղցր ուսելիքներէ եւ նախապատուութիւնը տալ մածունի կամ թարմ պատուի մը:

-10- Զափաւոր քանակութեամբ տուրմը եւս կը բարձրացնէ տրամադրութիւնը եւ կը նուազեցնէ ճնշուածութիւնը:

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ 10 ԿԱՆՈՆՆԵՐ՝ ՍԻՐՏԸ ՊԱՇՏՊԱԽԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Որպէսզի մարզանք կիրարկողները չանհանգստանան եւ մարզանք կատարելով իրենց սրտին չվնասեն, սրտաբաններ 10 թելադրանքներ կը կատարեն բոլոր անոնց համար, որոնք թեթեւ կամ ծանր մարզանքի մը կը հետեւին.

-1- Նախքան մարզանքի սկիզբ 10 վայրկեան մարմինը «տաքցնել» եւ պատրաստել մարզանքին:

-2- 3-4 կում ջուր խմել 30 վայրկեանը անդամ մը, մարզանքի ամբողջ տեւողութեան:

-3- Խուսափիլ ծանր մարզանքներէ, երբ ջերմաստիճանը -5-էն ցած կամ +30-էն բարձր է:

-4- Երբեք չծխել մարզանքէն 1 ժամ առաջ եւ մարզանքի աւարտին յաջորդող 2 ժամերուն:

-5- Պաղ ջուրի լոգանք չառնել մարզանքի աւարտին

յաջորդող 15 վայրկեաններու ընթացքին:

-6- Ծանր մարզանքէ խուսափիլ ջերմ ունենալու պարագային, ինչպէս նաեւ՝ կրիփին յաջորդող 8 օրերուն ընթացքին:

-7- 35 տարիքը թեւակոխած տղամարդիկ եւ 45-ը թեւակոխած կիները բժշկական ընդհանուր քննութիւն կատարեն՝ նախքան ծանր մարզանք մը կիրարկելը:

-8- Բժիշկը տեղեակ պահել, եթէ մարզանքի ընթացքին կամ մարզանքէն ետք կուրծքի ցաւեր զգացուին:

-9- Բժիշկը տեղեակ պահել նաեւ անբնական շնչառառութեան կամ շունչի նեղութեան պարագային:

-10- Բժիշկը տեղեակ պահել մարզանքի ընթացքին կամ անկէ ետք զգացուող որեւէ անհանգստութեան պարագային:

DR. KAREN NAIRI KASSABIAN BSc., D.D.S

Family and Cosmetic Dentistry

COMPLETE DENTAL CARE

- Crowns, Bridges, Onlays, Root canals
- Dentures, Implants
- Cosmetic Dentistry
  - Porcelain veneers, white fillings
  - Whitening in office or take home
- Dentistry for children
- Nitrous oxide (laughing gas)
- Digital x-rays (reduced radiation exposure)
- Laser Dentistry
- Gentle and friendly environment

Սիրով կ'ընդունինք նոր հիւանդներ
և ստիպողական պարագաներ

New patients and emergencies welcome

Tel: (416) 498-9199

Fax:(416) 498-9298

3430 Finch Avenue East, #202
Scarborough, ON M1W 2R5
(N.E. corner of Warden Ave.)

ALZAHRAA
Halal Meat & Grocery

Mostafa Elmnnini
President

Ամենան թարմ միեւնո՞ր
կը գումա՞ր Ալ Զահրայի մօտ

2032 Lawrence Ave. East Scarborough, Ontario M1R 2Z3
Tel (416) 701-1590 Fax (416) 701-0438

D L

DIAB LALEYAN, CPA INC.

COMPTABLES PROFESSIONNELS AGRÉÉS

ZAVEN LALEYAN

PCA auditeur, CA

1175, Avenue Bernard Ouest, # 300
Outremont, (Québec) Canada H2V 1V5

Téléphone : (514) 905-0350

Télécopieur : (514) 842-1797

laleyana@aol.com

MR. SAKO Shoe Repair

SARKIS ADOURIAN

Take-in & Widen Boots

Excellence in all types of leather repairs

Footwear • Accessories • Dyeing

Key cutting • Skate/Scissors/Knife sharpening

Luggage • Orthopedic Insoles

2768 Victoria Park Ave.

Bus: 416-491-2351

Cell: 416-826-4557

Եռլիա Գրիգորեանցի ոսպնեակով

Դաղիվանք, Արցախ

Կոնդ թաղամասի մէջ խոհանոց, Երեւան

**JUST A
CLICK
AWAY**

**FIND
US ON:**

horizon
weekly.ca

ANKA

**FRUITERIE
ANKA**

Fraîcheur et qualité • Freshness and Quality

2880 Barclay, Montréal, QC H3S 1J6

**Tel.: (514) 731-5023
Fax: (514) 731-2374**

Fallico
Hair & Spa

**Hair & Beauty Unisex Salon
by Jack
Professional Hairstylist
&
Colour Technician**

• Specializing in:

- UP-DOS • Highlights • Perms • Colours
- Cut & Styles • Esthetic • Weddings
- Special Occasions

• Professional consultation and products

For Appointment Call

416.493.8331   416.499.2873
fallicohairandspa@hotmail.com

- **Laser Permanent Hair Removal**
- **Complete Spa Services**

2710 Victoria Park Ave., North York, ON M2J 4A7
www.fallicohairandspa.com

CENTRE EXCLUSIF M.B. INC.
MERCEDES SERVICES AT LOWER PRICES

CENTRE EXCLUSIF M.B. INC.

SPECIALISTES DE MERCEDES-BENZ

7342, MOUNTAIN SIGHTS MONTREAL, QUE. H4P-2A6
514.735.6868
info@exclusifmb.com
www.exclusifmb.com

TRANSMISSION SPECIALISTS

We specialize in the repair & overhaul of
transmissions & more for all types of vehicles

State-Of-The-Art-Equipment

ALIGNEMENT

- Front End • Suspension
- Balancing
- Tires & Brakes

CALL OR STOP BY

9640 Gouin West, Pierrefonds
Next to Sunnybrooke Train Station • Convenient drop-off & pick-up
514-683-0091
www.transmico.com

Pharmacie Robert & Tro Pascal Cottchikian

Affiliées à

JEAN COUTU

5692 avenue du Parc

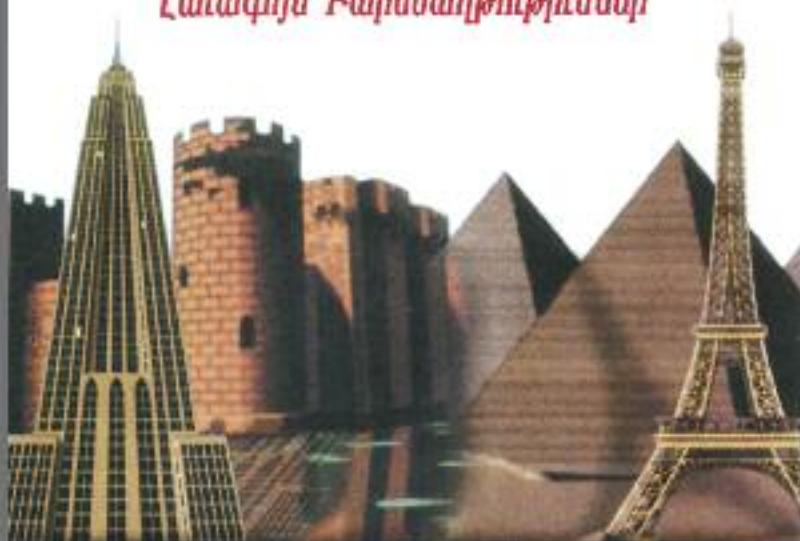
Montréal, Qc H2V 4H1
Tél.: 514 270-6500
Fax: 514 270-4470

5201 avenue du Parc

Montréal, Qc H2V 4G9
Tél.: 514 279-9191
Fax: 514 279-9197

Ամանորի և U. Ծննդեան
գոյց տօներու առիթով՝
Հայագոյն Բարեմաղթութիւններ

3438, Saint-Denis, Suite 201, Montréal (Québec) H2X 3L3
Tél.: (514) 284-7676 • Fax: (514) 284-7677

Interview with ANCA Chairman, Ken Hachikian

By Tina Soulahian

The Armenian National Committee of America is one of the key players on an international level to push forward the Armenian cause. A quick visit to their website will fast prove that they the largest and most influential Armenian American grassroots political organization.

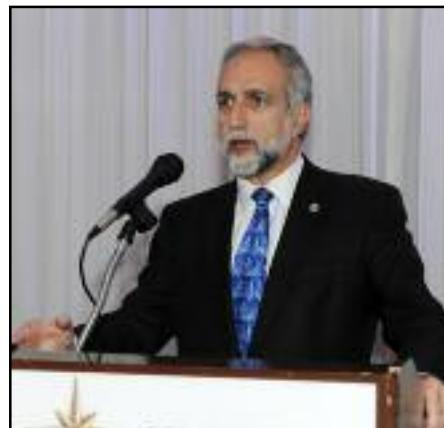
We had a chance to catch up with the ANCA's Chairman, Kenneth Hachikian, during the International Armenian National Committee Conference that took place in Montreal over the weekend of November 16 and 17, 2013. Some of the ANC Committees who participated included regional and national branches from Canada, the United States, Australia and South America.

Below is a glimpse into some of the work the ANCA is currently undertaking, the state of the Turkish and Azeri lobby groups in the United States. They are also getting ready, like many of the ANCs across the world, to commemorate the 100th Anniversary of the Armenian Genocide in a broad scale of educational, cultural, political and religious events across the country.

T.S. What is the current mandate of the ANCA ?

K.H. Our current mandate isn't different than any of the Hay Tad committees around the world. Our core issues are advancing the issue of genocide recognition. In recent years, we've put further emphasis on reparations. We started advancing a resolution in 2011, which actually passed in the House of Representatives, calling upon Turkey to return confiscated church properties. We advanced it under the characterization of church properties for two reasons:

One is because, you know, 90-100 years ago, church properties were community properties. They encompassed schools, hospitals, cemeteries, community centres, and so forth... For an elected official to support returning church properties to their rightful owners is very easy. But obviously our ultimate goal here is not just church properties, but to establish the precedence of reparations, starting with the return

of properties and to build upon that.

A propos that, Secretary of State Hillary Clinton, sent us a letter in response to a letter we had sent her, saying that the United States supported the return of confiscated properties. ...In a prior part of the letter, she had referenced church and in that particular sentence, she said confiscated properties, which is exactly our goal. We are attempting to build upon that now, in this Congress, by introducing a resolution that will call upon the State.

Right now, the State department issues a religious freedom report on a variety of countries around the world. We're calling upon them to issue a report that speaks to Turkey's progress and efforts in returning properties, including citing the properties that haven't been returned. So, reparations are an important part of our current efforts.

We continue to focus on what I call the economic wellbeing of Armenia: to provide foreign aid to Armenian and Karabagh. But we are also putting greater effort on trade to push the United States to enter into various economic and trade agreements with Armenia for a healthier economy, to break down the barriers of corruption and to try to increase Armenia's ties to the West.

We are also focusing on the Karabagh negotiations and self-determination for Karabagh. We make it clear to the United States Ambassador whom participates in the MINSK group discussions that Armenians will never,

ever agree to put their fate back into the hands of the Azeris and that any settlement which falls short of that, will simply not be acceptable and won't be agreed to. We actually do it in a way if we can, by speaking on behalf of the Armenians in Karabagh, but we also make it clear that Diaspora Armenians will not settle for that. As you know, the first president of Armenia, Levon Ter Petrossian, lost his job over this very issue and it's not an issue that anybody should take for granted...

There are also a variety of other issues we address such as the plight of Syrian Armenians, obviously being a very important one right now, in terms of economic and humanitarian assistance to them. But also, pushing in particularly the United States, to ensure that the rights of Christian minorities are respected by both sides and that those communities stop being further endangered.

We also had the initiative to try to bring some USAID funds for the economic development within Javakhk, which is a project we've been working on for two years. We've been making progress, slower than I would like, but we've been making progress and trying to attract some private investments along with USAID money into opening some factories in Javakhk hopefully by the middle of next year.

T.S. What about the Turkish and Azeri Lobbies, are they as strong as they used to be?

K.H. The Turkish Lobby is primarily based on a significant expenditure of money to hire lobbyists within the United States. That effort has continued, has not changed and is quite significant.

The Azeri lobby however has significantly grown in presence and effectiveness. Both with the expenditure of considerable money in hiring lobbyists, but also through a meaningful grassroots effort... The reality is that they've created a very significant local presence in congressional districts. Their efforts have become a meaningful obstacle to our efforts to advance our grassroots capabilities.

Մի լը կը հովանովե Ա. և Ա. Սուսպ. Վկանք և Պարփակություն

KLODA

PRODUCTIONS

One stop shop for your entertainment needs

Our amusements division provides
the best in interactive entertainment rentals:

Inflatable games • rides • carnival games • video arcade games
casino games • BBQs, tents & team-building activities

Daniel Zakarian **514.343.5000** dannyz@kloda.com
www.kloda.com

OPTICAL MART

- EYE EXAM ON PREMISES
- HUGE SELECTION OF QUALITY AND DESIGNER FRAMES
- SUNGLASSES & CONTACT LENSES
- BEST VALUE & SERVICE
- FAMILY BENEFITS & MOST VISION PLANS ACCEPTED
- Ազգի քննութեան
- Հասագոյն ակնոցներ
- Յարմարագոյն գիներով

GARO KASSABIAN R.O.

NEW LOCATION!

1415 KENNEDY ROAD UNIT 14
TORONTO, ONTARIO

H.V.N. COLLISION CENTRE LTD.

Specializing in Auto Collision and Refinishing

166 Bullock Dr., Unit 19 & 20, Markham, Ont. L3P 1W2

HRATCH NAJARIAN
(905) 472-3270

**Dr. Kevork
Manoukian**
D.M.D., M.B.A.

Centre Dentaire St-Mary

5300, Côte des Neiges,
bureau 300,
Montréal (Québec)
H3T 1Y3

Tel.: 514 734-2632
Fax: 514 734-2744
Cell: 514 862-9474
manoukian@sympatico.ca

Interview with Katia Peltekian

author of 'The Times of the Armenian Genocide: Reports in the British Press (1914-192)'"

By Vahagn Karakachian

Q- You are a staunch researcher of the Armenian Genocide archives in the foreign press. How did you start this mission?

A-I am not sure if I should be called a staunch researcher since this is not my field of study. I am perhaps an avid reader of news, which then turned into a mission. Now as a volunteer, I do daily compilations for the Armenian News Network Groong and post the latest news on Armenia and Armenians printed in the foreign press. Whenever I am on "holiday" from teaching, I read the old newspapers.

This interest with archival news started years ago when I was doing my graduate studies in Halifax, Nova Scotia. The province's Archives library was very near Dalhousie University where I was studying. On a cold April afternoon, after submitting a draft of my thesis to my professor, I just went into the library to check if any Canadian newspaper had printed anything about the massacres. What also raised my curiosity was the *New York Times* compilation by the late Richard Kloian. I was first surprised that nothing was printed in April 1915, but I didn't give up. My research with one Nova Scotian newspaper, *The Halifax Herald*, compiled over 250 items from the mid-1890s, 1909 and then from 1915-1922.

Q- You have just published a new book, 'The Times of the Armenian Genocide: Reports in the British Press (1914-1923)', how did you manage to collect all the archival information?

A- For this book, I collected material from the following British newspaper: *The Times*, *The Sunday*

Times, and *The Manchester Guardian* [currently known as *The Guardian*]. I read page by page the microfilm images of the old newspapers at different libraries, depending on where I would be at the time. This was a 12-year project and I've used the Reference Library in Toronto, the British Library in London (UK), and the American University of Beirut Library in Lebanon. All three libraries have the microfilms of *The Times*, so it was easy to keep going without much interruption during those 12 years. However, only the British library carried *The Guardian* microfilms; therefore, my trips to London were specifically to work on that paper.

Of course there are many more British newspapers which were printed in the late 19th century and early 20th century; it would take decades for one person to find and collect all. The British Library's newspaper branch at Colindale, north of London, has over 30,000 newspapers, including the hundreds of newspapers printed in the British Empire as well as thousands from around the world in almost all languages. But it will need a large group of dedicated people to collect most, if not all.

The reason I chose those two major papers is that *The Times* had the widest circulation at the time, in and out of Britain. It was the paper that officials referred to most, and it recorded parliament debates and sessions; on the other hand, after much examination into a number of British papers, *The Guardian* was chosen because, in a number of cases, it filled some gaps with more news from the stricken regions, perhaps because a substantial Armenian community lived

in Manchester at the time due to Armenian traders.

Each month took me 2 to 3 hours to skim through every page. Once an item was found on the microfilm, which was in many cases not very legible due to scratches from over-use, I made hard copies. Only in the past couple of years did the Toronto Reference Library install computerized microfilm readers, so it was easy to save the images of the pages or articles on a USB flash.

And because these microfilms were not clear enough to the untrained eyes, I re-typed each.

Q- Is this the first time those archives have been come to light?

I believe this book is the first to compile the British newspaper items completely & chronologically. There are those who have written about the British response to the on-going massacres, but their sources were different.

What is interesting in this book is that the reader is transported to those days, reads a newspaper article

Միա լուս կովականութեա Ան և Ան Գրքոնք և Գրպարհան Կայսրութեան

BOULANGERIE SETA

Arménienne & Libanaise

Tél.: 514.333.0173

1555, rue Dudemaine
Montréal, Qc H3M 1R2

Մեր յարգելի յաճախորդներուն
շնորհաւոր Ամասոր եւ
լաւագոյն մաղթանքներ

**MIKE'S
PHOTO & VIDEO**
PRODUCTIONS INC.

**WEDDINGS
ENGAGEMENTS
BAPTISMS
SPECIAL OCCASIONS**

www.mikesphotos.com

TEL.: (514) 338-1919

1215 A, QUENNEVILLE, VILLE ST. LAURENT
BY APPOINTMENTS

NETTOYEUR MARIE - CLAIRE

514-334-7830

LIVRAISON - WE DELIVER

Հայկական Հաստատութիւն

ÉLIXIR CENTRE DE BEAUTÉ

ÉPILATION AU LASER

POUR FEMME		POUR HOMME	
½ Jambes.....	150\$	Aisselles.....	40\$
Jambes complètes....	200\$	Visage complet.....	100\$
Bikini régulier.....	60\$	Lèvre supérieure.....	25\$
Bikini complet.....	120\$	Menton.....	25\$
Avant - bras.....	80\$	Joues.....	50\$
Bras complets.....	150\$		

FORFAITS

Jambes complètes **200\$** + GRATUIT: Aisselle ou Menton ou Lèvre supérieure

Bras complets **150\$** + Aisselles - 20\$ Lèvre supérieure - 20\$

AVEC BIKINI COMPLET LE VENTRE GRATUIT !

ÉLECTROLYSE / MANUCURE / PÉDICURE / CIRE
Nelly Zoboyan, Propriétaire

Centre de beauté ELIXIR
545 St-Martin Ouest, Laval (Qc) H7M 1Y9

(450) 933-3008
(514) 944-5093

www.beaute-elixir.ca

TORTURE OF ARMENIAN WOMEN.

GERMAN CALLOUSNESS.

The following account of Turkish atrocities in Asia Minor and of the attitude of the Germans there has been furnished by Miss ——, a British subject and a missionary of the American Board (Boston) in Turkey. Miss —— has just arrived in Egypt from Beirut. The incidents she relates occurred, for the most part, in the late summer and autumn. She herself saw and talked with the refugees at Aleppo and Aintab.

At Aleppo were the remnants of 5,000 exiles who had started from Kharput. When they began their journey they were of all ages and of both sexes. Among them were many intelligent and refined young women who had graduated from Constantinople College and the Euphrates College. Their treatment at the hands of the gendarmes, and their fate as occupants of harems, are almost unthinkable. When the refugees came to cross the gorges that flow into the Euphrates, the able-bodied men were drowned. Farther on, the survivors, now only old men, women, and children, were stripped of all their clothing. Naked, they waded through streams, steps in the chilly nights, and bore the heat of the sun. They were brought into Aleppo for the last few miles in third-class railway carriages, huddled together like so many animals. When the doors of the carriages were opened they were jeered at by the populace for their nakedness. Of the 5,000 that had started from Kharput only 213 were left!

On the way from Kharput one party of 40 women came to a river at dusk. The gendarmes told them to strip and wade across. This they did, thinking that the gendarmes would follow with their clothing. Instead, they turned back, taking all the animals, baggage, clothing, and food with them, and leaving the naked women alone for the night. Another caravan of refugees came along later and found the women in their unhappy plight.

GERMAN GIRLS HANDED OVER TO TURKS.

In Marash an orphanage had to be given up to the Turks, who turned it over to men. Its occupants were girls and young women, made orphans by the massacres of 1908 and preceding years. Many of them were cultured young women. The condition of those not yet dead is worse than death itself. In a German orphanage at Marash there were more than 1,000 girls. The order for deportation came, and, in order that she might shield a few of the older girls, the headmistress kept them under her own protection. Soon there came a telegram from the German Consul at Aleppo, saying, "You have hidden some girls. You have no business to do such a thing. Give them up." The girls had to be given up, and were taken away to suffer the inevitable at the hands of their Turkish masters. This so angered the headmistress that she went to Constantinople to protest to the German Ambassador. She tried repeatedly to interview him on the subject, but failed every time. She was told early that it was none of her business. Broken-hearted, she returned to do what little relief work might be possible.

Near Aintab the refugees were not permitted to camp near any water, nor were they even allowed to go for water. Miss —— finally secured permission from a Turkish gendarme to give a pittance of food to the miserable multitude. While she was distributing it, the gendarme suddenly became excited and began striking her. The reason for his action was the approach of some German officers on horseback. One of them rode directly at Miss ——, with the plain intention of riding her down. However, she braced herself and suffered only a bruise from contact with the horse's head. She was then rushed off by a gendarme at the command of the German officer. The officer also said, in her hearing, to the Turkish gendarmes, "You are too easy with the people. Draw your whips and beat this crowd." The Turks obeyed, and began flogging the suffering crowd of old men, women, and children.

which is written in a very straightforward manner and which describes events and expresses opinions without much convoluted analysis as many history books do; with this book, the reader lives the day-to-day events of that region. There are many details that historians might skip as they would deem it unrelated to their main thesis. Not this book. The reader of these newspaper items will read names of small villages that were wiped out, instead of only the names of the major towns, cities or vilayets. Many times these articles mention names of regular individuals, not necessarily officials. The opinions of the editors regarding events or parliament debates or even the peace negotiations shed interesting light to the reader. In addition, letters to the editor written by some Armenians, but mostly by British citizens and officials, also shed some light on the British response to the massacres and condition of the refugees and orphans; these items would not be included by historians.

Q- Please tell us about your parental ancestral history.

A- Both my grandparents Peltekian & Malatjalian as well as one grandmother Panikian were from the town of Chork Marzban (or DortYöl) along the shores of the gulf of Iskenderoun. The Peltekians owned acres of orange groves in DortYöl, and my great grandfather owned a mill. Although most of the Peltekian family were massacred or died along the deportation route to the Syrian desert, my grandfather survived because he was forced into military service, but as a tailor, and was transferred first to Constantinople and then to Nablus in Palestine. After the end of WW1, those who survived returned to DortYöl in 1919. My paternal grandparents married and lived in the neighborhood of Özerli.

But with the French withdrawal from most of Cilicia and the renewal of the massacres, my paternal grandparents as well as many compatriots decided to leave again and go to Iskenderoun. When living conditions again became difficult, my grandparents again left for Damascus (Syria) and then to Amman (Jordan) and Jerusalem.

Of my maternal grandfather Malatjalian, we do not know much. He and two siblings were left orphans, then transported to Cyprus and from there to Jerusalem. Along this route, he was separated from his younger siblings and until the day he died, he did not know what had become of them. He was told they died along the way.

After finishing school, my father also learned tailoring, opened his own shop in Amman where he became the tailor to the kings and prime ministers of Jordan, in addition to many princes of the Arab gulf, including the father of the billionaire Prince Waleed bin Talal. [note: Prince Talal, a brother of the king of Saudi Arabia, had told my father that he, the prince, was proud of having an Armenian mother. One of King Saud's wives was a young Armenian girl who had reached the deserts of the kingdom.]

When my parents married, they decided to move to Lebanon where my three brothers and I were born.

Q- Do you intend to publish your research book "Heralding of the Armenian Genocide: Reports in the Halifax Herald 1894-1922" online?

Before I embark on any project, I need to recoup my life savings. Both books were published with personal funds, without any financial or moral support from any Armenian or non-Armenian sources. I would first like to print the over 2,500 articles from *The Times* of 1875-1913 before I re-print the *Heralding* book. If anything has to be published soon, it needs a full-time commitment, a commitment I cannot make for the time being. For now, it remains just a hobby to read and collect. I do not know when or if the remainder will be put in print for others to read and learn.

*A page from THE TIMES
January 1916*

Մի լոյն կովականութեա Ան և Ան Չըսպան և Սրբակա Միութեան

AUTO BODY SHOP

Mike Darakjian

Cell: 416-317-2074
Bus: 416-759-5810
Fax: 416-759-5847

mdautobody@on.aibn.com

260 Midwest Road, Units 4 & 5
Scarborough ON M1P 3B4

Weddings & Special
Occasions
Photo - Video

Retouching
Image Enhancement
Fine Art Image Effects
Montages

Restoration

Commercial & Industrial
Photography

Ad Layouts
Graphic Design

12291 Laurentian, Suite 200, Montreal, QC
514 - 386 - 9153

Dr. S. Agopian-Baltajian

B.Sc., O.D.

OPTOMÉTRISTE

- EYE EXAMS -

- EYE GLASSES -

- CONTACT LENSES -

Tél.: (514) 331-9886

1644, Gouin Ouest
Montréal, Québec H3M 1A9

Dr. NADIA INJEEYAN
OPTOMETRIST

(416) 733-4411

1100 Sheppard Ave. East
Suite 7
Willowdale, ON M2K 2W1

The Armenian Islamic Tribe in Syria

Kevork George Apelian
Translated and abridged by Vahe H. Apelian

We depart from Kamishli to visit our companion's, Dr. Garo Hekimian's, Kurdified nephew, Mehran Hekimian. The road is long but is straight and makes for a smooth ride. The road going from Kamishli to Ras al Ein runs parallel to the Syrian-Turkish border. At times it approaches the border so much that the facial expressions of the Turkish soldiers standing on guard on the towers become visible. A barbwire separates the two countries.

Once in a while, along the road, we see young girls who are walking in the barren vast expense.

"Don't they go to school, asks Annie?" Annie is my niece. We are travelling in her husband's- Tom's - car. My wife also is accompanying me.

"Of course they go. However, after school they work in the fields to pull the plants and collect the lentil and the beans", replies the doctor.

The comfort in the car contrasts sharply with the scorching desert of this inhospitable terrain. Through these vast expanses almost a century ago my compatriots walked. Hungry, thirsty, bare-footed and emaciated, how did they manage to walk? Those who were massacred in Ras al Ein were done for, the survivors were herded to out far to Der Zor for their final reckoning. How fortunate are the girls we see outside every now and then gathering lentil or bean. They at least have shoes and are not starving and are not emaciated.

We pass through large and small villages.

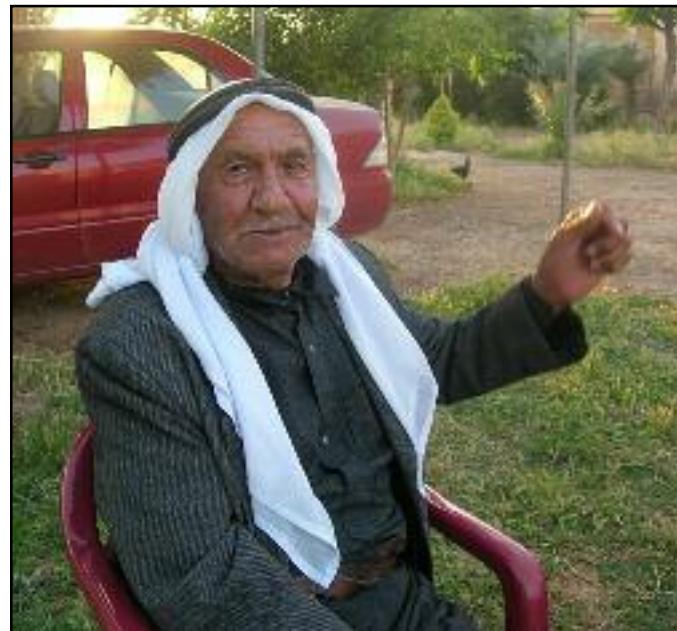
"Here in this village there are also Kurdified Armenians", notes Dr. Garo.

What is there to say or do? What Armenian in these places, isolated from the rest of the world, almost forgotten? I wonder. Their forbearers were forced to abandon their beautiful country and settle here. Of course the Armenian settlers here were fortunate. Others had not the opportunity to remain alive.

"This is the Amouda village or city like settlement. There are a number of Armenians here as well", says Garo.

After driving for a considerable period of time we arrive Ras al Ein. We have been told that there is a noted restaurant here, Restaurant Serop. I had been in touch with the man and I was told that he has interesting stories to tell about his father. The man had not volunteered to tell us. We also had neither the heart nor the time to dine. We headed Dr. Garo's nephew, Mohammad (Mehran) Mahmoud's house.

The tall statured Mahmoud invited us in. The foreign car had aroused the interest not only of the neighbors and the lads on the streets, but also of the surrounding at large. The host had assured everyone that we were not harmful people. We stepped in, into a long and large hall with twin divisions. The "eastern" side was furnished with pillows and cushions and the "western" side was furnished with armchairs. Hardly had we stepped in we noted, to our great surprise, a wooden bust of King Trdat, an Armenian tricolor scarf, and few other Armenian pictures. What are these artifacts doing in Kurdified Hovhannes Hekimian's son -

Mahmood's - guest room, I wonder.

There is a bit of a dismissive smile on Mahmood's face, at the site of our puzzlement.

"Our blood is Armenian blood", he emphasizes.

He wants to know the purpose of our visit. His nephew, Dr. Garo, had already explained to him. However, he wanted to hear from us. I explain. He shakes his head.

"I am glad you came, for no one is interested in us. Not the government of Armenia or the Armenian Church. We are people who live on social margin. The Armenians do not accept us, nor do the Kurds. We applied to the Government of Armenia, but nothing happened. You have come out of interest in us, we are thankful."

I gift him a copy of my book's, titled "Martyrdom for Life", Arabic translation.

"This is our Salman Derbo!" - exclaims Mohammad Mahmood.

"Do you know him?" I ask.

"Of course. His son lives here" clarifies Mohammad. He arranges to call a neighbor's wife who enters the room and sees the book's cover and is totally amazed.

"This", she says pointing to the picture on the book's cover, "is my grandfather, Salman Drbo. Each and every home of our extended family has this picture hanging on a wall."

Her father, Khalaf is away. He is the son of Hadjentsi born Aram Keklikian, turned Bedouin Chief named Salman Drbo who is a cousin of the famed Armenian American orthopedic doctor who treated a young soldier named Robert Dole. I autograph and gift a copy of the book to give to Aram's, that is to say Salman Drbo's son, Khalaf, and

Մի լոյն կանոնավոր պատճենություն Սամաստան Սամաստան

PÂTISSERIE CHOCOLATERIE MAHROUSE

Tuesday to Saturday
9:00 a.m. – 7:00 p.m.

Sunday
9:00 a.m. – 5:00 p.m.

Monday
Closed

Prop. Nazem Mahrouse

1010 Liège O. Montréal Qc. H3N 1B8
(514) 279-1629

Iris⁷ productions

www.iris7.ca

Photo & Video services

514 - 476 - 9583

R The Reliable Printer
Print Assured

North side of Bloor
West of Sherbourne

North side of Bloor
West of Sherbourne

- Ձեռնարկներում
- Դաշտավայրի
- Շնորհականներում
- Տպագրություն
- Բառություններում
- Տպագրություն
- Առաջնային չեղադրություն
- Առաջնային չեղադրություն

Նույն կրնաք յեր Խայերէն և անգլերէն լեզուով գիրքները տպեցր Խանուր դիմել մեր Խաստառութեան, որ կը ստուգինեմք գիրքի յեւադրումի. Հասդրումի, խմբագրումի և սրբագրութեան աշխատանքները:

- Printing
- Binding (coil, comb, & perfect bind)
- Digital and Offset
- Laminating
- UV & Spot Coating
- Shipping
- Large Format
- Shredding
- Banners & Posters
- Direct Marketing & Admail Campaign
- Graphic design

FedEx.

Authorized ShipCentre

 Patisserie Royale
<http://www.patisserieroyale.com>

For the finest Lebanese and Syrian pastries in Toronto,
be sure to visit us or give us a call.
From baklawas to petits fours we have it all and always fresh.

1801, Lawrence Avenue East #9
Scarborough, Ontario
M1R 2X9

Tel: 416-755-6323
Fax: 416-646-1583

Beside the bakery
we also make:

- Mammou
- Karabees
- Knoleh
- Hammous
- Nougat
- Baklava
- Bassma

and much more...

hand the book to his daughter. She is very happy. She stays with us throughout our visit. It is evident that she is pretty liberal minded. She shakes hand with the men and speaks freely.

-"Ya Mahmood" I say, "we have come to gather information about people like you. What do you have to tell us about your father?"

"Whatever I know, I will tell you, says Mohammad Mahmood. My father, Hovhannes Hekimian, was from Geghetsi village of Moush. He was born in 1908. We were told that he had two brothers, named Anto and Avedis. He had two sisters, Srpouhie and Azniv. My father was forced out of Moush and was brought here where he remained. He was a kid in those days. He was named Ebrahem and settled in Meyrkez where he married a Kurdish woman named Khamsa. They have four daughters and four sons. I am the eldest of them. My brothers live in this area. I will take you to our village Meyrkez. I came and settled in Ras al Ein to educate my sons. There is no school in Meyrkez.

"Mahmood, how many children do you have? I ask

"I have 5 sons", replies Mahmood. "Thank Allah. The eldest is Ebrahem or Apraham. He left the area and went to Europe and settled in Holland. He converted to Christianity there. The whole family was baptized. The names of his sons, my grandsons, are Sevag and Daron. Hence he cannot come to these areas any more. You know, he became a Christian."

"My other son is Emir. He has four beautiful daughters. The third is Akram. We call the fourth Ayden. However, he is Vrej. My last son is Arman, that is to say Armen. He serves the Syrian army for his compulsory military service."

The daughters of his son Emir enter. Indeed, the grandfather has every reason to boast of their beauty. They are well-dressed attractive girls.

-"Ya brother George, says Mahmood, you do not ask their names. I will tell you. The elder is Nanor, the second is Nairi, the third Armine", and the fourth if Menar. Beautiful, aren't they? I mean to say the names.

My companions and I remain speechless at the sight of such beauty and such authentic Armenian names in this part of the world and in such a family. These girls are the granddaughters of Mshetsi Hovhannes Hekimian. They are born and raised in Ras al Ein. They bear the brunt of the consequences of the Genocide perpetrated against their race 94 years ago. In spite of their beautiful names, what will eventually become of them? I wonder.

-"My daughter is also named Menar", explains Dr. Garo. "It is a name used in Armenia. My Armenia born and raised wife named her."

-"I congratulate you Emir", I say, and add "May God guard your daughters. You have given them such beautiful names".

-"We are also Armenians", says Emir. "I wanted to learn our Armenian language. I had textbooks brought from Beirut. However, without help I could not learn the language."

Emir then shows me his cell phone as if to certify that being an Armenian is not an abstract thing for him. There are such Armenian pictures that only a zealous Armenian would carry. They include pictures of the Tricolor, Lisbon 5 and of Armenian emblems.

-"Akh George, you did not ask me about my wife", reminds me Mahmood. "She is also an Armenian daughter"

-"Akh George, you did not ask me about my wife", reminds me Mohammad Mahmood. She is also an Armenian daughter.

In Kurdish attire and manners, Emena extends unexpected welcoming warmth to us. She is a Muslim woman, wearing scarf. She sits next to me and allows herself the liberty to speak freely, to narrate and to laugh. I instinctively rest my arm over her shoulder while being pictured. She does not object neither does she distance herself from me. Aren't we long lost bosom relatives?

-"Emena, who was your father?" I ask

-"My father is there", she says, and points to picture hanging on the wall. "My father was also Moushetsi, Yeghia Sessoyan. Later his name became Mohammad Issa Mahamed. He was two years old during the massacres."

At that moment Emena's brother enters. He is a lawyer and his name is Abdel Rahan Mohammad Essa Mahamed. He is a middle-aged man. Sister and brother tell us about their father who passed away in 2008. The Sessoyan family numbered forty members. Yeghia or Mohammad Mahamed settled in a village named Bsis that is 30 Km from Ras al Ein. In 1948 he married an Arab woman named Abta. They have 2 boys and 5 girls. Yeghia married another woman as well. They have seven daughters and one son. Yeghia's wives are alive and live in the same village. Emena also has relatives from his father's side who speak Kurdish or Turkish. Some of her relatives do not like to tell their family stories. Emena also tells that her father Yeghia had a sister named Sosse who threw herself into river least she be taken as the wife of Turk or a Kurd. Emena repeatedly tells that she likes to associate with Armenians and that our meeting has made her very happy.

-"Mehran (Mohammad)" I ask, "how is that your father was Kurdified while your nephew Dr. Garo has remained Armenian?"

-"His father remained within the Armenian community. However, he speaks only Kurdish. Garo studied in Armenia", explains Mohammad.

-"How is that you found each other?" I inquire.

-"In 1972 I used to work for a sheikh", says Mohammad. "One day, while in the city, I came across a store whose sign bore the name Antranig Hekimian. I suspected that we are relatives, but I wanted to assure myself before meeting him. I inquired with the church in Ras al Ein and was able to ascertain that we are related after which I approached the owner. He was hesitant at the beginning at the site of a Kurd claiming family relation, but later he warmed towards me and became emotional. I invited him and his family to our house. We slaughtered lambs to celebrate the occasion. It was my dream to find out my father's relatives. My dream has now become a reality."

-"How do you get along with your newly found relations?" I inquire

-"Very well", responds Mohamad. "I am a Kurd and a Muslim. They are Armenians and Christians. However, it's the same blood that flows through our veins. You can tell that Garo feels very comfortable in our house." At that moment I saw Dr. Garo in the kitchen preparing a hookah for his leisurely smoking.

-"Do you have a community?" I inquire

-"Of course we do", responds Mohammad. "We have our own tribe, ashiret. Let me show you our member list".

Սիստեմատիկ Ա. և Ա. Խելք Եվ Վարչութեան

He produces a document and I read page after page Kurdish names with their official registration numbers, their addresses and the signatures of the family's patriarchs. There are 10 to 11 such records on each page.

"Our ashiret has its bylaws", elaborates Mohammad. "We are especially attentive that the members of our tribe do not marry outside the tribe. If one wants to marry outside the tribe, then he or she has to take permission from the sheikh of our tribe, Elie Hovagimian. All able bodied males between the ages of 15 to 70 pay membership dues. From this coffer the tribe attends to the needs of the members, such as if one has an accident or kills someone, the compensation comes from the tribe's coffer."

"Why have you organized this tribe?" I ask.
"Very simple, explains Mohammad. In this part of the world the prevailing social order is the system of tribes-ashiret. Every one has the support of a tribe. If you do not belong to a tribe, you are no one. You cannot protect your rights."
"When was your tribe organized?" I inquire

"Our tribe was organized in 1998", explains Mohammad. "We conducted a census and we organized the tribe. We have 25,000 members. Our tribe is known as the ARMENIAN ISLAMIC TRIBE. We are Muslims but we are Armenians. Not all Islamized Armenians in the region are members of our tribe. There is a big number of them who are not members."

At this point Mohammad's brother-in-law intercepts and says that the lawyers of the tribe have their own organization and present themselves as Muslim Armenians.

On this May afternoon I remain dumbfounded. Here, the sons and daughters of the survivors of the Armenian Genocide not only honor and perpetuate the memory of their parents or grandparents but also have organized themselves into a distinct community of which we had not known before in spite of modern communication. They are Muslims, and they are Armenians!

Mehran arranges for his sons to take us for a sightseeing trip. We head towards Khabour River, the main tributary of the Euphrates River. There was a time when many Armenians on forced marches were drowned in the raging water of this river. We approach the river but remain standstill and astonished. The river is completely dry. The dams in Turkey threaten to starve Syria and Iraq of water. "Khabour River" I say to myself, "is it the curse of those who drowned in your waters that has brought you to this state?"

We enter an abandoned mansion. The canal next to the mansion runs dry. There are abandoned water pumps rusting along the riverbank. We are told that there was a time when water from here flew hundreds of kilometers for irrigation.

There is a sadness that permeates all around, rusting water pumps, an abandoned mansion and the memory of the many who walked by the riverbank or were drowned in it. We leave the area and head to Mreykez to meet the rest of Mohammad Mahmood's family in their parental house.

We arrive the village by dusk. We meet Mohammad's four brothers and one sister. All are very happy that we have paid them a visit. Momentarily Mohammad takes leave of us and enters a room to pay his respects to his mother, Hovhannes Hekimian's widow, who is on her deathbed. In the courtyard I meet two other Armenians. It is noteworthy that most of the lands of the village and its surrounding

belong to five Armenian families. The chieftain of the village is named Garabed. This meeting in the twilight of the dusk in this remote area, far from the rest of the world but otherwise in an Armenian enclave of sorts fills me up with emotion.....

Just prior to our departing, Mehran wears his kafiye and igal and teasingly asks me if I will put a copy of his picture in Bedouin attire on the cover of my upcoming book much like I did for Salmon Drbo.

Salman Drbo, was not even in his early teens when he was forcefully separated from his mother. Over the decades he had assumed that his mother had died along with the rest of the Armenians. However, serendipitously, he discovered that his mother was alive along many of his compatriots. Mother and son met for the very first time when both had entered different phases of their lives. Young Aram Keklikian had grown up to become Salman Dro, the chief of his tribe. His mother had remarried and raised another family and had her first grandson named after her first husband who was taken away and she never saw him again . Upon meeting they had a picture taken together sitting next to each other. That picture graces the cover of my first book.

I did not answer Mohammad but I wondered instead, "how many book covers will we need to place the pictures of such Islamized Armenians?"

We met Mehran Hekimian or Mohammad Mahamed through his nephew Dr. Garo in Mohammad's house in Ras al Ein on May 20, 2009.

Մասնակիության մասին Առաջնային գործադրություն

Just One Word

By Tamar Kabassakalian-Gosdanian

Just one word, yet it means the world to hundreds.

Just one word, yet it emanates warmth and love and reaches out to people who have no hope.

Just one word with 5 letters, just as a hand that picks them up and offers them a happy and healthy environment.

This one word is no other than ORRAN.

Orran is a non-governmental organization sustained by grants and private donations from individuals all over the world. This haven allows beggars on the streets of Yerevan to have hope, to make friends, to have a place to eat and learn in a clean and warm atmosphere.

Behind this humble organization, stand two individuals who care enough to give a helping hand to the ones who have less, or the ones who have nothing. Nothing to live for. Nothing to live with. Nothing. They saw the homeless and recognized the need by creating an organization. These were two individuals who were in love with their homeland and its people and had repatriated as soon as Armenia became independent. Even though they were already busy with their careers and family lives, they were driven by a noble mission. Seeing the underprivileged suffer on the streets of their own country, they accomplished what many thought was almost impossible. They helped the needy by giving them a roof over their heads and a hot meal to eat.

Raffi and Arminé Hovannessian were determined to make a difference in these peoples' lives. Arminé, co-founder and active board member of Orran, is the strength and voice behind this incredible non-profit organization. Established in 2000, Orran began by feeding a dozen kids from the streets. Today, it offers an extensive after-school program for about 150 children aged between 6 and 16, in Yerevan and in Vanadzor. "But the real heroes," Mrs. Hovannessian says, "are the children with a determination to have a better life than their parents." Despite the deprivation they live in, these beneficiaries come to Orran well-presented and well-behaved. They show strength and happiness once they are at Orran. They show hope and witness it on many occasions. Hope that they might be able to lead a "normal" future.

Alongside its after-school program, Orran also welcomes the elderly living in poor conditions. Those who are 60 and over, come to Orran during the first half of the day. A doctor is on the premises for emergencies. In addition, they have the opportunity to interact socially and have lunch together.

Orran's after-school program is also a place that children find refuge instead of engaging in promiscuous behaviour on the streets. The program works in two ways: first, it gives the child a safe place to be fed and to get academic help from specialists; and second, it prevents children from getting into future problems or risky behaviour that could lead to criminal activity.

Orran motivates the children and helps them plan their future by offering vocational training. Thus, each child receives a skill. The children's afternoon is planned according to their personal road maps and individual schedules that are linked to their class. Once at Orran, they report to class where they must finish their homework with the help of

Մայրականության համայնք Սասունի Ա. Խ. հասարակություն

their teacher or a dedicated volunteer. After having a full three-course meal, the children have the choice of four different workshops according to their preferences or skills. These include wood work, pottery, macramé and painting. Orran participates in many exhibitions and showcases the arts and crafts of its students year-round. When an item is sold, the child and the teacher receive part of the profit, and the rest remains in the class fund in order to buy necessary materials. This way, Orran teaches the children to be self-sufficient. Also, with its vocational training program, Orran gives them hope that one day they may sell their own work for a living. As Mrs. Hovannian says, "we provide children with vocational training so that they learn that they can use their hands to earn their own money and not to extend it to another's help." After the child graduates, Orran provides grants to those whose business plan is promising. These grants have helped graduates to open their own shops and salons and are proofs of Orran's munificent work.

Orran also incorporates the love of culture within the children and organizes many different activities and field trips within Armenia. The youngsters regularly visit museums and attend shows. Also, they prepare many performances throughout the year. They have choir and dance practice on

a weekly basis.

The magnificent team behind Orran's success includes: teachers, crafts specialists, a social worker, a psychologist, a doctor, an academic coordinator, an accountant, administrative secretaries, cooks and cleaning staff. All these people work closely together to help the children overcome their problems, fears and academic difficulties. Plus, they are constantly encouraged and empowered to work for a promising future.

As this five-letter name suggests, Orran has stayed true to its meaning in Armenian which is haven. It has been the *orrان* of hundreds and will keep on helping the ones in need on five different levels: academically, psychologically, culturally, socially and artistically.

Note: The next time you visit your homeland, make sure to visit Orran and see a different side of Armenia:

*6 First Yekmalyan street, 375002, Yerevan, Armenia.
E-mail: orran@orran.am*

Միա լոր կը հովանապես Ճրիգոր ու Արքի Շքքիւն

Le bout du monde est à Meghri

Sur la carte de l'Arménie, Meghri apparaît comme un point isolé à l'extrême sud du pays. A 376 km et 7 heures de route d'Erévan, la ville la plus chaude du pays repose paisiblement sur la plaine de l'Araxe, face à l'Iran. Au beau milieu de ces chaînes de montagnes arides, le temps semble s'être arrêté.

Coincé entre le Nakhitchevan et l'Artsakh, le Zanguézour, cette étroite chaîne de montagnes qui relie l'Arménie à l'Iran, est un sanctuaire du nationalisme arménien. Dans ces montagnes, David Bek avait lutté contre les Perses et Karékine Njteh y avait trouvé refuge dans sa résistance face aux Bolchéviques, à l'époque de l'éphémère République d'Arménie. Longtemps disputé par Bakou et Erévan, avant et après la soviétisation, ce lopin de terre hautement stratégique revient constamment aujourd'hui sous les projecteurs, depuis l'annonce du projet mort-né d'échange de territoires avec l'Azerbaïdjan et les pourparlers entrepris avec l'Iran pour permettre aux bergers d'origine azérie de faire paître leurs moutons au sud de l'Arménie.

Toujours plus au sud, une route difficile

D'Erévan à Meghri, la route est longue, éprouvante, voire dangereuse. Le jour, les camions iraniens sont légion, ils entreprennent un voyage à haut risque par mauvais temps, roulant à toute allure sur un asphalte mal entretenu. On peut aisément imaginer ces routiers fourbus prendre du bon temps dans les quelques cafés et discothèques, aux inscriptions criardes en farsi, qui jonchent les bords de route. Passé Sissian et les majestueuses chutes de Shaki, Goris puis Kapan, la dernière étape de ce voyage en terre de Siounik est sans doute la plus surprenante. Emprunter la nouvelle route au milieu des forêts verdoyantes du sud de Kapan est un bon moyen d'éviter les véhicules iraniens qui privilègient la voie de Kadjaran, là où les lacets sont moins nombreux.

Sur la route de Meghri, la réserve naturelle de Shikahogh offre un spectacle féerique. Son accès est difficile car elle est située à 1 660 mètres d'altitude. L'eau y coule à flots et le vert se décline à l'infini. Le site est jalousement protégé par tout ce que l'Arménie compte d'écologistes. Entre descente et montée, la route nous paraît interminable, au regard des petites distances affichées. Depuis longtemps, les arbres ont laissé la place aux pierres. L'ultime descente entre les canyons déserts, où un paysage lunaire sans trace apparente de vie s'étale à l'horizon, a inspiré le poète originaire de Sissian, Hamo Sahian.

D'une pureté noble, ce grand espace est sauvage et libre de toute restriction. On oublie facilement combien la région a été taillée et ciselée par des frontières en dents de scie. Difficile de songer aussi aux bruits des canons, qui à maintes reprises ont percé le silence des montagnes. Le Nakhitchevan n'est pas loin : s'il avait été reconquis par les forces arméniennes, Meghri ne serait qu'à deux heures et demie d'Erévan, aime-t-on à rappeler.

La descente continue. Elle nous fait croiser un village

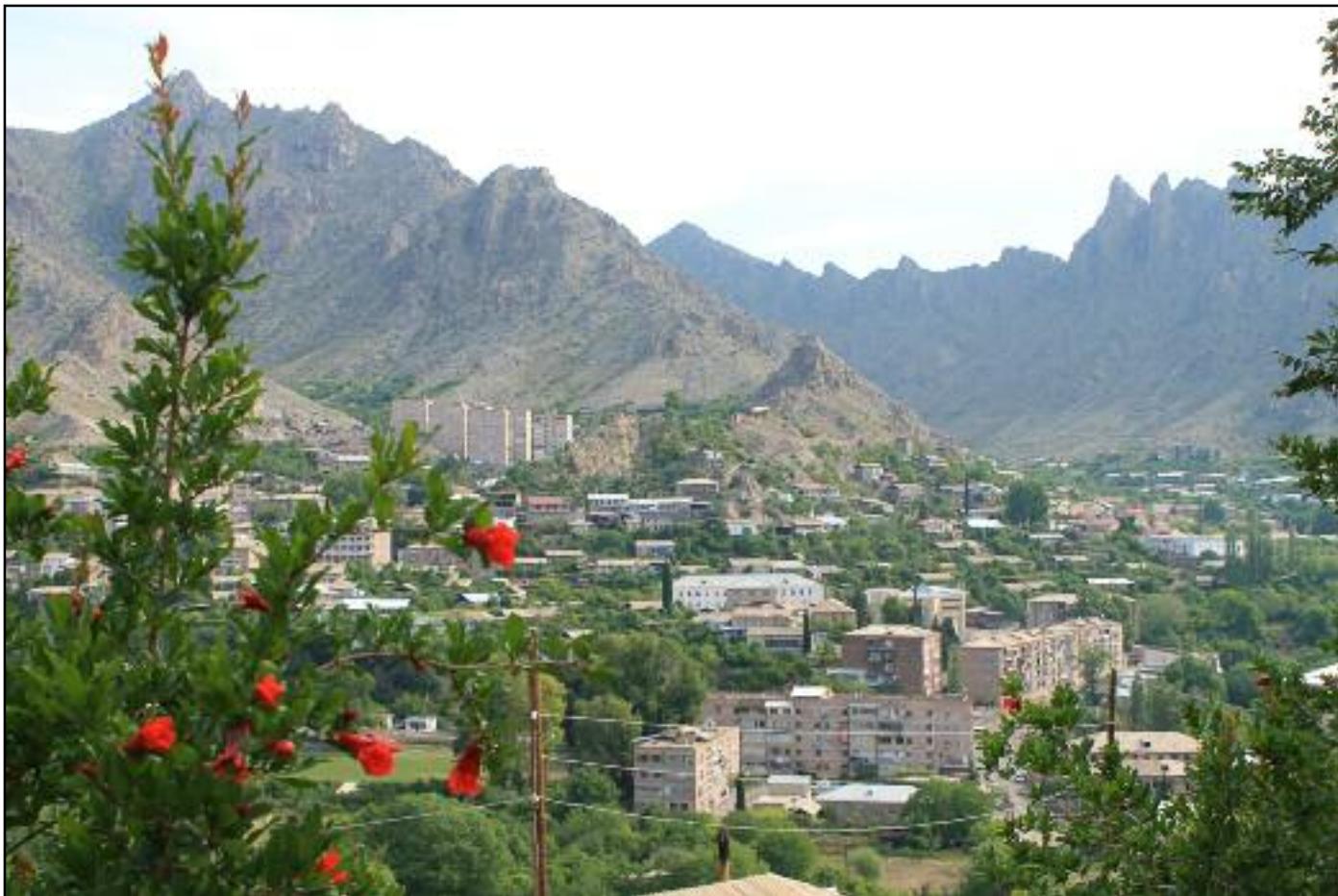
abandonné où règne un inquiétant repos. Maisons rudimentaires de pierre sans électricité, église abandonnée, le décor de film est planté : avec cette atmosphère fantastique et inquiétante, c'est une brise printanière qui souffle dans ce lieu de transhumance. J'apprendrai plus tard que nous avons traversé l'ancien village de Shvanidzor, le nouveau s'étant déplacé à quelques dizaines de kilomètres plus loin.

Le soleil du soir est moins agressif, les serpents qui pullulent se font plus discrets, l'occasion pour les plus chanceux de distinguer quelques chamois perchés sur les sommets. Rares sont les voitures qui transitent par ce chemin. A mesure que la descente entre les montagnes se poursuit, une illusion nous habite, celle d'une rencontre prochaine avec la mer. Rêve éphémère ou simple intuition ? C'est oublier trop vite que la mer n'existe plus dans le pays arménien. L'illusion d'une Méditerranée solaire et sensuelle s'évapore enfin lorsqu'apparaît, face à la route, la vallée de l'Araxe. Derrière les barbelés, le fleuve charrie des eaux boueuses. De l'autre côté des barbelés, la République islamique d'Iran ne présente qu'un paysage sombre et peu suggestif. Des minarets bleus trahissent un village aux pierres beige que nous tâchons d'immortaliser en fixant nerveusement nos cadres sur l'objectif, non sans savoir qu'il est interdit de prendre des photos de la frontière ! A défaut de mer, c'est la lumière douce qui pleut. Meghri n'est plus qu'à portée de main, verdoyante cuvette plongée au beau milieu d'arides montagnes.

Un bout de paradis aux confins de l'Iran

Le drapeau iranien flotte sur l'autre rive, face à des miradors où des soldats russes (ou arméniens ?) somnolent. C'est une autre Arménie qu'il nous est donné de connaître. Depuis le vieux fort de Meghri (reconstruit au XVIIIe siècle) qui veille sur les hauteurs de la ville, on aperçoit clairement les dômes des églises qui ne sont pas sans rappeler ceux de la Nouvelle Djoulfa, en Iran. Un avant-goût d'Orient, alimenté par la chaleur, se fait sentir. Les repères se brouillent, nous sommes aux confins du Caucase, entre Arménie russe et Arménie perse. Par moments, on se croirait dans le village de Kessab, en Cilicie. La ville, ou plutôt l'oasis, repose sur une faille sismique. A 600 mètres au-dessus du niveau de la mer, elle offre une belle récompense au voyageur fatigué. Irrigué par la rivière éponyme, Meghri bénéficie d'un ensoleillement exceptionnel, d'un climat chaud et tempéré par des hivers doux. Tout semble pousser ici ! Les citrons, les oranges, les mandarines et les fraises font d'excellentes confitures, mais aussi les kiwis et surtout les

Միա լուս կը հոգաւառողջ Ան եւ Ան հրավ եւ Վաւան Սլորացտուն

Vue générale de Meghri

grenades appréciées dans tout le pays pour leur saveur. Avec guère plus de 5 000 habitants, Meghri a une allure de paisible bourgade endormie, loin du bruit et de la fureur. Dans les rues de la ville aux maisons en pierre, nombreux sont les enfants qui ont les cheveux blonds et les yeux clairs. L'innocence des regards, devenue rare par ailleurs, confirme l'idée reçue d'un éden préservé de la mondialisation. N'empêche que les Lada disparaissent progressivement au profit des Mercedes...

Jadis frontière soviétique (comprendre zone militaire), la ville et sa région furent longtemps interdites d'accès aux étrangers. Les résidants soviétiques devaient montrer patte blanche pour pouvoir rendre visite à un ami ou un parent habitant les lieux. Assis à notre table, Micha Azatian, notre logeur, vit paisiblement sa vie. Dieu seul sait combien les années noires (1) ont été un calvaire pour lui et les siens. Il se souvient de ces villageois azéris – tous arménophones – qui habitaient jusqu'en 1988 les hauteurs de Meghri. " Ils conduisaient leurs troupeaux de moutons et faisaient beaucoup d'enfants. A ce rythme de croissance, ils auraient conquis le Zanguézour ! Ils sont partis dans la précipitation. On n'avait pas de conflit avec eux, mais jamais il ne nous était venu à l'idée de nous mélanger. " Dans son jardin entouré de roses au parfum pénétrant, il a aménagé une pile de bois parfaitement taillée et visiblement de bonne qualité. Je lui demande d'où viennent les bûches.

- Ce bois provient de l'ancienne ligne de chemin de fer Erevan-Nakhitchevan-Bakou. Avec la guerre, plus aucun train ne passe par ici..

- Et les Iraniens ? Vous avez des relations avec eux ?

- Ils ne passent pas par chez nous. Leurs camions empruntent une autre route, en général aucun Iranien ne met les pieds à Meghri. Les Iraniens n'ont pas bonne presse ici, pourtant je dois reconnaître que nous leur devons beaucoup. Comment oublier leurs mains tendues au pire moment des années noires, ils ont été les seuls alors qu'on crevait de faim ! Toutes les frontières étaient fermées ! Ça, non je ne peux pas l'oublier !

Micha est ému. Seraient-ce les quelques verres de cognac qu'il vient de servir à son jeune hôte allemand néo-hippie qui fait le tour de l'Asie à bicyclette ? Il est visiblement heureux de pouvoir se confier ouvertement à nous. A l'entendre, je peine à me faire une idée de la misère qui a frappé ce bout de paradis terrestre aux pires moments de l'histoire récente de l'Arménie.

Une multitude de trésors architecturaux

Souffrant de son isolement géographique, Meghri accueille peu de touristes. Ces derniers s'arrêtent généralement à Goris pour poursuivre leur route au Karabagh. Micha, lui, me parle de ces hôtes qui débarquent chez lui, la plupart étant des diplomates occidentaux en poste à Erevan qui, à défaut de se voir tamponner dans leur passeport un visa de la République du Haut-Karabagh, optent pour le grand Sud, le « Far West arménien ». Autre clientèle et pas des moindres, les routards fauchés qui sillonnent l'Iran en sac à dos. " Arrivés en Arménie, ils n'ont qu'une idée en tête, boire de la bière ! ", sourit Micha.

Միա էղը կը հովանարձի շինքինը Միւս էլ Հայք Օքաստան

Loin d'être un simple poste-frontière, Meghri recèle des trésors architecturaux. A l'exemple de l'église Sainte-Marie-Mère-de-Dieu en plein centre-ville, qui date du XVIIe siècle, l'ancien couvent Saint-Sarkis (également du XVIIe), avec ses fresques d'une éblouissante beauté, est situé sur le flanc de la plaine adjacente, là où se trouve le vieux Meghri – le *pokr tagh* comme on l'appelle plus communément. La plupart des anciennes maisons de pierre aux balcons en bois clair datent du XIXe, certaines sont restaurées et ont des jardins d'un éclat luxuriant. Sur la route de Tiflis, l'écrivain Raffi, né à Tabriz, a enseigné quelque temps au couvent Saint-Sarkis.

Gardjévan, à la recherche du dialecte de Meghri

Isolée du reste de l'Arménie, la région de Meghri l'est aussi par son dialecte, distinct de ceux de Goris et Kapan et aussi incompréhensible que celui du Musa Dagh. On nous donne le nom d'un village où, paraît-il, personne ne parle l'arménien standard : Gardjévan, perché sur les hauteurs d'Agarak, au nord-ouest de Meghri. La route d'Erévan est longue : qu'à cela ne tienne, il nous faut y jeter un coup d'œil ! Sur la route d'Agarak, le long des barbelés, je croise un gros officier de l'armée arménienne, le front ruisselant de sueur. Il fait déjà 30 degrés. " Et si l'on veut pêcher le poisson dans l'Araxe, que fait-on ? ". " Une simple autorisation auprès des gardes-frontières suffit ", me répond-il. En face, des paysans iraniens (ou azéris ?) cultivent paisiblement leurs terrains.

- Il y a beaucoup de soldats ici ?
- *Enormément ! L'Azerbaïdjan est à deux pas.*
- Vous voulez dire le Nakhitchevan ?
- *Oui, on aurait dû le libérer, ça nous aurait facilité la vie.*
- Vous êtes en contact avec les gardes-frontières iraniens ? Je veux dire, y a-t-il des problèmes de drogue ?
- *Non, grâce à Dieu, nous sommes épargnés par ce fléau ! La drogue passe par l'Azerbaïdjan et la Turquie.*

L'école, passerelle entre Arménie et diaspora

Une poignée de kilomètres de pente aride à travers un chemin de rocallle, et nous découvrons un village endormi dans la montagne. Sur la place déserte, un couple de vieillards assis sur un banc à l'ombre nous orientent vers ce qu'ils nomment le " soviet du village " (la mairie), là où se trouve l'école.

C'est un jour de classe. La trentaine d'élèves et les professeurs sont surpris par notre intrusion-éclair. Les regards sont vifs et les institutrices ravissantes, mais pas de trace orale du dialecte ! Il faudra attendre que l'équipe pédagogique se mobilise. L'école est sens dessus dessous ! Nous devisons dans l'attente d'un personnage providentiel, dans leur salle de repos avec vue imprenable sur un ravin. Coup de théâtre : après une longue attente, la porte s'ouvre, une dame élégamment vêtue fait son apparition. " Alors, c'est moi qu'on cherche ?! ". Madame Méliné Guévorkian, l'ancienne directrice, ne fait pas ses 73 printemps. Energique et le regard doux, elle ne manque pas d'esprit lorsqu'elle s'adresse à chacun des présents. " Vous me voyez jeune, n'est-ce pas ? Non, ce n'est pas uniquement l'air des montagnes, c'est mon amour pour notre langue qui me maintient ! ". Puis, apprenant qu'un « Arménien occidental » se trouve dans la salle, elle récite des vers de Missak Medzarents (avouant son penchant pour cette variante de l'arménien moderne) et entonne d'une

L'Araxe jouxte la frontière de l'Arménie (rive droite) et de l'Iran (rive gauche)

Village abandonné de Shvanidzor

voix chaude *Guiliguia*. J'ai la chair de poule à l'entendre et la voir chanter dans ce petit coin perdu d'Arménie orientale. " *J'ai lu Chahnour, tu sais ? Son roman La Retraite sans fanfare est un chef-d'œuvre ! Après l'avoir lu, j'ai compris ce que signifiait être un Arménien en diaspora.* "

L'intelligentsia du village se porte bien, à en croire sa vivacité et son talent. Elle est fière de sa terre : à l'époque, les anciens avaient réservé un accueil triomphal à Karékine Njteh pendant sa retraite vers l'Iran. Nous pourrions aisément rester une semaine entière à ses côtés. Hélas, il se fait tard, nous devons repartir. Il y a cette mélancolie de la dernière pose devant l'appareil, du dernier sourire... Nous reprenons la route, avec les pierres pour compagnes. Nous venons de recevoir un « coup de tendresse » en pleine figure. Je pense à cette phrase célèbre de l'écrivain et grand voyageur suisse Nicolas Bouvier : " Certains pensent qu'ils font un voyage, en fait c'est le voyage qui vous fait ou vous défait. "

Tigrane Yngavian
Photos Gayann Tonoyan

(1) Durant la première moitié des années 1990, l'Arménie a souffert de graves pénuries, notamment énergétiques.

Մի էղ կը հովանունի՛ Ա. և Ա. Կրամայր ի Գնայք Քրոյդես

FASHION

BY SAKO

Visit us online www.fashionbysako.com

 Like us on
Facebook

ANI

Ristorante

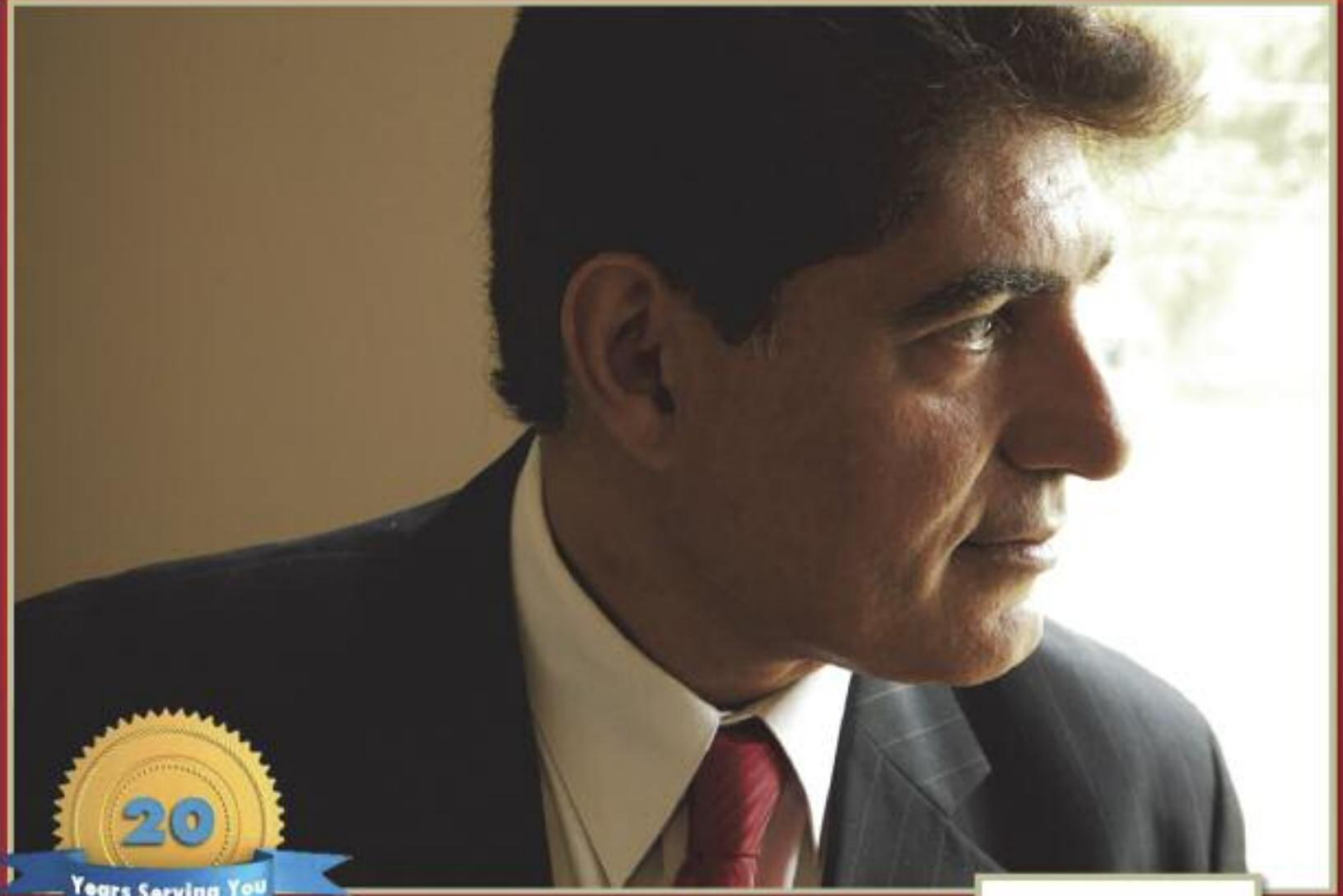
Fine Dining Catering Party Room

FOR UP TO 35 PEOPLE

905.761.6484

1450 Clark Ave. West, Thornhill ON L4J 7R5

20

Years Serving You

GARY (*Giro*) CHAHINIAN

President, Broker of Record
RE/MAX DIAMOND REALTY INC.
Gary Direct 416-258-8892

GARY CHAHINIAN, Multi Award winning RE/MAX Hall of Fame member along with 40 of his Brokerage Agents in 2 locations Selling across Toronto, Mississauga, Oakville, Markham Richmond Hill & The GTA.

Residential, Luxury, Condo's, Commercial & Investment Properties!

Prices ranging from 1st Time Buyers \$300,000 to Multi-Million Dollar Properties!

FOR ALL YOUR REAL ESTATE NEEDS CALL GARY TODAY!

RE/MAX DIAMOND REALTY INC.

1570 Kipling Ave (N of Eglinton) Toronto, ON M9R 2Y1

416-235-2500 remaxdiamond.com